

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΠΙΜΣ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΥ ΚΑΙ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ
ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ: Κ.αθ. ΣΤ.ΜΠΑΜΠΑΝΑΣΗΣ
ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΑΝΔΡΟΝΙΚΗ Δ.ΛΙΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Θέμα:

***Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ
ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ***

**ΑΘΗΝΑ
Σεπτέμβριος 2006**

'We will not enjoy development without security, we will not enjoy security without development and we will not enjoy either without respect for human rights. Unless all these causes are advanced, none will succeed'

Γενικός Γραμματέας ΟΗΕ, Κόφι Ανάν
στη Διακήρυξη της Χιλιετίας

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

<u>ILO</u>	International Labour Organization
<u>FAO</u>	Food and Agriculture Organization
<u>IMF</u>	International Monetary Fund
<u>IMO</u>	International Maritime Organization
<u>IFAD</u>	International Fund for Agricultural Development
<u>UNIDO</u>	United Nations Industrial Development Organization
<u>UNCTAD</u>	United Nations Conference on Trade and Development
<u>UNEP</u>	United Nations Environment Programme
<u>UNDP</u>	United Nations Development Programme
<u>UNIFEM</u>	United Nations Development Fund for Women
ΛΑΧ	Λιγότερο Ανεπτυγμένες Χώρες
χώρες ΚΑΚ	χώρες Κοινοπολιτείας Ανεξαρτήτων Κρατών

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

I.ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....σελ.9	
II. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗσελ. 14	
2.1 Α' φάση: 1945-1989.....σελ. 15	
2.2 Β' φάση : 1989-1999σελ. 18	
2.3 Γ' φάση: 1999-σήμερασελ. 21	
III.ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΣΚΗΣΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣσελ. 24	
3.1 Προγράμματα των Ηνωμένων Εθνών για την Οικονομική Διπλωματίασελ. 25	
3.1.1 ΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ (United Nations Conference on Trade and Development – UNCTAD)σελ. 25	
3.1.2 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ (UNITED NATIONS DEVELOPMENT PROGRAM-UNDP.....σελ 35	
3.2 Διεθνείς οργανισμοί στο πλαίσιο του ΟΗΕ που ασκούν οικονομική διπλωματίασελ. 37	
3.2.1.ΔΙΕΘΝΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ (INTERNATIONAL LABOUR ORGANIZATION-ILO)σελ37	
3.2.2 ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΑΣ (FOOD AND AGRICULTURE ORGANIZATION (FAO))σελ. 40	
3.2.3 ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ (UNITED NATIONS INDUSTRIAL DEVELOPMENT ORGANIZATION-UNIDO)σελ. 41	
3.3 Περιβαλλοντική Διπλωματία την Ηνωμένων Εθνώνσελ.43	
Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον UNITED NATIONS ENVIRONMENT PROGRAMME -UNEPσελ.43	
3.4 Αποτίμηση του ως τώρα έργου των ειδικευμένων οργανισμών των Ηνωμένων Εθνών σε θέματα οικονομικής διπλωματίαςσελ.46	

IV. ΕΚΘΕΣΗ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ ΤΟΥ 2005 ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ ΕΠΙΤΕΥΞΗΣ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΤΗΣ ΧΙΛΙΕΤΙΑΣσελ.49

- 4.1 Στόχος 1^{ος}: Εξάλειψη ακραίας μορφής φτώχειας και πείνας.....σελ.50**
- 4.2 Στόχος 2^{ος}: Επίτευξη καθολικής βασικής εκπαίδευσης.....σελ.52**
- 4.3 Στόχος 3^{ος}: Προώθηση ισότητας φύλων και ενίσχυση των γυναικών.....σελ.54**
- 4.4 Στόχος 4^{ος}: Μείωση της παιδικής θνησιμότητας.....σελ.56**
- 4.5 Στόχος 5^{ος}: Βελτίωση της υγείας των εγγύων/μητέρων.....σελ.58**
- 4.6 Στόχος 6^{ος}: Καταπολέμηση του HIV/AIDS, ελονοσίας και άλλων νοσημάτων.....σελ.59**
- 4.7 Στόχος 7^{ος}: Εξασφάλιση περιβαλλοντικής βιωσιμότητας.....σελ.61**
- 4.8 Στόχος 8^{ος} : Δημιουργία όρων παγκόσμιας συνεργασίας για την ανάπτυξη.....σελ.65**
- 4.9 Συνολική αποτίμηση της ως τώρα πορείας επίτευξης των Στόχων της Χιλιετίας.....σελ.70**

V. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ-ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ.....σελ.7

5

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η συγγραφή μιας μελέτης με αντικείμενο την οικονομική διπλωματία στο πλαίσιο του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών συνιστά ένα δύσκολο, αλλά συνάμα και ιδιαίτερα ενδιαφέρον εγχείρημα. Είναι δύσκολο, γιατί πρόκειται για μία πολυδιάστατη θεώρηση όχι μιας συγκεκριμένης δράσης, αλλά ενός συνόλου προγραμμάτων και δράσεων που επεκτείνονται σε ποικίλους τομείς, από την οικονομική ενίσχυση των αναπτυσσομένων χωρών και τον περιορισμό της φτώχειας, μέχρι την έρευνα για τις προόδους στον τομέα της βιώσιμης και φιλικής προς το περιβάλλον ανάπτυξης. Οι σχετικές προσπάθειες έχουν μια αρκετά μακρόχρονη ιστορία με πολλές κατακτήσεις, αλλά και πολλές αποτυχίες, υπό το φως των οποίων μοιραία γίνεται ορισμένες φορές και η εξέταση των σύγχρονων δρομολογούμενων εξελίξεων. Η σχετική έρευνα, επομένως, προϋποθέτει τη συνδυαστική θεώρηση της οικονομικής διπλωματίας των Ηνωμένων Εθνών τόσο οριζόντια, με την ανάλυση δηλαδή της δράσης των επί μέρους ειδικευμένων οργανισμών στα διάφορα επίπεδα και αντικείμενα, όσο και «κάθετα», με την ιστορική εξέταση της οικονομικής «πολιτικής» των Ηνωμένων Εθνών στις κρίσιμες φάσεις από την ίδρυσή του ως σήμερα. Η δυσκολία εντείνεται περισσότερο και από το γεγονός ότι μεγάλο τμήμα της μελέτης αναφέρεται στις δράσεις που λαμβάνουν χώρα σήμερα, πράγμα που σημαίνει ότι η εκτίμηση των αποτελεσμάτων τους είναι περιορισμένη, καθιστώντας έτσι την αξιολόγησή τους αρκετά δυσχερή.

Τα παραπάνω ωστόσο χαρακτηριστικά είναι που παρουσιάζουν και εξαιρετικό ενδιαφέρον στη συγγραφή της παρούσας εργασίας. Η εικόνα της οικονομικής διπλωματίας των Ηνωμένων Εθνών μοιάζει με ψηφιδωτό, καθώς τα διάφορα προγράμματα που τη συναπαρτίζουν βρίσκονται σε στενή αλληλεξάρτηση και οποιαδήποτε προσπάθεια μελέτης της θα είναι ελλιπής χωρίς την παράλληλη μελέτη όλων των σχετικών δράσεων. Επιπλέον, ιδιαίτερα σημαντικό είναι το γεγονός ότι ένα τέτοιο θέμα, αν και έχει απασχολήσει τη διεθνή κοινότητα εδώ και δεκαετίες, εξακολουθεί να βρίσκεται ακόμη και στις μέρες μας στην πρώτη γραμμή του διεθνούς ενδιαφέροντος, καθώς πλέον τα σχετικά προβλήματα απαιτούν άμεσες,

ρεαλιστικές και βιώσιμες λύσεις. Τέλος, η σύγκριση με πρακτικές και δράσεις του παρελθόντος, όσο απαιτητική και αν είναι, έχει και το επιπρόσθετο ενδιαφέρον ότι οδηγεί στη μελέτη ολόκληρου του ιστορικού πλαισίου στο οποίο αυτές εντάσσονται, με αποτέλεσμα το όλο εγχείρημα να αποκτά τη γοητεία που μια ιστορική μελέτη πάντα προσδίδει.

Έχοντας υπόψιν τις παραπάνω παρατηρήσεις, καθίσταται κατανοητή η διάρθρωση της παρούσας εργασίας: τρία είναι τα βασικά μέρη από τα οποία απαρτίζεται. Στο πρώτο δίνεται το ιστορικό πλαίσιο της δράσης των Ηνωμένων Εθνών στον τομέα της οικονομικής διπλωματίας. Εξετάζεται η εξέλιξη της οικονομικής πολιτικής του οργανισμού σε τρεις διαδοχικές ιστορικές φάσεις από την ίδρυσή του ως σήμερα με ορόσημα την κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων και την έναρξη της νέας χιλιετίας και τη θέση των περίφημων Οκτώ Στόχων. Ο σχετικός διαχωρισμός έγινε με αναφορά στις γενικότερες οικονομικές και πολιτικές συνθήκες που επικρατούσαν διεθνώς στις διάφορες ιστορικές περιόδους, έτσι ώστε να εξηγούνται και οι αντίστοιχες επιλογές του οργανισμού. Στο δεύτερο τμήμα παρουσιάζονται οι ειδικευμένοι οργανισμοί που λειτουργούν στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών. Αναλύονται οι στόχοι και η δράση τους στο συγκεκριμένο αντικείμενο στο οποίο ειδικεύονται και γίνεται αξιολόγηση των αποτελεσμάτων των προγραμμάτων τους με έμφαση στις δραστηριότητές τους προς επίτευξη των Στόχων της Χιλιετίας. Τέλος, το τρίτο τμήμα της εργασίας βασίζεται στην τελευταία Έκθεση των Ηνωμένων Εθνών (2005) για την ως τώρα πορεία επίτευξης των εν λόγω Στόχων. Στο τμήμα αυτό γίνεται αναλυτική καταγραφή των ανειλημμένων δράσεων και των αποτελεσμάτων τους και επιχειρείται μία πρώτη εκτίμηση της επιτευξιμότητας των Στόχων. Στο τέλος της εργασίας διατυπώνονται τα γενικά συμπεράσματα και δίνεται μια συνολική εκτίμηση των σχετικών ενεργειών, αναγόμενη σε διαστάσεις όχι μόνον οικονομικές, αλλά και δικαιοπολιτικές.

Το στοιχείο αυτό ακριβώς είναι αυτό που προσδίδει ενδιαφέρον και αξία σε μία μελέτη η οποία θα κινδύνευε να καταδικαστεί σε απλή καταγραφή στόχων, προγραμμάτων και -βάσει οικονομικών δεικτών- μέτρηση αποτελεσμάτων. Η οικονομική διπλωματία του πιο αντιπροσωπευτικού και ισχυρού πολιτικού διεθνούς οργανισμού είναι κάτι παραπάνω από αριθμούς, οικονομικές μελέτες και μετρήσεις. Είναι μέσο επίτευξης διεθνών πολιτικών

ισορροπιών και αποσόβησης φαινομένων κοινωνικών αναταραχών. κυρίως όμως και πάνω από όλα, συνιστά την πρακτική έκφραση των διεθνών προσπαθειών για πρόοδο του παγκοσμίου πολιτισμού, ενός πολιτισμού βασισμένου σε αρχές όπως η δικαιότερη κατανομή του διεθνούς πλούτου και ο σεβασμός των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Ι.ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών συστήθηκε το 1945 μέσα σε ένα πολιτικό περιβάλλον, όπου ο απόηχος του πολέμου ήταν εντονότατος και η ανάγκη για σταθερότητα, ειρήνη και ασφάλεια επιτακτική. Υπό το φως μάλιστα της αποτυχίας της προκατόχου του Κοινωνίας των Εθνών η δημιουργία ενός ισχυρού, ευρέως αντιπροσωπευτικού διεθνούς οργανισμού, με εξισορροπητικό ρόλο και εκτεταμένες αρμοδιότητες στην επίλυση διεθνών διαφορών διαφαινόταν ως μονόδρομος.

Η έμφαση, όπως ήταν αναμενόμενο δόθηκε στην πολιτική διάσταση του οργανισμού, όπως επιβαλλόταν από τις συγκυρίες. Ήδη στο άρθρο 1 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, στο οποίο αποτυπώνονται με σαφήνεια οι σκοποί του, διαγράφονται τρεις κατηγορίες δραστηριοτήτων α) διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας είτε μέσω της λήψης αποτελεσματικών συλλογικών μέτρων για την πρόληψη και την απομάκρυνση κάθε απειλής κατά της ειρήνης, είτε μέσω της καταστολής κάθε επιθετικής ενέργειας ή κάθε μορφής παραβιάσεως της ειρήνης, είτε μέσω της επίτευξης, με ειρηνικά μέσα και σύμφωνα με τις αρχές της δικαιοσύνης και του διεθνούς δικαίου, διευθέτησης διεθνών διαφορών ή καταστάσεων οι οποίες θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε διατάραξη της ειρήνης, β) ανάπτυξη ανάμεσα στα έθνη φιλικών σχέσεων βασιζομένων στο σεβασμό της αρχής των ίσων δικαιωμάτων και της αυτοδιάθεσης των λαών και γ) διεθνής συνεργασία για την επίλυση των διεθνών προβλημάτων οικονομικής, κοινωνικής, πολιτιστικής και ανθρωπιστικής φύσεως και για την ανάπτυξη του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών για όλους τους λαούς αναξαρτήτως φυλής, φύλου, γλώσσας ή θρησκείας.

Είναι εμφανές λοιπόν πως κύρια μέριμνα των πρωτεργατών της δημιουργίας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών υπήρξε η επίτευξη πολιτικής ισορροπίας στις διεθνείς σχέσεις. Ωστόσο η πολιτική ισορροπία προϋποθέτει και την επίλυση πλήθους άλλων προβλημάτων, οικονομικής και κοινωνικής φύσεως που παρατηρούνται τόσο στο εσωτερικό των κρατών, όσο και στη διεθνή κοινότητα στο σύνολό της. Γι αυτόν τον λόγο υπήρξε σχετική πρόβλεψη ήδη από το πρώτο άρθρο του Χάρτη για πρωτοβουλίες των

Ηνωμένων Εθνών και στον οικονομικό τομέα όχι ως απλή διακηρυκτική ρομαντική αρχή συνάδουσα με το όλο πνεύμα της εποχής αλλά ως διάταξη αντικατοπτρίζουσα την αναπόδραστη χρεία για αποτελεσματική αντιμετώπιση των κάθε είδους εμποδίων που έθεταν τροχοπέδη στη δημιουργία όρων ειρήνης και σταθερότητας παγκοσμίως.

Η ανάγκη αυτή, όπως είναι αυτονόητο, δεν ήταν τότε τόσο έντονη, όσο τις τελευταίες δεκαετίες, όπου η οικονομία έχει αρχίσει να παίζει πρωταγωνιστικό ρόλο στη διαμόρφωση του διεθνούς πολιτικού σκηνικού. Ωστόσο ήταν ήδη από τα πρώτα χρόνια λειτουργίας του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών καταφανές ότι σε μεγάλο βαθμό η παγκόσμια ισορροπία εξαρτιόταν από παράγοντες όπως ο τρόπος καταμερισμού του πλούτου διεθνώς, η οικονομική εξάρτηση ορισμένων χωρών από ισχυρότερες και η εκμετάλλευση των φυσικών πόρων της υφής.

Για το λόγο αυτό προβλέφθηκε στο Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών (Κεφάλαιο X) η δημιουργία του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου (ECOSOC), ενός οργάνου αρμοδίου για τη σύγκληση διασκέψεων σχετικών με οικονομικά και κοινωνικά ζητήματα, τη λήψη πρωτοβουλιών για μελέτες και αναφορές για διεθνή οικονομικά, κοινωνικά, εκπαιδευτικά, πολιτιστικά και θέματα υγείας, την έκδοση σχετικών συστάσεων και για ενέργειες για την προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών¹.

Για την αποτελεσματικότερη λειτουργία του το Συμβούλιο πλαισιώθηκε από μία σειρά επιτροπών, οι σημαντικότερες από τις οποίες είναι οι εξής²: Επιτροπή για τη μελέτη του Πληθυσμού και την Ανάπτυξη, Στατιστική Επιτροπή, Επιτροπή για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, για τις Γυναίκες, για τα Ναρκωτικά, για την Πρόληψη του Εγκλήματος και την Ποινική Δικαιοσύνη, για την Επιστήμη και την Τεχνολογία της Ανάπτυξης και τέλος Επιτροπή για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη³.

Το εύρος του αντικειμένου των αρμοδιοτήτων του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου ωστόσο ήταν τόσο μεγάλο που δεν επέτρεψε την

¹ Άρθρο 62 Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών

² Πέρα από τις μόνιμες Επιτροπές υπάρχουν και ad hoc μηχανισμοί στο πλαίσιο του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου, οι πιο γνωστοί από τους οποίους είναι ad hoc συμβουλευτικές ομάδες για τις Αφρικανικές χώρες που ενεπλάκησαν σε συγκρούσεις, η ad hoc Επιτροπή για την Αφρική, η Ομάδα Εργασίας για την Πληροφορία, την Επικοινωνία και την Τεχνολογία, Αρωγή στις Συμπράξεις Δημοσίου Ιδιωτικού Τομέα για την Αστική Ανάπτυξη, Επιτροπή Διαπραγματεύσεων με Διακυβερνητικές Οργανώσεις.

³ Βλ. www.un.org/ecosoc

απολύτως εύρυθμη και αποτελεσματική επιδίωξη των στόχων του. Για το λόγο αυτόν δημιουργήθηκε στους κόλπους του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών ένα πλήθος ειδικευμένων οργανώσεων με συγκεκριμένο αντικείμενο, απτόμενο κοινωνικών και οικονομικών ζητημάτων, και πρόγραμμα δραστηριοτήτων. Οι οργανισμοί αυτοί είναι κατά χρονολογική σειρά σύστασης οι εξής: Διεθνής Οργάνωση Εργασίας, Οργανισμός Τροφίμων και Γεωργίας των Ηνωμένων Εθνών, Εκπαιδευτικός, Επιστημονικός και Πολιτιστικός Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών, Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας, Παγκόσμια Τράπεζα, Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, Διεθνής Οργάνωση Πολιτικής Αεροπορίας, Διεθνής Οργάνωση Ναυτιλίας, , Διεθνής Ταχυδρομική Ένωση, Διεθνής Μετεωρολογική Ένωση, Διεθνής Οργανισμός Πνευματικής Ιδιοκτησίας, Παγκόσμιο Ταμείο για την Αγροτική Ανάπτυξη, Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών για τη Βιομηχανική Ανάπτυξη και Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού⁴.

Πέρα από τους παραπάνω οργανισμούς δημιουργήθηκε και μία σειρά από προγράμματα ειδικά για τους σκοπούς της αναπτυξιακής πολιτικής των Ηνωμένων Εθνών. Τα πιο σημαντικά από αυτά είναι η Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη, το Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον, το Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για την Ανάπτυξη, το Διεθνές Ταμείο για την Τροφή, για τον Πληθυσμό κλπ⁵.

Η σύσταση των παραπάνω μηχανισμών (οργανισμών, προγραμμάτων και ταμείων) δεν έγινε ταυτόχρονα. Αντιθέτως, καταλαμβάνει ένα μακρό

⁴ Πιο γνωστοί είναι οι παραπάνω οργανισμοί με τα αγγλικά ακρωνύμιά τους: ILO (International Labour Organization), FAO (Food and Agriculture Organization of the United Nations), UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization), WHO (World Health Organization), World Bank, IMF (International Monetary Fund), ICAO (International Civil Aviation Organization), IMO (International Maritime Organization), ITU (International Telecommunication Union) , UPU (Universal Postal Union), WMO (World Meteorological Organization), WIPO (World Intellectual Property Organization) ,IFAD (International Fund for Agricultural Development), UNIDO (United Nations Industrial Development Organization) , WTO | World Tourism Organization

⁵ Στην αγγλική γλώσσα οι αντίστοιχοι όροι για τα παραπάνω προγράμματα (και όχι μόνο) είναι: UNCTAD | United Nations Conference on Trade and Development , UNDCP (United Nations Drug Control Programme (part of the UN Office on Drugs and Crime), UNEP (United Nations Environment Programme , UNICEF (United Nations Children’s Fund) , UNDP (United Nations Development Programme), UNIFEM (United Nations Development Fund for Women), UNCDF (United Nations Capital Development Fund) , UNFPA (United Nations Population Fund , UNHCR (Office of the United Nations High Commissioner for Refugees), WFP (World Food Programme), UN-HABITAT (United Nations Human Settlements Programme)

χρονικό διάστημα, το οποίο αφικνείται ήδη από την περίοδο της Κοινωνίας των Εθνών (π.χ Διεθνής Οργάνωση Εργασίας)⁶. Το διαφορετικό χρονικό σημείο σύστασής τους μαρτυρά τις διαφορετικές ανα περιόδους προτεραιότητες του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών ως προς τα επί μέρους οικονομικά ζητήματα. Αρχικά, για παράδειγμα, οι σχετικές δραστηριότητες είχαν περάσει κατά γενικό και συγκεχυμένο τρόπο στο Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο, το οποίο αντιμετώπιζε τις πρώτες δεκαετίες τα οικονομικά ζητήματα υπό το πρίσμα των κοινωνικών δικαιωμάτων και της κοινωνικής συνοχής. Εξαίρεση αποτελούσαν η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας, αρκετά προγενέστερη του ΟΗΕ, και ο σχεδόν ταυτόχρονός του Οργανισμός Τροφίμων και Γεωργίας (FAO). Τα ειδικότερα βασικά οικονομικά ζητήματα περιορίζονταν λοιπόν σε θέματα εργασιακών δικαιωμάτων και προώθησης της γεωργίας. Ακόμα και με τη σύσταση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και της Παγκόσμιας Τράπεζας, θεσμών-κυημάτων διεθνών πρωτοβουλιών, παράλληλων με αυτήν του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, οι στόχοι που τέθηκαν αφορούσαν στην οικονομική ανάκαμψη χωρών εμπλακέντων στον πόλεμο και στη διατήρηση σταθερού οικονομικού περιβάλλοντος μέσω των σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών. Ο προσανατολισμός δηλαδή των διεθνών προσπάθειών κατευθυνόταν προς την εξισορρόπηση του οικονομικού κλίματος στις δυτικού τύπου κοινωνίες και στην αντιμετώπιση των δικών τους οικονομικών προβλημάτων. Δεν είχε ακόμα τεθεί το ζήτημα του χάσματος ανάμεσα στις δυτικές οικονομίες και σε αυτές της Αφρικής ή της Νοτιοανατολικής Ασίας, ακριβώς γιατί οι τελευταίες ως τότε δεν αντιμετωπιζόνταν ως ξεχωριστές οντότητες, αλλά ως αποικίες των πρώτων. Όταν όμως άρχισαν οι πρώτες τάσεις ανεξαρτητοποίησης των χωρών-αποικιών άρχισε να διαφαίνεται πως η παγκόσμια ισορροπία είχε έναν νέο εχθρό πλέον: το απέραντο χάσμα ανάμεσα στις προηγμένες δυτικές χώρες και στα νεοαναδυόμενα υπανάπτυκτα κράτη. Την εποχή εκείνη-δεκαετίες 1960, 1970- ήταν που καταρτίστηκαν τα πρώτα προγράμματα των Ηνωμένων Εθνών για αναπτυξιακή βοήθεια (UNCTAD, UNDP κλπ) με πιο συγκεκριμένο περιεχόμενο πλέον και προς συγκεκριμένες κατευθύνσεις.

⁶ Βλ. *Luard E.*, *The Evolution of International Organizations*, Praeger Pbl., N.York 1966, σελ.23επ.

Παρατηρείται λοιπόν πως ενώ αρχικά είχε προβλεφθεί ένα όργανο για την συλλήβδην ανάληψη των οικονομικών και κοινωνικών ζητημάτων, στη συνέχεια, διαπιστώθηκε όχι μόνο το εύρος και η πολυπλοκότητα των σχετικών προβλημάτων, αλλά και η ανάγκη για διαφορετικό προσανατολισμό της οικονομικής διπλωματίας των Ηνωμένων Εθνών, επικεντρωμένης πλέον σε θέματα διεθνούς αναπτυξιακής πολιτικής. Η νέα αυτή θεώρηση έχει τρία βασικά χαρακτηριστικά: κατά πρώτον, αντιμετωπίζει τη γεφύρωση του αναπτυξιακού χάσματος ως απαραίτητη προϋπόθεση για την επίτευξη διεθνούς ειρήνης, ισορροπίας και ευημερίας⁷. Κατά δεύτερον, επικεντρώνεται σε συγκεκριμένες χρήζουσες αναπτυξιακής βοήθειας περιοχές της υφελίου, οι οποίες βρίσκονται σε όλες τις ηπείρους- από τις χώρες του πρώην σοβιετικού μπλοκ σε Ευρώπη και Ασία ως τις πρώην αποικίες της Αφρικής και της Λατινικής Αμερικής. Τέλος, οι στόχοι γίνονται πιο σαφείς, επιτεύξιμοι, και τα αποτελέσματά τους είναι πλέον μετρήσιμα.

Στο πλαίσιο αυτής της στροφής των Ηνωμένων Εθνών προς την αναπτυξιακή διπλωματία εντάσσεται και η Διακήρυξη της Χιλιετίας, όπου υιοθετήθηκαν οι περίφημοι Οχτώ Στόχοι της Χιλιετίας, με αντικείμενο ευρύτατα εκτεινόμενο από το δραστικό περιορισμό του αριθμού των φτωχών της γης μέχρι την αποτελεσματική καταπολέμηση του ιού HIV/AIDS. Χρονικό όριο για την επίτευξη των στόχων τέθηκε το 2015, ενώ προβλέφθηκε η πρώτη μεγάλη αξιολόγηση το 2005.

Αυτό που αξίζει να τονιστεί πάντως στην όλη θεώρηση είναι ο κεντρικός ρόλος που δίδεται πλέον στην αναπτυξιακή πολιτική, η οποία έχει χαρακτήρα ταυτόχρονα οικονομικό, κοινωνικό, πολιτικό, πολιτιστικό και ανθρωπιστικό. Εντονότερα ίσως από ποτέ άλλοτε στην ιστορία του ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών την τελευταία δεκαετία έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στο οικονομικό στοιχείο και στην οικονομική ευημερία των λαών ως παράγοντα πολιτικής σταθερότητας. Επιπλέον, η στροφή προς πιο συγκεκριμένες οικονομικές πολιτικές απέκτησε ένα ιδεολογικό υπόβαθρο, καθώς κατέστη κατανοητό ότι ο δυτικός κόσμος δεν μπορεί να επαναπαύεται

⁷ Ήδη στη Διακήρυξη της Χιλιετίας το 2000, ο Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ κ.Κόφι Ανάν, θέλοντας να τονίσει την αλληλοσύνδεση μεταξύ ανάπτυξης και διεθνούς ασφάλειας δήλωσε 'We will not enjoy development without security, we will not enjoy security without development and we will not enjoy either without respect for human rights. Unless all these causes are advanced, none will succeed'.

στις δάφνες της δικής του ανάπτυξης και ευημερίας⁸, αγνοώντας τα τεράστια προβλήματα φτωχών περιοχών της υφελίου, ακριβώς επειδή αυτά θέτουν σε κίνδυνο την ασφάλεια και την πρόοδο όλου του πλανήτη⁹.

Βεβαίως η όλη αναπτυξιακή προσπάθεια συνάντησε αρκετά προσκόμματα, πολλά από τα οποία έθεσαν τροχοπέδη στην πορεία της προς ορισμένες κατευθύνσεις, με αποτέλεσμα η επίτευξη των Στόχων της Χιλιετίας να καθίσταται ολοένα και δυσχερέστερη. Πέρα ωστόσο από τους εξωτερικούς παράγοντες που τέθηκαν εμποδών, εξεταστέο είναι εάν η ίδια η Διακήρυξη είχε εγγενείς αδυναμίες τόσο ως γενική σύλληψη όσο και ως συγκεκριμένη στοχοθεσία. Ανεξαρτήτως δηλαδή του αν μπορούμε να κάνουμε λόγο για αισιόδοξα ή μη σενάρια περί της επιτυχίας των στόχων σε σχέση με τις πρακτικές δυσκολίες, κρίσιμο είναι να ερευνηθεί και το κατά πόσο η αναπτυξιακή πολιτική ως έννοια και πράξη θα συμβάλει ουσιαστικά στη θέση γερών θεμελίων για την ευημερία του πλανήτη συνολικά.

⁸ Βλ. Modelski G., Thomson W., *Leading Sectors and World Powers: The Co-evolution of Global Economics and Politics*, University of South Carolina Press, 1995, σελ.74, όπως παραπέμπεται από τον Vercauteren P., *Globalisations, Etat et Gouvernance*, *Studia Diplomatica*, Vol. LVII, No1, 2004

⁹ Βλ. Vercauteren P., *Globalisations, Etat et Gouvernance*, *Studia Diplomatica*, Vol. LVII, No1, 2004

II. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Για την επιτυχέστερη δόμηση του τμήματος του σχετικού με την ιστορική αναδρομή, απαραίτητο κρίνεται να γίνει διαχωρισμός σε τρεις υποενότητες: η πρώτη αναφέρεται στο διάστημα από τη λήξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου μέχρι και την πτώση του υπαρκτού σοσιαλισμού στην Ευρώπη και η δεύτερη για την περίοδο από τη λήξη του Ψυχρού Πολέμου ως το τέλος της χιλιετίας. Τα εν λόγω γεγονότα επέδρασαν αποφασιστικά στη διαμόρφωση της οικονομικής διπλωματίας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών από την ίδρυσή του ως σήμερα. Έτσι στην τρίτη ενότητα έρχεται να συμπληρωθεί το ψηφιδωτό της δράσης των Ηνωμένων Εθνών στον οικονομικό τομέα, με τη μορφή κυρίως αναπτυξιακής πολιτικής, σύμφωνης με τις επιταγές της σύγχρονης εποχής.

1.1945-1989:

Η σύσταση του ΟΗΕ συνέπεσε και συνδέθηκε με μία σειρά ιστορικών αλλαγών και συγκυριών που επηρέασαν σημαντικά τη διαμόρφωση των αρχών δράσης του. Το πρώτο και πλέον σημαντικό στοιχείο που χαρακτηρίζει την περίοδο μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο είναι η ανάγκη επίτευξης ισορροπιών ανάμεσα στους δύο αναδυόμενους κόσμους: το δυτικό και τον ανατολικό. Οι δύο αυτοί κόσμοι παρουσίαζαν μεγάλες και αγεφύρωτες διαφορές σε πολλαπλά επίπεδα: πολιτικής ιδεολογίας, διοικητικής οργάνωσης, οικονομικής πολιτικής και πολιτιστικής ταυτότητας. Ειδικότερα σε θέματα οικονομικής οργάνωσης στους δύο αυτούς πόλους εφαρμόστηκαν δύο εντελώς διαφορετικά συστήματα: στο μεν λεγόμενο «ανατολικό μπλοκ» επικράτησε η κρατικά σχεδιασμένη οικονομία, ενώ στο δυτικό κόσμο η οικονομία της ελεύθερης αγοράς. Η κατάσταση στο παγκόσμιο σκηνικό ωστόσο διαμορφώθηκε υπό την επίδραση της πολιτικής της μεγαλύτερης τότε δύναμης-εκπροσώπου του δυτικού κόσμου, των Ηνωμένων Πολιτειών, οι οποίες ήδη από το 1943 είχαν στρέψει το βλέμμα τους προς μία πιο ενεργό συμμετοχή της αμερικανικής κυβέρνησης στην παγκόσμια οικονομία¹⁰. Ήδη πριν από το τέλος του πολέμου είχαν αρχίσει αγγλοαμερικανικές προσεγγίσεις για το σχεδιασμό ενός νέου διεθνούς νομισματικού συστήματος. Η τακτική

¹⁰ Βλ., *Τσακαλογιάννη Π.*, Σύγχρονη Ευρωπαϊκή Ιστορία, εκδ.Σιδέρη, σελ.396

αυτή προσέγγισης αποκλήθηκε και διπλωματία «δολαρίου-στερλίνας»¹¹ και αποτέλεσε τη βάση για την περίφημη συμφωνία Bretton Woods τον Ιούλιο του 1944, προς δημιουργία ενός διεθνούς οικονομικού συστήματος που θα παρείχε κάποια εγγύηση σταθερότητας¹². Ετέθησαν έτσι τα θεμέλια για μια νέα παγκόσμια οικονομική τάξη πραγμάτων, η οποία στηριζόταν σε δύο κυρίως όργανα: το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) και τη Διεθνή Τράπεζα¹³. Το πρώτο ήταν επιφορτισμένο με τη διατήρηση της σταθερότητας στις συναλλαγματικές ισοτιμίες και την αντιμετώπιση κρίσεων στα ισοζύγια πληρωμών των μελών του, μέσω της παροχής δανείων σε αυτές. Προς επίτευξη των σκοπών αυτών, τέθηκε στη διάθεση του ΔΝΤ ένα κεφάλαιο 8,8 δις δολαρίων, σε χρυσό και δολάρια, στο οποίο είχαν συμβάλει αναλογικά όλα τα μέλη του. Βέβαια κυρίαρχο ρόλο είχαν οι ΗΠΑ, οι οποίες ασκούσαν σχεδόν απόλυτο έλεγχο¹⁴. Η Διεθνής Τράπεζα εξάλλου είχε ως κύριο ρόλο την παροχή δανείων για την ανάκαμψη των οικονομιών της Ευρώπης μετά τον πόλεμο¹⁵.

Οι συνέπειες ωστόσο του πολέμου στο παγκόσμιο οικονομικό σκηνικό υπήρξαν τόσο δριμύεις που το σύστημα αδυνατούσε να ανταποκριθεί στις προσδοκίες των οραματιστών του¹⁶. Το δάνειο των ΗΠΑ προς τη Βρετανία για την οικονομική της ανάκαμψη δεν απέφερε τα αναμενόμενα αποτελέσματα¹⁷. Και γενικότερα η πολιτική επικράτησης των ΗΠΑ διεθνώς με τη διακήρυξη του δόγματος Τρούμαν -και ειδικότερες εκφάνσεις το σχέδιο Μάρσαλ και την πρωτοβουλία της δημιουργίας του NATO- συνάντησε προσκόμματα. Πέρα όμως από τη στάση των ΗΠΑ και τα οφέλη ή τις απώλειες για τη χώρα αυτή, σημασία έχει ότι διεθνώς είχε αρχίσει να καθιερώνεται ο ρόλος των ΗΠΑ ως κυρίαρχου ρυθμιστή του παγκοσμίου οικονομικού γίγνεσθαι.

Στον αντίποδα του δυτικού μοντέλου οικονομίας βρισκόταν το σοσιαλιστικό μοντέλο, όπου κυριαρχούσε ο ρόλος του κράτους και το σύστημα

¹¹ Βλ. *Gardner R.N.*, *Sterling-Dollar Diplomacy in Current Perspective: The Origins and Prospects of International Economic Order*, N.Y Columbia U.P., 1980

¹² Βλ. *Στεφανίδη Γ.*, *Ο Τελευταίος Ευρωπαϊκός Αιώνας*, εκδ. Προσκήνιο, Αθήνα 1997, σελ.207

¹³ Ο αρχικός της τίτλος ήταν Διεθνής Τράπεζα Ανασυγκροτήσεως και Αναπτύξεως.

¹⁴ Βλ. *Wade R.*, *US Hegemony and the World Bank: the fight over people and ideas*, *Review of International Political Economy*, 9:2 Summer 2002, σελ. 201-229

¹⁵ Σημειώνεται ότι οι παραπάνω πρωτοβουλίες δεν ήταν φυσικά στο πλαίσιο του ΟΗΕ, απλώς περιγράφονται τα χαρακτηριστικά της λεγόμενης Νέας Τάξης, μέσα στην ατμόσφαιρα της οποίας γεννήθηκε και λειτούργησε ο ΟΗΕ.

¹⁶ Βλ., *Spero J./ Hart J.*, *The Politics of International Economic Relations*, London, Routledge, 1997, σελ.11

¹⁷ Επρόκειτο για δάνειο ύψους 7 δις δολαρίων.

κλειστής οικονομίας κατά κύριο λόγο¹⁸. Θεματοφύλακας του συστήματος αυτού και αντίπαλον δέος για τις ΗΠΑ ήταν φυσικά η ΕΣΣΔ.

Στα πρώτα χρόνια λοιπόν λειτουργίας του ο ΟΗΕ βρέθηκε στον κυκεώνα αντιπαρατιθέμενων δυνάμεων και πολιτικοοικονομικών συστημάτων με το δύσκολο έργο να ισορροπήσει ανάμεσα σε αυτά. Το έργο του κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου είναι κυρίως πολιτικό και δεν έχουμε ιδιαίτερες αναφορές σε συγκεκριμένη οικονομική πολιτική. Ο ίδιος ο Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών περιέχει μόνον γενικές κατευθυντήριες γραμμές για τη ρύθμιση οικονομικών και κοινωνικών θεμάτων¹⁹. Οι κατευθυντήριες αυτές συνίστανται α) στην άνοδο του βιοτικού επιπέδου, την πλήρη απασχόληση και άριστους όρους οικονομικής και κοινωνικής προόδου και ανάπτυξης, β) στην επίλυση των διεθνών προβλημάτων στον οικονομικό, κοινωνικό, μορφωτικό και τον τομέα της υγείας, και γ) τον παγκόσμιο σεβασμό για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες. Ως όργανο στο οποίο ανατίθεται η ευθύνη για τη μελέτη των προβλημάτων αυτών, την υπόδειξη λύσεων και το συντονισμό της δραστηριότητας των διαφόρων οργάνων των Ηνωμένων Εθνών και των κρατών μελών ορίζεται το **Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο του ΟΗΕ (ECOSOC)**²⁰. Με το πέρασμα του χρόνου το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο δημιούργησε τεράστιο αριθμό επικουρικών οργανισμών ασχολούμενων με επιμέρους ζητήματα. Τέτοιοι οργανισμοί είναι οι διάφορες επιτροπές (στατιστικής, πληθυσμού, οικονομικής ανάπτυξης, ανθρωπίνων δικαιωμάτων, κατάστασης των γυναικών, ναρκωτικών), αλλά και περιφερειακές οικονομικές επιτροπές (για την Αφρική, την Ασία, τον Ειρηνικό, την Ευρώπη και τη Λατινική Αμερική).

Ωστόσο αποδείχθηκε στην πορεία ότι το πεδίο δράσης ήταν ιδιαίτερα ευρύ για ένα όργανο με την ελάχιστη αντιπροσωπευτική σύνθεση του Συμβουλίου, το πολύπλοκο αντικείμενό του και την έλλειψη ευελιξίας του. Αναπόφευκτη επομένως κατέστη η ανάγκη για τη δημιουργία ειδικότερων οργανισμών με σαφές αντικείμενο δράσης και δυνατότητα λήψης αποτελεσματικών αποφάσεων ως προς την κατάρτιση των σχετικών προγραμμάτων. Έτσι, κατά τη δεκαετία του '60 αρχίζουν να εμφανίζονται οι πρώτοι ειδικευμένοι οργανισμοί του ΟΗΕ προσανατολισμένοι προς την

¹⁸ Μπαμπανάση Στ., Σύγχρονα Οικονομικά Συστήματα, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 2001, σελ.85

¹⁹ Άρθρα 1§3, 13§1β, 62 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.

²⁰ Βλ. Ρούκουνα Εμμ., Διεθνές Δίκαιο ΙΙΙ, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα 1983, σελ.190

κατεύθυνση της αναπτυξιακής πολιτικής των Ηνωμένων Εθνών-UNCTAD (1964), UNEP (1972) κλπ²¹-για τους οποίους θα γίνει εκτενής αναφορά σε ειδικό κεφάλαιο της παρούσης εργασίας.

2. 1989-1999:

Το τέλος του Ψυχρού Πολέμου βρήκε την υφήλιο και πάλι «διαιρεμένη» σε δύο κόσμους: από τη μια οι ανεπτυγμένες χώρες του δυτικού κόσμου, που, έχοντας κερδίσει το στοίχημα της βιομηχανοποίησης, βίωναν οικονομική ευημερία και επιδίδονταν με επιτυχία στο εξωτερικό εμπόριο και από την άλλη οι «αναπτυσσόμενες»-όρος πολιτικά ορθός για χώρες με χαμηλό ακαθάριστο εθνικό προϊόν, μεγάλα ελλείμματα στον προϋπολογισμό τους, μηδαμινό σε αρκετές περιπτώσεις βαθμό εκβιομηχάνισης και εσωτερικά κοινωνικά προβλήματα. Η πτώση του σοσιαλισμού στη Σοβιετική Ένωση και σε άλλες χώρες της Ευρώπης ανέδειξε πληθος πασχουσών οικονομιών, με χρέη, εξαρτήσεις και προβλήματα διαφθοράς. Και ενώ αναμενόταν πως με την κατάρρευση κεντρικά σχεδιασμένων οικονομικών συστημάτων και τον επακόλουθο θρίαμβο της ανοιχτής οικονομίας, η παγκόσμια οικονομία θα οδηγούνταν σε ειρήνη και ευημερία²², οι σχετικές ελπίδες διαψεύστηκαν σύντομα μετά τον Πόλεμο του Κόλπου.

Οι σχετικές εξελίξεις, οι οποίες καθόρισαν την πορεία της διεθνούς οικονομίας δεν άφησαν ανεπηρέαστο και το χαρακτήρα της διεθνούς οικονομικής διπλωματίας. Ο τελευταίος διαμορφώθηκε πλέον υπό τις ανάγκες της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας²³, η οποία αφ' ενός επέφερε μεγαλύτερη πολυπλοκότητα στο οικονομικό σκηνικό και αφ' ετέρου κατέστησε το χάσμα μεταξύ αναπτυσσομένων και ανεπτυγμένων χωρών ακόμα πιο ευρύ²⁴. Μεγαλύτερη έμφαση άρχισε να δίδεται στην οικονομική διπλωματία ως παράγοντα ρύθμισης ακόμη και πολιτικών θεμάτων, καθώς πλέον η

²¹ Βέβαια ειδικευμένους οργανισμούς με κοινωνικοοικονομικούς σκοπούς συναντούμε ήδη στο πλαίσιο της Κοινωνίας των Εθνών (Διεθνής Οργάνωση Εργασίας) και μεταγενέστερα (Food and Agriculture Organization-1945), ωστόσο με ειδικότερο οικονομικό-αναπτυξιακό αντικείμενο οργανισμοί δημιουργήθηκαν κατά τη δεκαετία του '60 και μετά.

²² Βλ. *Muldron James Jr.*, *The Challenges of the Global Economy for Post-Cold War Diplomacy*, *International Economic Diplomacy*, ed. J.Muldron 2005, σελ.80

²³ Βλ. *Friedmann Th.*, *The Lexus and the Olive Tree: Understanding Globalization*, HarperCollins, 2000, σελ.7

²⁴ Βλ. *Rosamond B.*, *Babylon and On? Globalization and International Political Economy*, *Review of International Political Economy*, Nov.2003, σελ.661-671

οικονομία²⁵ σε όρους μακροοικονομικής ισορροπίας των χωρών και εμπορικού ισοζυγίου, αλλά και δράσης πολυεθνικών εταιριών²⁶ άρχισε να παίζει πρωταγωνιστικό ρόλο στη διαμόρφωση των διεθνών σχέσεων και να καθίσταται ο βασικός ρυθμιστής της διεθνούς ισορροπίας²⁷. Στο προσκήνιο πλέον άρχισαν να έρχονται ολοένα και πιο έντονα διεθνείς οικονομικοί οργανισμοί, με χαρακτηριστικότερο τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου, αλλά και περιφερειακοί, όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση και η NAFTA (North America Free Trade Organization).

Στο πλαίσιο αυτό άρχισε λοιπόν να καθίσταται ολοένα και επιτακτικότερος ο προσανατολισμός προς την κατεύθυνση της αναπτυξιακής πολιτικής των Ηνωμένων Εθνών, καθώς τα βασικά οικονομικά ζητήματα συνίστανται πλέον στη γεφύρωση του χάσματος μεταξύ ανεπτυγμένων και αναπτυσσομένων χωρών. Οι προσπάθειες που γίνονται τις δύο τελευταίες δεκαετίες προς την κατεύθυνση αυτή αφορούν αφ'ενός στην παροχή οικονομικής βοήθειας στις αναπτυσσόμενες χώρες και αφ'ετέρου στη δημιουργία προϋποθέσεων για παγκόσμια βιώσιμη ανάπτυξη, με έμφαση στον τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος.

Ως προς την αναπτυξιακή πολιτική των Ηνωμένων Εθνών ως το 1999 αξιοσημείωτες είναι οι εξής προτάσεις και προσπάθειες:

Μία από τις πιο έντονα προβαλλόμενες –ανεδαφικές ωστόσο- θεωρίες είναι αυτή της λεγόμενης **αναπτυξιακής στρατηγικής δυτικού τύπου**, η οποία συνίσταται στην εφαρμογή και στις αναπτυσσόμενες χώρες των προϋποθέσεων λειτουργίας του οικονομικού συστήματος των ανεπτυγμένων²⁸. Συγκεκριμένα, μέσω της παροχής κεφαλαίων, ανεπτυγμένης τεχνολογίας, σταθερών πολιτικών θεσμών, εξυγίανσης της δημόσιας διοίκησης και αποστολής εξειδικευμένου προσωπικού σκοπεύεται η άρση της οικονομικής κατάστασης των αναπτυσσομένων χωρών στο επίπεδο των ανεπτυγμένων. Για να επιτευχθεί όμως αυτός ο στόχος πρέπει, σύμφωνα με

²⁵ Βλ. *Taylor J.*, *Private Sector Diplomats in the Global Economy: Skills for Survival*, ch.3 *International Economic Diplomacy, Multilateral Diplomacy and the UN today*, ed. J.Muldroon, 2005, σελ. 103επ

²⁶ Βλ. UNCTAD 1998, *World Investment Report: Trends and Determinants*, Geneva 1998, σελ.43, όπου αναλύονται οι δείκτες μέτρησης της εμπλοκής μιας πολυεθνικής στη διαμόρφωση οικονομικοπολιτικών δεδομένων στο διεθνές σκηνικό.

²⁷ Βλ. *Saner R., Yiu L.*, *International Economic Diplomacy: Mutations in Post Modern Times*, σελ.3 -κείμενο από παρουσίαση κατά τη διάρκεια της ετήσιας συνάντησης Διευθυντών Διπλωματικών Ακαδημιών στη Βιέννη το 2001.

²⁸ Βλ. *Μπαμπανάση Στ.*, *Νέα Διεθνής Οικονομία*, εκδ.Παπαζήση, Αθήνα, 2004, σελ. 165

υπολογισμούς, το παγκόσμιο ΑΕΠ να αυξηθεί οκτώ φορές-πράγμα ανέφικτο, όπως είναι ευνόητο, δεδομένων των περιορισμένων φυσικών και οικονομικών πόρων. Εξάλλου, ακόμη και αν επιτυγχανόταν ο οκταπλασιασμός του ΑΕΠ δεν θα οδηγούσε απαραίτητως σε ισομερή κατανομή των φυσικών πόρων.

Μία εναλλακτική πρόταση για την αντιμετώπιση του αναπτυξιακού χάσματος έγινε από το Αναπτυξιακό Πρόγραμμα του ΟΗΕ (UNDP)²⁹, η οποία επικεντρώνεται σε πέντε στόχους: (α) αύξηση του επιπέδου κατανάλωσης των δύο δισεκατομμυρίων φτωχών του κόσμου, (β) προσανατολισμός προς πιο αειφόρα πρότυπα κατανάλωσης, τα οποία περιορίζουν την ατμοσφαιρική ρύπανση, βελτιώνουν τη χρήση των φυσικών πόρων και οδηγούν στην ανανέωσή τους, (γ) προστασία και και προώθηση των δικαιωμάτων του καταναλωτή για ενημέρωση, ασφάλεια και πρόσβαση στα αναγκαία προϊόντα, (δ) αποθάρρυνση από καταναλωτικά πρότυπα που διευρύνουν τη φτώχεια και την ανισότητα και (ε) δικαιότερος επιμερισμός του διεθνούς κόστους για τη μείωση της παγκόσμιας φτώχειας και ρύπανσης. Οι αναληπτές δράσεις στο πλαίσιο των προσπαθειών επίτευξης συνίστανται στις εξής επτά: κατά πρώτον, εξασφάλιση για όλους τους ανθρώπους του πλανήτη ενός αναγκαίου ελαχίστου ορίου κατανάλωσης, με τη λήψη μέτρων από μέρους όλων των χωρών κυρίως μέσω της πραγματοποίησης δημοσίων δαπανών για βασικές κοινωνικές υπηρεσίες (βασικά είδη διατροφής, φθηνά καταναλωτικά αγαθά, εκπαίδευση, υγεία). Δεύτερη βασική δράση στο πλαίσιο του προγράμματος είναι η ανάπτυξη και εφαρμογή τεχνολογιών και επιστημονικών μεθόδων που έχουν όμως αειφόρο χαρακτήρα. Κατά τρίτον η τροποποίηση των στρεβλών επιδοτήσεων και η αναδιάρθρωση των φόρων, ώστε να δημιουργηθούν κίνητρα για κατανάλωση που σέβεται το περιβάλλον εντάσσεται στο πλαίσιο δράσεων του Προγράμματος για την Ανάπτυξη των Ηνωμένων Εθνών. Οι λοιπές τέσσερις δράσεις αφορούν στην ενίσχυση των πρωτοβουλιών του κράτους για την εκπαίδευση και την ενημέρωση των καταναλωτών και για την προστασία του περιβάλλοντος, στην αποτελεσματικότερη διαχείριση των αρνητικών συνεπειών της παγκόσμιας κατανάλωσης από μέρους των διεθνών μηχανισμών, στη δημιουργία ισχυρών συμμαχιών ανάμεσα στα κινήματα για τα δικαιώματα του καταναλωτή, για την προστασία του περιβάλλοντος, για την ισότητα των φύλων και για τα

²⁹ Βλ. Human Development Report 1998

δικαιώματα των παιδιών και τέλος στην ενδυνάμωση των πρωτοβουλιών όλων των ανθρώπων και των φορέων, όπου της γης, για την επιδίωξη των παραπάνω στόχων, με σύνθημα «σκεφτόμαστε πλανητικά, δρούμε τοπικά».

Οι παραπάνω περιγραφέντες στόχοι και οι συνακόλουθες δράσεις έχουν το χαρακτηριστικό ότι είναι γενικοί και ασαφείς. Δεν τίθενται συγκεκριμένα χρονικά όρια ή τρόποι αξιολόγησης και, κυρίως, δεν αναφέρεται το πιο σημαντικό, δηλαδή η εξεύρεση των απαραίτητων πόρων, οι τρόποι χρηματοδότησης των εν λόγω προγραμμάτων και οι οικονομικές υποχρεώσεις των ανεπτυγμένων κρατών σε σχέση με τους τεθέντες στόχους.

Στο σημείο αυτό απαραίτητη είναι η μνεία στην πρωτοβουλία που έλαβαν το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και η Παγκόσμια Τράπεζα³⁰ για μεταρρύθμιση του συστήματος εξυπηρέτησης των χρεών και το 1999 ακολούθησε σειρά τροποποιήσεων για τη μείωση ή άρση του χρέους, με απώτερο σκοπό τη μείωση της φτώχειας.

3. 2000-σήμερα:

Προς το σκοπό αυτό, πέρα από την ειδικότερη δράση των επιμέρους οργανισμών που δραστηριοποιούνται στο πλαίσιο του ΟΗΕ και η οποία θα εκτεθεί στο οικείο κεφάλαιο, κεντρικής σημασίας είναι η Διάσκεψη της Χιλιετίας το 2000³¹ οπότε και υιοθετήθηκαν από 189 κράτη οι περίφημοι Οκτώ Στόχοι της Χιλιετίας-ορόσημο στην ιστορία του Οργανισμού. Οι Στόχοι είναι οι εξής: α) Εξάλειψη ακραίας μορφής φτώχειας και πείνας: επιδιώκεται μείωση κατά το ήμισυ των ανθρώπων που υποσιτίζονται και αυτών που διαβιούν με λιγότερο από ένα δολάριο ημερησίως, β) Επίτευξη καθολικής βασικής εκπαίδευσης: σκοπείται η παροχή πρόσβασης στον κύκλο της στοιχειώδους εκπαίδευσης σε αγόρια και κορίτσια, γ) Προώθηση ισότητας φύλων, η οποία μεταφράζεται σε εξάλειψη των διακρίσεων κατά των γυναικών σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης δ) Μείωση της παιδικής θνησιμότητας, με απώτερο σκοπό τον περιορισμό κατά τα 2/3 του ποσοστού θνησιμότητας για παιδιά κάτω των πέντε ετών, ε) Βελτίωση της υγιεινής των εγγύων και νεοτικτουσών μητέρων, με στόχο τη μείωση κατά τα 3/4 των

³⁰ Wade R., US Hegemony and the World Bank: the fight over people and ideas, Review of International Political Economy, 9:2 Summer 2002: 201-229

³¹ Βλ. και www.unsummit.org

θανάτων των μητέρων κατά τον τοκετό, στ) Καταπολέμηση του HIV/AIDS, ελονοσίας και άλλων νοσημάτων: σκοπός εδώ είναι η σταθεροποίηση αρχικά και εν συνεχεία ο περιορισμός των κρουσμάτων AIDS, ελονοσίας, φυματίωσης και λοιπών μεταδοτικών νοσημάτων, ζ) Εξασφάλιση περιβαλλοντικής βιωσιμότητας για την αποτροπή της καταστροφής φυσικών πλουτοπαραγωγικών πηγών, τη μείωση κατά το ήμισυ του πληθυσμού χωρίς πρόσβαση σε καθαρό και πόσιμο νερό και τη βελτίωση των συνθηκών ζωής τουλάχιστον 100 εκατομμυρίων κατοίκων παραγκουπόλεων ως το 2020, και η) Ανάπτυξη παγκόσμιας συνεργασίας για την ανάπτυξη, η οποία συνίσταται στη δικαιότερη οργάνωση του παγκόσμιου οικονομικού συστήματος, την καθιέρωση προϋποθέσεων ελεύθερου εμπορίου, με τη μείωση δασμών και λοιπών περιορισμών, τη συνεργασία με φαρμακευτικές εταιρίες για την παροχή φαρμάκων για το AIDS και άλλα μεταδοτικά νοσήματα, την προώθηση και εμφύτευση νέων τεχνολογιών, την έμφαση σε συγκεκριμένες μειονεκτούσες γεωγραφικά αναπτυσσόμενες περιοχές. Ως χρονικό όριο επίτευξης των στόχων τέθηκε το 2015.

Η ιδιαίτερη αξία των στόχων εν συγκρίσει με άλλες συναφείς διακηρύξεις στο παρελθόν έγκειται σε τέσσερα κυρίως σημεία³²: εν πρώτοις, οι στόχοι είναι ανθρωποκεντρικοί, μετρήσιμοι και ορισμένου χρονικού βεληνεκούς. Κατά δεύτερον, έχουν έρεισμα στην καθολική αποδοχή τους τόσο από τις ανεπτυγμένες χώρες, οι οποίες δεσμεύονται στην οικονομική υποστήριξη των σχετικών προγραμμάτων, όσο και από τις αναπτυσσόμενες, οι οποίες προσαρμόζουν την εσωτερική (κοινωνική, οικονομική, υγειονομική) πολιτική τους στις απαιτήσεις των προγραμμάτων αυτών. Κατά τρίτον, έχουν την δίχως προηγούμενο αμέριστη υποστήριξη διεθνών οργανώσεων, κυβερνήσεων αναπτυσσομένων και ανεπτυγμένων κρατών και μη κυβερνητικών οργανισμών. Κατά τέταρτον, τέλος, οι στόχοι έχουν, υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις προοπτικές επίτευξης.

Η Διακήρυξη της Χιλιετίας μαρτυρά και κάτι ακόμα: οι σχετικές πρωτοβουλίες στο πλαίσιο της διεθνούς αναπτυξιακής πολιτικής των Ηνωμένων Εθνών εκφεύγουν από το επίπεδο της απλής παροχής οικονομικής αρωγής σε φτωχές χώρες για την ανόρθωση της οικονομίας τους. Για αυτό το

³² Βλ. Πρόλογο του Γεν.Γραμματέα του ΟΗΕ Κόφι Ανάν στην Έκθεση των Ηνωμένων Εθνών για τους Στόχους της Χιλιετίας.

λόγο άλλωστε δεν περιορίζονται μόνο σε ζητήματα διευθέτησης χρεών ή επιδοτήσεων- αρμοδιότητες που εμπίπτουν στο πεδίο δράσης του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και της Παγκόσμιας Τράπεζας. Τα προγράμματα προς επίτευξη των Στόχων της Χιλιετίας, με το δυνατό ιδεολογικό τους υπόβαθρο ενσωματώνουν κατά μοναδικό τρόπο πρακτικά ζητήματα επιβίωσης, όχι μόνον των αναπτυσσομένων περιοχών, αλλά και ολόκληρου του πλανήτη, αποδεικνύοντας ταυτόχρονα τον καθολικό χαρακτήρα της δράσης των Ηνωμένων Εθνών και την προσήλωσή του στην αρχή του σεβασμού της ανθρώπινης αξίας.

Η εξέταση της μέχρι τώρα πορείας των προσπαθειών επίτευξης των στόχων θα γίνει σε οικείο κεφάλαιο, όπου θα αναλυθεί η πιο πρόσφατη Έκθεση των Ηνωμένων Εθνών, αυτή του 2005. Αξίζει να σημειωθεί πως πριν από την εν λόγω Έκθεση έχουν προηγηθεί και άλλες, με σημαντικότερη την Έκθεση για την «Ανθρώπινη Ανάπτυξη» του Αναπτυξιακού Προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών το 2003, στην οποία προτάθηκε ένα νέο Σχέδιο Δράσης, το **Σύμφωνο της Χιλιετίας για την Ανάπτυξη**, με συγκεκριμένες προτάσεις για ουσιαστική πρόσθετη βοήθεια από μέρους των ανεπτυγμένων κρατών³³. Την ίδια χρονιά πραγματοποιήθηκε στο Monterrey του Μεξικού διάσκεψη κορυφής με θέμα τη «Χρηματοδότηση για την Ανάπτυξη», κατά την οποία οι πλούσιες χώρες δεσμεύτηκαν προς άρση των εμποδίων στο διεθνές εμπόριο και απαλλαγή από το χρέος όσων χωρών έχουν μπει στο δρόμο των γενναίων οικονομικών μεταρρυθμίσεων. Το κατά πόσο έχουν πραγματοποιηθεί τα συμφωνηθέντα θα διαφανεί από την ανάλυση που ακολουθεί.

³³ Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του Σχεδίου το 2002, η αναπτυξιακή βοήθεια ετησίως πρέπει να διπλασιαστεί και να φτάσει τουλάχιστον 100 δις δολάρια.

ΙΙΙ. ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΣΚΗΣΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ

Στο παρόν κεφάλαιο θα γίνει μία παρουσίαση των επί μέρους ειδικευμένων οργανισμών του ΟΗΕ οι οποίοι δραστηριοποιούνται στον τομέα της οικονομικής διπλωματίας. Πρόκειται για οργανισμούς συσταθέντες κατά κανόνα με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης³⁴.

Για λόγους οργάνωσης της δομής το παρόν τμήμα έχει διαιρεθεί σε τρία μέρη: στο πρώτο αναλύονται τα προγράμματα των Ηνωμένων Εθνών για την Αναπτυξιακή Πολιτική (Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη, Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για την Ανάπτυξη) και στο δεύτερο οι ειδικευμένοι οργανισμοί, των οποίων το αντικείμενο δεν είναι αμιγώς αναπτυξιακό, εν μεγάλω μέρει ωστόσο άπτεται της οικονομικής πολιτικής των Ηνωμένων Εθνών³⁵ (Διεθνής Οργάνωση Εργασίας, Οργανισμός Τροφίμων και Γεωργίας και Οργανισμός Βιομηχανικής Ανάπτυξης)³⁶. Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η περιβαλλοντική διπλωματία των Ηνωμένων Εθνών, μέσω της ανάλυσης του Προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον. Ακολουθεί, τέλος μια σύντομη κριτική σχετικά με την αποτελεσματικότητα της δράσης των παραπάνω οργανισμών.

Η απαρίθμηση των ειδικευμένων οργανισμών με αντικείμενο θέματα διεθνούς οικονομικής και αναπτυξιακής πολιτικής δεν εξαντλούνται στην παρουσίαση που ακολουθεί. Όπως αναφέρθηκε και στην εισαγωγή, οι σχετικοί με τα παραπάνω θέματα οργανισμοί είναι πλείονες, ωστόσο επελέγησαν οι πιο σημαντικοί και αυτοί που είχαν αμεσότερη σχέση με το αντικείμενο.

³⁴ Βλ. *Schachter O., Joyner Chr.*, United Nations' Legal Order, ASIL 1995, σελ.509

³⁵ Βλ. *Cot J.P., Pellet A.*, La Harte des Nations Unies, ed. Bruylant, 1985, σελ. 984, όπου γίνεται αναφορά στον τρόπο συντονισμού από το ECOSOC.

³⁶ Σχετικά με τις διαφορές στο αντικείμενο και τη δομή των επί μέρους ειδικευμένων οργανισμών βλ. και *Schermers H., Blokker N.*, International Institutional Law, Martinus Nijhoff Publishers, The Hague, 1995

3.1 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ

3.1.1 ΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ (United Nations Conference on Trade and Development -UNCTAD)

3.1.1.1 Γενικά για την UNCTAD

Η UNCTAD αποτελεί ένα από τα πιο βασικά προγράμματα των Ηνωμένων Εθνών για την Ανάπτυξη. Συστάθηκε το 1964 σε μία εποχή όπου η ανάγκη για ευόδωση του διαλόγου μεταξύ του ανεπτυγμένου Βορρά και του αναπτυσσόμενου Νότου ήταν επιτακτική, καθώς μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο η ζήτηση σε αγροτικά προϊόντα και πρώτες ύλες έπεσε κατακόρυφα σε βάρος των χωρών που τις παρήγαγαν, δηλαδή χωρών της Αφρικής, της Ασίας και της Νοτίου Αμερικής. Δεδομένης μάλιστα της αποτυχίας των περί τους 43 οικονομικής φύσεως οργανισμών που υφίσταντο ήδη την δεκαετία του '60 να προαγάγουν τα συμφέροντα των αναπτυσσόμενων κρατών, τα τελευταία άσκησαν πιέσεις για σχετική παρέμβαση των Ηνωμένων Εθνών. Αποτέλεσμα αυτών υπήρξε η δημιουργία της UNCTAD³⁷, η χρηματοδότηση της των έργων της οποίας γίνεται από τον προϋπολογισμό του ΟΗΕ³⁸. Ιδιότητα μέλους μπορούν να έχουν όλα τα κράτη μέλη του ΟΗΕ και των ειδικευμένων οργανισμών αυτού. Η Διάσκεψη συνέρχεται κάθε τετραετία. Το βασικό εκτελεστικό της όργανο είναι το Συμβούλιο Εμπορίου και Ανάπτυξης, το οποίο είναι υπεύθυνο για σύνταξη εκθέσεων και τη συνεργασία με άλλους διεθνείς οργανισμούς. Το Συμβούλιο με τη σειρά του έχει συστήσει έξι κύριες³⁹ Επιτροπές ειδικευμένες σε συγκεκριμένους κλάδους του εμπορίου (προϊόντα, παρασκευή, χρηματοδότηση, θαλάσσιες μεταφορές, μεταφορά τεχνολογίας, οικονομική συνεργασία ανάμεσα στις αναπτυσσόμενες χώρες).

³⁷ Ενδιαφέρον έχει το γεγονός ότι οι αναπτυσσόμενες χώρες ήταν εκείνες που έλαβαν την πρωτοβουλία για τη σύσταση ενός οργανισμού με αναπτυξιακό προσανατολισμό. Οι συνθήκες για μία τέτοια διεκδίκηση κατέστησαν ώριμες τη δεκαετία του '60, όταν τα αναπτυσσόμενα κράτη είχαν ήδη αποκτήσει ισχυρή παρουσία στον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών. Χαρακτηριστικό είναι μάλιστα ότι το 1962 η Γενική Συνέλευση ομόφωνα υιοθέτησε την Απόφαση 1707 για τη σύσταση της Διάσκεψης.

³⁸ Βλ. *Wolfrum R.*, *United Nations, Law, Policies and Practice*, Beck Verlag, Muenchen 1995, σελ.132

³⁹ Εκτός από τις μόνιμες αυτές επιτροπές υπάρχουν και ad hoc συσταθείσες επιτροπές και ομάδες εργασίας.

Τέλος, το έργο της UNCTAD επικουρείται από μία μόνιμη Γραμματεία, με επικεφαλής το Γενικό Γραμματέα, άτομο κύρους με αρκετές αρμοδιότητες⁴⁰.

Σκοποί της Διάσκεψης, σύμφωνα με την Απόφαση 1995(XIX) της 30.12.1964 της Γενικής Συνέλευσης ήταν οι εξής:

α) Ενίσχυση του διεθνούς εμπορίου, ειδικά ανάμεσα σε κράτη με διαφορετικά πρότυπα ανάπτυξης

β) Εφαρμογή στην πράξη αρχών και κατευθυντηρίων γραμμών για το διεθνές εμπόριο και τα σχετιζόμενα με την οικονομική ανάπτυξη ζητήματα

γ) Συντονισμός των δραστηριοτήτων άλλων οργάνων των Ηνωμένων Εθνών που ασχολούνται με αναπτυξιακά ζητήματα και συνεργασία με τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών και το ECOSOC⁴¹.

δ) Λήψη μέτρων για τη διεξαγωγή διαπραγματεύσεων και τη σύναψη πολυμερών συμφωνιών στο πεδίο του διεθνούς εμπορίου

ε) Λειτουργία της UNCTAD ως κέντρου εναρμονισμού των διαφορετικών πολιτικών εμπορίου των κρατών και των περιφερειακών οικονομικών οργανισμών.

Στη διαμόρφωση των στόχων του αρχικού προγράμματος της UNCTAD για την κάλυψη του χάσματος αναπτυσσομένων-ανεπτυγμένων χωρών επέδρασαν βαθύτατα οι απόψεις του πρώτου Γενικού Γραμματέα της Διάσκεψης Raul Prebisch, ο οποίος, επηρεασμένος από τη θητεία του στη Γραμματεία της Οικονομικής Επιτροπής για τη Λατινική Αμερική και την Καραϊβική, θεωρούσε ότι το ελεύθερο εμπόριο σε συνδυασμό με τη μεταπολεμική τάξη πραγμάτων μόνο αρνητικές συνέπειες μπορούσε να έχει για τις αναπτυσσόμενες χώρες. Ως εκ τούτου προβλήθηκαν ήδη μέσα από το πρώτο κείμενο της Διάσκεψης αξιώσεις των αναπτυσσομένων χωρών⁴² που αφορούσαν κυρίως σε ενίσχυση των εξαγωγών πρώτων υλών από τις χώρες αυτές προς τις δυτικές αγορές και κατάργηση των εμποδίων των εισαγωγών στις τελευταίες χωρίς αντίστοιχη υποχρέωση από μέρους των

⁴⁰ Σημερινός Γενικός Γραμματέας της UNCTAD είναι ο Dr. Supachai Panitchpakdi από την Ταϊλάνδη.

⁴¹ Σχετικά με το συντονισμό των συναρμοδίων για αναπτυξιακά θέματα οργάνων βλ. και *Simma B.*, *The Charter of the UN, A Commentary*, Oxford 1995, σελ. 853, όπου αναφέρεται ότι το σύστημα των Ηνωμένων Εθνών εξ'αρχής ήταν περιορισμένα συγκεντρωτικό ως προς τη συνεργασία και την κατανομή αρμοδιοτήτων των οργάνων και ειδικευμένων οργανισμών του.

⁴² Πρόκειται για το περίφημο Group των 77 (από τον αριθμό των αναπτυσσομένων χωρών που συσπειρώθηκαν για να προβάλουν αποτελεσματικότερα τα αιτήματά τους το 1963). Σήμερα οι χώρες αυτές έχουν ξεπεράσει τις 125.

αναπτυσσομένων⁴³. Ευνόητο είναι ότι οι 15 γενικές και 13 ειδικές αρχές και οι 57 συστάσεις που εκδόθηκαν δυνάμει του κειμένου της UNCTAD I δεν έχαιραν της έγκρισης των ανεπτυγμένων χωρών (οι οποίες ήταν μειοψηφία στη Γενική Συνέλευση) ή τουλάχιστον θεωρήθηκαν από αυτές μη δεσμευτικά κείμενα⁴⁴.

Το ιδεολογικό χάσμα, το οποίο διατηρήθηκε και κατά την επόμενη δεκαετία, εμπόδισε τον οργανισμό να εφαρμόσει μέτρα αναδιάρθρωσης των υφισταμένων πολιτικών εμπορίου που αφορούσαν την παραγωγή, διάθεση και εξαγωγή των προϊόντων⁴⁵. Το χάσμα ήταν ιδιαίτερα εμφανές κατά τη διάρκεια της έκτης διάσκεψης της UNCTAD το 1983 όταν δε βρέθηκε διάυλος συνεννόησης μεταξύ ανεπτυγμένων-αναπτυσσομένων χωρών στην κρίση που τα τελευταία αντιμετώπιζαν κατά την τότε οικονομική ύφεση, στη διάρκεια της οποίας ήταν απαραίτητη η λήψη μέτρων προς όφελος των αναπτυσσομένων κρατών-εξαγωγέων πρώτων υλών. Και γενικότερα, η αδυναμία συνεργασίας και η συνακόλουθη αναποτελεσματικότητα είναι αυτό που χαρακτηρίζει την UNCTAD σε όλη τη διάρκεια της πορείας της και ιδίως τις τελευταίες δεκαετίες, όπως θα διαφανεί και από την ανάλυση που ακολουθεί στο τέλος του κεφαλαίου.

3.1.1.2 Τρέχοντα προγράμματα της UNCTAD

Συνοψίζοντας και συμπληρώνοντας τα παραπάνω επισημαίνουμε ότι τρεις είναι οι βασικές λειτουργίες της UNCTAD:

- α) Είναι forum για διακυβερνητικές συνδιασκέψεις, στις οποίες συμμετέχουν και ειδικοί σε θέματα οικονομίας και ανάπτυξης και οι οποίες έχουν στόχο την επίτευξη consensus των μερών σε θέματα προτάσεων και υιοθέτησης μέτρων οικονομικής πολιτικής
- β) Διεξάγει έρευνα, συλλογή δεδομένων και αναλύσεις οικονομικής πολιτικής προς χρήση τους από τους ειδικούς και τους εκπροσώπους των κρατών.

⁴³ Βλ. κείμενο UNCTAD I και την Κοινή Διακήρυξη των Αναπτυσσομένων Κρατών, η οποία έγινε στη 18^η Συνάντηση της Γενικής Συνέλευσης

⁴⁴ Βλ. *Μπρεδής Αντ.*, Διεθνείς Οργανισμοί, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1990, σελ. 190, όπου εκτίθεται η προβληματική σχετικά με τη δεσμευτικότητα των αποφάσεων των διεθνών οργανισμών.

⁴⁵ Πέρασαν αρκετά χρόνια και πολλές διαπραγματεύσεις ώσπου τα κράτη να καταλήξουν σε συμφωνία. Πρόκειται για το περίφημο 'Σχέδιο Κορέα', το οποίο ενσωματώθηκε στο κείμενο της UNCTAD IV (1976) και το οποίο προέβλεπε χρηματοδότηση συγκεκριμένων προϊόντων προερχομένων από αναπτυσσόμενες χώρες, ευνοϊκούς για τις χώρες αυτές όρους διάθεσής τους και αποζημίωσή τους σε περίπτωση απώλειας κατά την εξαγωγική δραστηριότητα.

Η UNCTAD είναι παγκοσμίως γνωστή κυρίως για το σημαντικότερο ρόλο της στην αναζήτηση, καταγραφή και επεξεργασία στοιχείων σχετικά με το διεθνές εμπόριο, τις ξένες άμεσες επενδύσεις και κυρίως για την ανάλυση των καταστάσεων και τάσεων στη διεθνή οικονομία με έμφαση στο status των αναπτυσσομένων χωρών τις τελευταίες δεκαετίες στην παγκοσμιοποιημένη αγορά.

Οι πηγές των στατιστικών στοιχείων είναι τόσο οι εθνικές στατιστικές υπηρεσίες όσο και συνεργαζόμενοι διεθνείς οργανισμοί. Κάποια μάλιστα στοιχεία συνιστούν εκτιμήσεις των γραφείων της Γραμματείας της UNCTAD. Οι σειρές δεδομένων μάλιστα είναι ταξινομημένες και επεξεργασμένες με τέτοιο τρόπο ώστε να καθίσταται ευχερής η μελέτη και η ερμηνεία τους.

Η UNCTAD παρέχει τα στατιστικά αυτά δεδομένα επεξεργασμένα σε ειδικές εκδόσεις, όπως η World Investment Directory και το Handbook of World Mineral Trade Statistics. Πολλές από αυτές διατίθενται και σε μορφή CD-ROM.

γ) Παρέχει τεχνικής φύσεως στήριξη προσαρμοσμένη στις ειδικότερες ανάγκες των αναπτυσσομένων κυρίως κρατών, με ιδιαίτερη έμφαση και προσοχή στις οικονομίες σε στάδιο μεταβατικό και στα κράτη τα λιγότερο ανεπτυγμένα.

Η συνεργασία σε τεχνικής φύσεως θέματα είναι ένα από τα βασικά οχήματα προώθησης της παγκόσμιας ανάπτυξης, καθώς η μεταφορά γνώσης και εμπειρίας στους τομείς της τεχνολογίας, της οικονομίας, των επενδύσεων και της βιωσιμότητας της ανάπτυξης είναι κάτι παραπάνω από απαραίτητη προκειμένου να τεθούν και να ενισχυθούν οι βάσεις της οικονομίας των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών και να εξασφαλιστεί ισορροπία στο παγκόσμιο σκηνικό.

Οι ειδικότερες εκφάνσεις της δραστηριοποίησης της UNCTAD σε όρους τεχνικής συνεργασίας περιλαμβάνουν τέσσερις τομείς δράσης: παγκοσμιοποίηση και ανάπτυξη, διεθνές εμπόριο αγαθών και υπηρεσιών, επενδύσεις, τεχνολογία και επιχειρηματική ανάπτυξη και τέλος δημιουργία υποδομών για την εξέλιξη του εμπορίου.

Σε θεσμικό και διακηρυκτικό επίπεδο η συνεργασία περιλαμβάνεται σε σειρά κειμένων, με κυριότερο το περίφημο Sao Paulo Consensus που υιοθετήθηκε από τα κράτη μέλη τον Ιούνιο του 2004. Ένα έτος νωρίτερα, τον

Ιούνιο του 2003 είχε ψηφιστεί η περίφημη Στρατηγική της UNCTAD, ένα κείμενο που προσδιορίζει με σαφήνεια τις αρχές, τους στόχους και τα μέσα υλοποίησης των προγραμμάτων τεχνικής συνεργασίας.

Προς επίτευξη των παραπάνω σκοπών, ο οργανισμός έχει εκπονήσει μια σειρά προγραμμάτων προσανατολισμένων προς ειδικότερα προβλήματα. Τα προγράμματα αυτά χωρίζονται σε πέντε μεγάλες κατηγορίες, οι οποίες ειδικότερα περιλαμβάνουν τα εξής:

I. Παγκοσμιοποίηση και στρατηγικές ανάπτυξης

Στην κατηγορία αυτή εμπίπτουν θέματα που αφορούν κυρίως σε συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές και στα μεγάλα εμπόδια για την ανάπτυξή τους. Τέτοια είναι:

α) Βοήθεια στον παλαιστινιακό λαό: Πρόκειται για ένα πρόγραμμα που έχει ξεκινήσει το 1979 –σε συνεργασία μάλιστα με την Οργάνωση για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης-και περιλαμβάνει τόσο μελέτες σχετικά με τα διαρθρωτικά προβλήματα της παλαιστινιακής οικονομίας και τις ενδεικνυόμενες στρατηγικές προς επίρρωσή τους, όσο και συγκεκριμένες δράσης με αποστολές, τεχνική υποστήριξη (πρόγραμμα 1995-97) και επιτόπιες ομάδες εργασίας (workshops).

β) Διακανονισμός χρεών : Με το εν λόγω πρόγραμμα η UNCTAD μελετά 65 χώρες χαμηλού και μεσαίου εισοδήματος, των οποίων το χρέος υπερβαίνει τα \$ 500 δις- ποσό που αντιπροσωπεύει περίπου το 40% συνολικού μακροπρόθεσμου χρέους των αναπτυσσομένων χωρών-, προτείνει στρατηγικές προσαρμοσμένες στις ανάγκες των οικονομιών των οφειλετών και παρέχει προϊόντα και υπηρεσίες στα πλαίσια τεχνικής συνεργασίας. Μεγάλης σημασίας είναι και το περίφημο DMFAS (Debt Management Financial Analysis System)- πρόγραμμα το οποίο παρέχει πρόσβαση στους ενδιαφερόμενους σε βάσεις δεδομένων και στατιστικά χρήσιμα για την εξαγωγή συμπερασμάτων και το σχεδιασμό αντίστοιχης οικονομικής πολιτικής. Στα κέντρα του DMFAS στη Γενεύη μάλιστα οργανώνονται και σεμινάρια με σχετικό αντικείμενο.

γ) Ανάπτυξη της Αφρικής: Τα θέματα τα σχετικά με τα προβλήματα των αφρικανικών χωρών συνιστούν ιδιαίτερα ευαίσθητα ζητήματα, καθώς πρόκειται για μία ήπειρο με τραγική ιστορία, πάνω από 50% του πληθυσμού της οποίας διαβιοί με 1 δολάριο την ημέρα. Έτσι, έχει συσταθεί Γραφείο

Ειδικού Συντονιστή για την Αφρική (Office of the Special Coordinator of Africa) που συνεργάζεται με άλλους διεθνείς οργανισμούς για τη συλλογή πληροφοριών και ενημερώνει τα αντίστοιχα γραφεία των Ηνωμένων Εθνών στην Αφρική (annual regional consultations), καθώς επίσης και τη Νέα Συνεργασία για την Ανάπτυξη της Αφρικής (New Partnership for Africa's Development)- έναν ακόμη σημαντικό φορέα στα πλαίσια της δράσης του ΟΗΕ για την Αφρική.

δ) Εκθέσεις για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη (Trade and Development report Series): Πρόκειται για μία περιοδική έκδοση της UNCTAD, η οποία ξεκίνησε το 1981 και έκτοτε παρέχεται σε ετήσια βάση. Οι αναλύσεις αφορούν στις τρέχουσες οικονομικές τάσεις και σε σύγχρονες μορφές οικονομικής πολιτικής παγκοσμίου ενδιαφέροντος, ενώ παράλληλα διατυπώνονται προτάσεις για την επίλυση των διεθνών προβλημάτων.

II. Διεθνές Εμπόριο-Προϊόντα

Στη δεύτερη αυτή κατηγορία υπάγονται ζητήματα διεθνών αγορών προϊόντων και παραγόντων διαμόρφωσης του διεθνούς εμπορίου. Συγκεκριμένα προγράμματα είναι τα ακόλουθα:

α) Πρόγραμμα για την Αγορά Άνθρακα: Η Σύνοδος Εμπειρογνομόνων για τους Νέους και Δυναμικούς Τομείς του Διεθνούς Εμπορίου (7-9/2/2005) στη Γενεύη υπέδειξε στην UNCTAD μεγαλύτερη εμμονή σε ζητήματα έρευνας, ανάλυσης, τεχνικής συνεργασίας και επίτευξης consensus σε θέματα βιολογικών καυσίμων (biofuels). Η UNCTAD κατέστη ως εκ τούτου συντονιστής της σχετικής πρωτοβουλίας (Biofuels Initiative) σε συνεργασία με ειδικούς, μη κυβερνητικές οργανώσεις και τον ΟΗΕ προς το σκοπό ενίσχυσης της ενεργειακής δύναμης των αναπτυσσομένων χωρών και την προώθηση νέων επενδυτικών μηχανισμών σε νέες αγορές⁴⁶.

β) Προϊόντα: Ειδική μέριμνα επιφυλάσσεται για χώρες, των οποίων οι αδύναμες οικονομίες στηρίζονται σε συγκεκριμένα προϊόντα. Συγκεκριμένα, προβλέπεται βοήθεια σε όρους υποδομής και τεχνογνωσίας για τη βελτίωση των εν λόγω προϊόντων και τη αύξηση της ανταγωνιστικότητάς τους⁴⁷.

⁴⁶ Εκτενής αναφορά στην ανάγκη εισόδου σε νέες αγορές βιολογικών καυσίμων έγινε συνέδριο της International Energy Agency στο Παρίσι τον Ιούνιο 2005.

⁴⁷ Βλ. Sao Paolo Consensus UNCTAD XI, par.74 'Efforts by these countries to restructure, diversify and strengthen the competitiveness of their commodity sectors, including through local processing, should be supported, including by the provision of enhanced market access on a secure and predictable basis, adequate technical and financial assistance and

γ) Ανταγωνισμός/Προστασία καταναλωτή: Στην κατηγορία αυτή εντάσσεται το περίφημο COMPAL- τριετές πρόγραμμα επικεντρωμένο κυρίως σε πέντε χώρες της Λατινικής Αμερικής (Νικαράγουα, Κόστα Ρίκα, Ελ Σαλβαδόρ, Περού, Βολιβία), το οποίο περιλαμβάνει προτάσεις για πολιτικές ανταγωνισμού με σκοπό την κατά το δυνατόν απρόσκοπτη διεξαγωγή του εμπορίου προς όφελος σε τελική ανάλυση και των καταναλωτών.

Γενικότερα, τα σχετικά προγράμματα έχουν ως αντικείμενο την παροχή βοήθειας στη διαμόρφωση του νομοθετικού πλαισίου, τη συμβολή στην κατανόηση της σημασίας του ανταγωνισμού στην παγκοσμιοποιημένη οικονομία, στην εκπαίδευση των δημοσίων λειτουργών, στη θεμελίωση μηχανισμών ελέγχου μέτρων περιοριστικών του ανταγωνισμού και στη μύηση των λιγότερο ανεπτυγμένων κρατών στη λογική της κατάργησης των εμποδίων στο εμπόριο, με σκοπό την κατάδειξη και των δικών τους συμφερόντων και την επιδίωξή τους στο πλαίσιο διεθνών σχηματισμών, όπως ο ΠΟΕ.

δ) Επίλυση διαφορών στο διεθνές εμπόριο, τις επενδύσεις και την πνευματική ιδιοκτησία. Με τα προγράμματα αυτά η UNCTAD βοηθά τις πάσχουσες εν προκειμένω χώρες να ενισχύσουν την παρουσία τους στα διεθνή κέντρα επίλυσης διαφορών, όπως ο ΠΟΕ, το ICSID (International Center for the Settlement of Investment Disputes), η WIPO (World Intellectual Property Organization).

ε) Γενικευμένο Σύστημα Προτιμήσεων (Generalized System of Preferences-GSP):

Η σημασία του συστήματος αυτού για την προστασία της οικονομίας των αναπτυσσομένων κρατών αναγνωρίστηκε ήδη νωρίς στις συνδιασκέψεις της UNCTAD⁴⁸. Πρόκειται για ένα επίσημο σύστημα παρέκκλισης από την αρχή του 'μάλλον ευνοημένου κράτους' με σκοπό την παροχή πιο ευνοϊκών όρων εμπορίου από μέρους των ανεπτυγμένων χωρών σε λιγότερο ανεπτυγμένες κυρίως με τον περιορισμό των εμποδίων στις εισαγωγές στις αγορές των

strengthening of capacity of institutions, in both the public and private sectors...It is also important to address fully the problem of the cotton sector faced by African countries at the national level and the relevant fora at the international level'.

⁴⁸ Res.21 UNCTAD II Conference, New Delhi 1968: 'the objectives of the generalized non-reciprocal, non discriminatory system of preferences in favor of developing countries, including special measures in favor of the least advanced among the developing countries should be: (a) to increase their export earnings, (b) to promote their industrialization, (c) to accelerate their rates of economic growth'.

πρώτων προϊόντων προερχομένων από τις τελευταίες. Στην παρούσα φάση βρίσκονται σε εξέλιξη 13 προγράμματα GSP. Χώρες-‘χορηγοί’ προτιμήσεων στις αγορές τους είναι η Αυστραλία, η Λευκορωσία, η Βουλγαρία, ο Καναδάς, η Εσθονία, η Ευρωπαϊκή Ένωση, η Ιαπωνία, η Ν.Ζηλανδία, η Νορβηγία, η Ρωσία, η Ελβετία, η Τουρκία και οι ΗΠΑ.

στ) Εμπόριο και Βιώσιμη Ανάπτυξη (Biotrade): Το 1996 ξεκίνησε μία πρωτοβουλία (BioTrade Initiative-BTI) με σκοπό την υλοποίηση των στόχων της Σύμβασης για την Βιοποικιλότητα. Η πρωτοβουλία αυτή περιλαμβάνει πλήθος εθνικών (Κολομβία-Δεκ.1999, Εκουαδόρ-Νοεμ.2001, Βολιβία-Ιουν.2003, Περού-Ιουλ.2003, Ουγκάντα-Ιουν 2005 και ακόμα εν εξελίξει Βραζιλία-2004, Βενεζουέλα-2004, Κόστα Ρίκα-2005) όσο και περιφερειακών προγραμμάτων (Andean Biotrade Programme, Amazon Biotrade)⁴⁹.

Το 2003 τέθηκε σε εφαρμογή το BioTrade Facilitation Programme που στόχο έχει την ενίσχυση βιώσιμων πηγών ενέργειας, τη συνετή διαχείρισή τους και την αύξηση της προστιθέμενης αξίας τους.

Στη Βραζιλία το Μάρτιο του 2006 πραγματοποιήθηκε η 8^η Συνάντηση των μερών της Σύμβασης για τη Βιοποικιλότητα, όπου οι συμμετέχοντες επιβεβαίωσαν την προσήλωσή τους στις αρχές της Σύμβασης και επιπλέον επέμειναν στη συνεργασία με τον ιδιωτικό τομέα, με έμφαση στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις.

Στο πλαίσιο της μέριμνας για την αρμονική συνύπαρξη περιβάλλοντος (σε ξεχωριστό ωστόσο πρόγραμμα της UNCTAD) και ανάπτυξης εντάσσεται σειρά συναντήσεων ειδικών και αρμοδίων φορέων σε διάφορες χώρες (Βραζιλία, Τανζανία, Καμπότζη, Νικαράγουα, Ταϊλάνδη, Ουγκάντα) με τη συνεργασία περιφερειακών (π.χ Regional Standard Working Group), διεθνείς (π.χ FAO) και κρατικούς οργανισμούς (π.χ Tanzania National Integrated Assessment, National Training Workshop Trade and Environment in Cambodie).

ζ) Ανάλυση εμπορίου⁵⁰: Στο τμήμα αυτό που συστάθηκε το 1999 και χωρίζεται σε δύο υποτμήματα, Έρευνας και Πληροφοριών, πραγματοποιείται συλλογή στοιχείων για τις ροές και τάσεις του παγκόσμιου εμπορίου και μακροοικονομικά στοιχεία των αναπτυσσομένων κυρίως χωρών.

⁴⁹ www.biotrade.org/Regional

⁵⁰ βλ. <http://192.91.247.38/tab/>

η) Εμπορική διπλωματία και διαπραγματεύσεις: Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται προσπάθειες συμβουλευτικού και ενημερωτικού χαρακτήρα για τη διαμόρφωση σχετικού νομικού-θεσμικού πλαισίου σε χώρες με οικονομίες σε μεταβατικό στάδιο με απώτερο σκοπό την αποτελεσματική συμμετοχή τους στις διεθνείς εμπορικές διαπραγματεύσεις.

III. Επενδύσεις, Τεχνολογία και Ανάπτυξη Επιχειρήσεων

α) Συμβουλευτικές υπηρεσίες: Τα πιο χαρακτηριστικά προγράμματα της εν λόγω κατηγορίας είναι οι μελέτες και προτάσεις επενδυτικού ενδιαφέροντος της UNCTAD για τις χώρες της CEMAC (Communaute Economique et Monetaire d'Afrique Centrale), και σεμινάρια προς διπλωμάτες για την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων (με πιο γνωστά και πρόσφατα τα προσφερθέντα σε διπλωμάτες από τη Νικαράγουα και το Περού).

β) Βάσεις δεδομένων: Οι πιο γνωστές είναι οι Συλλογές Διμερών Συνθηκών με αντικείμενο Επενδύσεις (Bilateral Investment Treaties) και τα Όργανα Διεθνών Επενδύσεων (International Investment Instruments). Διατίθενται σε μορφή PDF οι εξής εκδόσεις: Systemic Issues in International Investment Agreements, Latest Agreements in Investor-State Dispute Settlement, International Investment Agreements.

γ) Πρόγραμμα EMPRETEC⁵¹: Πρόκειται για ένα πρόγραμμα για τη δημιουργία και τη στήριξη (υποδομή, τεχνογνωσία) μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων.

δ) GIPA (Global Investment Prospects Assessment): Αντικείμενο της πρωτοβουλίας αυτής είναι η βάση τριών μεγάλων ερευνών καταγραφή και εκτίμηση της κατάστασης και των τάσεων στον τομέα των επενδύσεων, με σκοπό την εξαγωγή συμπερασμάτων και προβλέψεων για τις αγορές (προσβασιμότητα) και τα προϊόντα (ανταγωνιστικότητα). Οι τελευταίες προβλέψεις έγιναν το 2004 για την τριετία 2004-2007.

ε) Ασφάλειες: Στόχος του προγράμματος είναι η παγίωση υγιών και ανταγωνιστικών αγορών ασφαλίσεων με απώτερο σκοπό την απελευθέρωση της σχετικής αγοράς

στ) Διεθνείς συμφωνίες επενδύσεων: Πρόκειται για μία πρωτοβουλία που περιλαμβάνει σειρά σεμιναρίων με θέμα συναφθείσες συμφωνίες επενδύσεων και διαπραγματεύσεις τέτοιων συμφωνιών, επαφές των χειριστών των

⁵¹ www.empretec.net

θεμάτων επενδυτικής πολιτικής των αναπτυσσομένων χωρών με τεχνικούς συμβούλους και φυσικά αντίστοιχες εκδόσεις με περιεχόμενο σχετικές συμφωνίες, πρότυπά τους και αναλύσεις.

ζ) Παγκόσμια Έκθεση για τις Επενδύσεις (World Investment Report): Η εν λόγω Έκθεση συνιστά μία από τις πιο σημαντικές προσφορές της UNCTAD στον τομέα των άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ) των χωρών και περιλαμβάνει ανάλυση τάσεων, παρουσίαση των μεγαλύτερων πολυεθνικών εταιριών στον κόσμο και κατάταξή τους με βάση μακροοικονομικά στοιχεία, μελέτη της επενδυτικής τους δραστηριότητας, εμβριθείς αναλύσεις συγκεκριμένων θεμάτων σχετιζομένων με ΑΞΕ, αναλύσεις ενδεικνυομένων πολιτικών, σχετικές συστάσεις και παρουσίαση στατιστικών στοιχείων με ροές επενδύσεων για 196 χώρες.

η) Πρόγραμμα COMPASS: Παρέχει χρήσιμα εργαλεία στους μελετητές και ερευνητές ζητημάτων επενδύσεων, καθώς αποτελείται από ένα σύστημα εξήντα δεικτών μέτρησης επενδυτικών μεγεθών.

θ) Οδηγοί επενδύσεων: Το περιεχόμενο και η χρησιμότητα μιας τέτοιας έκδοσης είναι αυτονόητα και πολύτιμα για ένδεχόμενες επενδύσεις από και προς τις αναπτυσσόμενες χώρες. Κύρος στην προσπάθεια προσδίδει η συνεργασία της UNCTAD με το Διεθνές Εμπορικό Επιμελητήριο.

ι) Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα: Μεγάλης σημασίας είναι η συμβολή της UNCTAD στην καθιέρωση και ενημέρωση για τα διεθνή λογιστικά πρότυπα, έτσι ώστε να ενισχύεται η διαφάνεια λειτουργίας των εταιριών.

ια) Δίκτυο Ανάπτυξης Επιστήμης και Τεχνολογίας: Το πρόγραμμα απευθύνεται σε επιστήμονες από αναπτυσσόμενες χώρες και συνιστά κέντρο επιμόρφωσης, κατάρτισης, ανταλλαγής απόψεων και προσφοράς εφαρμοσμένης γνώσης προς πρακτική της χρήση στη βιομηχανία και το εμπόριο⁵².

ιβ) Μεταφορά τεχνολογίας: Εκτός των ειδικών προγραμμάτων, τα οποία διεκπεραιώνονται σε συνεργασία με οργανισμούς όπως η UNEP, υφίσταται και μία περιοδική έκδοση που κυκλοφορεί τρεις φορές το χρόνο.

IV. ΛΙΓΟΤΕΡΟ ΑΝΕΠΤΥΓΜΕΝΕΣ ΧΩΡΕΣ

⁵² Βλ. και www.unctad.org/programmes με σύνδεση στο πρόγραμμα science and technology development network, όπου ως σκοπός της πρωτοβουλίας αναφέρεται η δημιουργία 'hubs of learning for scientists and engineers from developing countries'.

Μία από τις βασικές αποστολές της UNCTAD είναι η βοήθεια προς τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες (ΛΑΧ), στις οποίες συμπεριλαμβάνονται και οι περιορισμένες λόγω εδάφους χώρες (Landlocked Developing Countries), και μικρά αναπτυσσόμενα νησιά-κράτη (Small Island Developing States)⁵³. Οι ειδικότερες δραστηριότητες προς αυτήν την κατεύθυνση είναι η έρευνα και ανάλυση οικονομικών στοιχείων για τις ΛΑΧ και η συνεπακόλουθη αξιοποίησή τους για στατιστικούς λόγους, η συμβολή του οργανισμού στη διεξαγωγή επιτυχών διαπραγματεύσεων (π.χ. Συμφωνία Διέλευσης μεταξύ Μογγολίας, Κίνας και Ρωσίας, 2005), στήριξη εξαγωγικών δραστηριοτήτων των χωρών μέσω προγραμμάτων τεχνικής συνεργασίας, όπως για παράδειγμα η αρωγή στην προώθηση τροπικών φρούτων από τις αφρικανικές χώρες, και η συμμετοχή σε συντονισμένες ενέργειες για αύξηση της ανταγωνιστικότητας των προϊόντων τους και τη βελτίωση των προδιαγραφών παραγωγής και μεταφοράς τους.

V. ΥΠΟΔΟΜΗ

Στην κατηγορία αυτή εμπίπτουν προγράμματα και δράσεις που αφορούν στην βελτίωση της υλικοτεχνικής υποδομής των αναπτυσσομένων κρατών.

3.1.2 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ (UNITED NATIONS DEVELOPMENT PROGRAM- UNDP⁵⁴)

Το Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για την Ανάπτυξη δημιουργήθηκε το 1965, όταν η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών αποφάσισε να συγχωνεύσει ένα πρόγραμμα τεχνικής αρωγής που λειτουργούσε ήδη από το 1949 και το Ειδικό Ταμείο, το οποίο είχε ιδρυθεί το 1958 για τη χρηματοδότηση μεγάλης κλίμακας αναπτυξιακών έργων. Η δημιουργία του συνέπεσε χρονικά με την περίοδο αποαποικιοποίησης πολλών κρατών και ως εκ τούτου θεωρήθηκε ιδιαίτερα ελπιδοφόρα, δεδομένης μάλιστα της προτεραιότητας που είχαν αποφασίσει να δώσουν τα Ηνωμένα

⁵³ Οι σχετικές πιο σημαντικές διασκέψεις για τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες, τις περιορισμένες λόγω εδάφους χώρες και τα μικρά αναπτυσσόμενα νησιά-κράτη έγιναν αντίστοιχα στις Βρυξέλλες (2001), στο Αλμάτυ (2005) και στο Μαυρίκιο (2005).

⁵⁴ Βλ. ιστοσελίδα του undp: www.undp.org

Έθνη στον τομέα της ανάπτυξης⁵⁵. Το Πρόγραμμα γρήγορα κατέστη ο κεντρικός ρυθμιστής των επιχειρήσεων στον τομέα της τεχνικής βοήθειας⁵⁶.

Συμμετοχή στο Πρόγραμμα μπορούν να έχουν τα κράτη μέλη του ΟΗΕ-είτε ως συνεισφέροντες είτε ως αποδέκτες τεχνικής βοήθειας- και οι ειδικευμένοι του οργανισμοί. Η επιλογή των χωρών που θα είναι δικαιούχοι τεχνικής βοήθειας γίνεται επί τη βάση κριτηρίων όπως το ΑΕΠ σε σχέση με τον πληθυσμό, γεωγραφικά μειονεκτήματα, όροι εμπορίου και γενικότερη οικονομική κατάσταση⁵⁷. Το κύριο έργο του UNDP είναι ο κεντρικός σχεδιασμός, ο συντονισμός και η χρηματοδότηση των προγραμμάτων τεχνικής βοήθειας των Ηνωμένων Εθνών⁵⁸. Σε περίπτωση που οι κυβερνήσεις των αναπτυσσομένων κρατών αδυνατούν να εκτελέσουν τα προβλεπόμενα σχέδια, το UNDP αναθέτει την εκτέλεση στους ειδικευμένους οργανισμούς του ΟΗΕ ανάλογα με το αντικείμενό τους, π.χ. αν πρόκειται για θέματα επαγγελματικής κατάρτισης επιλαμβάνεται η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας, αν πρόκειται για αγροτικά προϊόντα ο Οργανισμός Τροφίμων και Γεωργίας κ.ο.κ.

Κατά κανόνα το UNDP δεν προσδιορίζει συγκεκριμένα πεδία σχεδιασμού και δράσης, αποκλείοντας άλλα, όμως δεν προωθούνται όλα κατά τον ίδιο τρόπο⁵⁹. Στην παρούσα φάση και υπό το φως των Στόχων της Χιλιετίας το ενδιαφέρον του Προγράμματος επικεντρώνεται στους εξής τομείς: δημοκρατική διακυβέρνηση, περιορισμό της φτώχειας, πρόληψη και αντιμετώπιση κρίσεων, ενέργεια και περιβάλλον και HIV/AIDS.

Ως προς τη χρηματοδότηση του Προγράμματος, αξιοσημείωτο είναι πως ενώ στους λοιπούς οργανισμούς των Ηνωμένων Εθνών τα έξοδα των προγραμμάτων καλύπτονται από τον τακτικό προϋπολογισμό, στην περίπτωση που εξετάζουμε η τεχνική βοήθεια χρηματοδοτείται σχεδόν εξ

⁵⁵ Η ανάπτυξη έγινε το τρίτο βασικό πεδίο δράσης των Ηνωμένων Εθνών μετά τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

⁵⁶ Βλ. την περίφημη **Consensus Resolution** (GA res.2688 (XXV) της 11.12.1979), με την οποία μεταβιβάστηκαν με αρκετό εύρος οι σχετικές αρμοδιότητες στο Πρόγραμμα.

⁵⁷ Το 1992 αποδέκτες τεχνικής αναπτυξιακής βοήθειας έγιναν οι χώρες ΚΑΚ, Αρμενία, Αζερμπαϊτζάν, Λευκορωσία, Εσθονία, Καζακστάν, Κιργιστάν, Λετονία, Λιθουανία, Μολδαβία, Ρωσική Ομοσπονδία, Ουκρανία και Ουζμπεκιστάν, ενώ το 1993 προστέθηκαν σε αυτές η Δημοκρατία της Βοσνίας Ερζεγοβίνης, η Κροατία, η Τσεχία, η Γεωργία, η Σλοβακία, η Σλοβενία και το Τατζικιστάν.

⁵⁸ Βλ. *Morse B.*, Zur Rolle des Entwicklungsprogramms der vereinten Nationen, VN 25 (1977), σελ.104-7

⁵⁹ Βλ. *Wolftrum R.*, ο.π, σελ.1286, όπου επισημαίνεται ότι οι τομείς στρατιωτικής τεχνικής βοήθειας και εφαρμογής των νόμων δεν είναι ιδιαίτερα ενισχυμένοι.

ολοκλήρου από εθελοντικές εισφορές των κρατών. Το UNDP έχει καταφέρει να αρυσθεί σημαντικούς πόρους για τη χρηματοδότηση των δράσεών του μέσω της τριμερούς συνεργασίας με τα Ηνωμένα Έθνη, τους διεθνείς οικονομικούς οργανισμούς και τις μη κυβερνητικές οργανώσεις⁶⁰.

Η δράση του UNDP είναι ιδιαίτερα αξιόλογη στον τομέα παροχής τεχνικής βοήθειας. Χαρακτηριστικό είναι πως έχει καταφέρει κατά καιρούς να θέσει στην υπηρεσία της αναπτυξιακής τεχνικής βοήθειας 22.000 ειδικούς διαφόρων ειδικοτήτων και να δώσει 12.000 υποτροφίες μέσα σε ένα μόλις έτος. Μεγάλης σημασίας είναι επίσης και η Έκθεση Ανθρώπινης Ανάπτυξης (Human Development Report) που εκδίδεται κάθε χρόνο με τη μέριμνα του UNDP, το οποίο περιλαμβάνει πληροφορίες σχετικά με την εξέλιξη της ανθρώπινης ανάπτυξης βάσει του περίφημου 'Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης' (Human Development Index), αναλύσεις πάνω σε συγκεκριμένες παραμέτρους της ανάπτυξης και σχετικές προτάσεις.

3.2 ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ ΠΟΥ ΑΣΚΟΥΝ ΔΙΕΘΝΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ

3.2.1. ΔΙΕΘΝΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ (INTERNATIONAL LABOUR ORGANIZATION)

Η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (ΔΟΕ) είναι ο εξειδικευμένος οργανισμός του ΟΗΕ που αντικείμενο έχει την προώθηση της κοινωνικής δικαιοσύνης και την προάσπιση των διεθνώς αναγνωρισμένων εργασιακών δικαιωμάτων. Ιδρύθηκε το 1919 με τη Συνθήκη των Βερσαλλιών και είναι ο μακροβιότερος διεθνής οργανισμός στα πλαίσια της οργανωμένης διεθνούς κοινότητας και ο μόνος που επέζησε από την εποχή της Κοινωνίας των Εθνών.

Η ΔΟΕ μέσω Συνθηκών και Συστάσεων στοχεύει στην καθιέρωση κάποιων ελαχίστων προϋποθέσεων προστασίας των βασικών εργασιακών δικαιωμάτων και συγκεκριμένα της ελευθερίας του συνεταιρίζεσθαι, το

⁶⁰ Βλ. www.undp.org/partners

δικαίωμα στη συλλογική διαπραγμάτευση, την κατάργηση της αναγκαστικής εργασίας, την ισότητα ευκαιριών και μεταχείρισης και πλήθος άλλων θεμάτων σχετιζομένων με εργασιακά θέματα. Επίσης, παρέχει τεχνική βοήθεια⁶¹ κυρίως στους τομείς διεθνούς δικαίου, εργασιακής πολιτικής, διοίκησης ανθρωπίνου δυναμικού, κοινωνικής ασφάλειας, συνθηκών εργασίας, στατιστικής, ασφάλειας και υγιεινής στον εργασιακό χώρο.

Βασικό και σημαντικό χαρακτηριστικό της ΔΟΕ είναι ο πλουραλισμός απόψεων που διατυπώνονται σε αυτή, πράγμα που επιτυγχάνεται με τριμερή συμμετοχή των ενδιαφερομένων φορέων, δηλαδή εργοδοτών, εργαζομένων και κυβερνήσεων⁶².

1. Δραστηριότητες-σταθμοί στην οργάνωση της Οικονομικής διπλωματίας της ΔΟΕ.

Για την καλύτερη και πληρέστερη κατανόηση της φύσης και της αποστολής του θεσμού απαραίτητη είναι μία μικρή μελέτη των καταβολών του και των ιδεών που ενέπνευσαν τους ιδρυτές του και τους οραματιστές συνεχιστές τους και εξηγούν σε μεγάλο βαθμό τη μακροβιότητά του.

Η ιδέα της δημιουργίας ενός διεθνούς οργανισμού με αντικείμενο εργασιακά ζητήματα ανήκει σε δύο βιομηχάνους, τον Ουαλλό Robert Owen και το Γάλλο Daniel Legrand, οι οποίοι είχαν συλλάβει την ανάγκη για την αντιμετώπιση των σχετικών προβλημάτων σε διεθνές επίπεδο ήδη από τις αρχές του 19^{ου} αιώνα. Πρόδρομος της ΔΟΕ υπήρξε η Διεθνής Ένωση για την Εργατική Νομοθεσία (International Association for Labour Legislation), που ιδρύθηκε στη Βασιλεία το 1901 και της οποίας οι βασικές αρχές ενσωματώθηκαν στο Καταστατικό της ΔΟΕ⁶³ το 1919 στη Συνδιάσκεψη για την Ειρήνη⁶⁴. Οι λόγοι δημιουργίας του οργανισμού ήταν κοινωνικοπολιτικοί, οικονομικοί και ανθρωπιστικοί. Συγκεκριμένα, η φτώχεια και η εξαθλίωση που μοιραία ο πόλεμος προκάλεσε, οι απάνθρωπες συνθήκες εργασίας στη βιομηχανία και η εκμετάλλευση του ανθρωπίνου μόχθου προκειμένου να ορθοποδήσει η οικονομία των εμπλακέντων στις συρράξεις κρατών είχαν

⁶¹ Βλ. www.ilo.org

⁶² Betten L., *International Labour Law*, Kluwer Publ., Boston, 1993, σελ.85-93

⁶³ Το Καταστατικό της ΔΟΕ αποτέλεσε το τμήμα XIII της Συνθήκης των Βερσαλλιών.

⁶⁴ Το Καταστατικό της ΔΟΕ συντάχθηκε από ειδική Επιτροπή που συστήθηκε από τη Συνδιάσκεψη για την Ειρήνη και αποτελείτο από εκπροσώπους εννέα χωρών (Βέλγιο, Κούβα, Τσεχοσλοβακία, Γαλλία, Ιταλία, Ιαπωνία, Πολωνία, Ηνωμένο Βασίλειο και Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής) υπό την προεδρία του Samuel Gompers, επικεφαλής της Αμερικανικής Ομοσπονδίας Εργασίας.

φτάσει σε επικίνδυνο σημείο, τέτοιο που να καθίσταται επιτακτική η ανάγκη για υιοθέτηση σαφούς νομικού πλαισίου, με σεβασμό στην ανθρώπινη ύπαρξη και εργασία⁶⁵. Επιπλέον, για λόγους οικονομικούς-και ειδικότερα για να καταστεί δυνατό να συμμορφωθούν προς τις νέες αυτές επιταγές των καιρών οι πιο ευαίσθητες κοινωνικά επιχειρήσεις, χωρίς να μειονεκτήσουν ανταγωνιστικά έναντι των άλλων⁶⁶-ήταν απαραίτητο οι αλλαγές αυτές να θεσμοθετηθούν σε παγκόσμιο επίπεδο κατά τρόπο δεσμευτικό *erga omnes*. Τέλος, για λόγους ανθρωπιστικούς ήταν πολύ σημαντικό να προστατευθούν βασικά ανθρώπινα δικαιώματα, ατομικά και κοινωνικά, πράγμα το οποίο μόνο μέσω της ίδρυσης ενός διεθνούς οργανισμού με παγκόσμιο κύρος θα μπορούσε να επιτευχθεί.

Οι βασικοί σταθμοί στην ιστορία της ΔΟΕ⁶⁷ ήταν οι εξής: Κατά την πρώτη ετήσια Διάσκεψη της ΔΟΕ στην Ουάσιγκτον τον Οκτώβρη του 1919 υιοθετήθηκαν οι έξι πρώτες Διεθνείς Συμβάσεις Εργασίας, οι οποίες αφορούσαν σε θέματα ανεργίας, ωραρίου, νυχτερινής εργασίας, προστασίας της εργαζόμενης μητέρας, παιδική και νεανική εργασία. Το 1926 συστάθηκε ένα από τα πιο σημαντικά εποπτικά όργανα, το οποίο υφίσταται έως και σήμερα, η Επιτροπή των Ειδικών, τη δράση της οποίας θα περιγράψουμε αναλυτικά στο επόμενο τμήμα της παρούσας ενότητας. Η Επιτροπή, αποτελούμενη από ανεξάρτητους δικαστές, εξετάζει τις αναφορές των κρατών και υποβάλλει δική της έκθεση κάθε χρόνο στη Διάσκεψη. Μεγάλης σημασίας είναι επίσης και η Διάσκεψη της Φιλαδέλφια το 1941, όπου, μεσούντος του πολέμου, υιοθετήθηκε από τους εκπροσώπους κυβερνήσεων, εργατών και εργοδοτών από 41 κράτη και η ομώνυμη Διακήρυξη, όπου περιγράφονται με σαφήνεια οι σκοποί και οι στόχοι της ΔΟΕ. Το 1948 ψηφίστηκε από τη Διάσκεψη η Σύμβαση υπ'αρ.87 για την ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι.

⁶⁵ Στο προοίμιο του Καταστατικού της ΔΟΕ αναφέρεται ότι η κοινωνική αδικία προκαλεί 'unrest so great that the peace and harmony of the world are imperilled'.

⁶⁶ Βλ. και Προοίμιο καταστατικού, όπου αναφέρεται ότι 'the failure of any nation to adopt humane conditions of labour is an obstacle in the way of other nations which desire to improve their conditions in their own countries'.

⁶⁷ Κατά τη διάρκεια της μακρόχρονης ιστορίας της η ΔΟΕ είχε πολύ αξιόλογα και προβεβλημένα άτομα επικεφαλής, όπως π.χ. ο Albert Thomas, Γάλλος πολιτικός, ευαισθητοποιημένος σε κοινωνικά θέματα, ο Edward Phelan, Ιρλανδός, από τους πρωτεργάτες της σύνταξης του Καταστατικού της ΔΟΕ, ο βραβευμένος με Νόμπελ David Morse, Αμερικανός με παγκόσμια ακτινοβολία, χάρη στον οποίο η Οργάνωση απέκτησε οικουμενικό χαρακτήρα, ο Γάλλος Francis Blanchard, ο Βέλγος Michel Hausenne και ο σημερινός Juan Somavia από τη Χιλή.

2. Η δράση της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας στον τομέα της οικονομικής διπλωματίας την τρέχουσα δεκαετία.

Η ΔΟΕ από τη σύστασή της έως σήμερα έχει αναπτύξει ιδιαίτερα αξιόλογη δράση, ακόμα και σε ιστορικές περιόδους δύσκολες για την ανθρωπότητα, όπως ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος, η Μεγάλη Ύφεση και ο Ψυχρός πόλεμος⁶⁸. Στην παρούσα φάση η Οργάνωση δραστηριοποιείται σε δώδεκα τομείς: Θεμελιώδεις Αρχές και Εργασιακά Δικαιώματα, Απασχόληση, Κοινωνική Ασφάλεια, Κοινωνικός Διάλογος, Διοίκηση, Αναφέρεσθαι στο Γενικό Διοικητή, Περιφερειακή και Τεχνική Συνεργασία, Πρόγραμμα Δράσης στην Αφρική, στα Αραβικά κράτη, στην Ασία και τον Ειρηνικό, στην Ευρώπη και την Κεντρική Ασία.

Ειδικότερα προγράμματα είναι ενδεικτικά το Διεθνές Πρόγραμμα για την Εξάλειψη της Παιδικής Εργασίας, το Πρόγραμμα για την Ενίσχυση της Εργασίας μέσω της Ανάπτυξης Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων, Προγράμματα για Ανοικοδόμηση και Αντιμετώπιση Κρίσεων, Πρόγραμμα για την Ασφάλεια και τις Συνθήκες Υγιεινής στον Εργασιακό Χώρο, Πρόγραμμα για την Οικονομική και Κοινωνική Ασφάλεια, Στρατηγικές και Μέσα εναντίον του Κοινωνικού Αποκλεισμού και της Φτώχειας.

Σημαντικά είναι επίσης και τα προγράμματα δράσης σε περιφερειακό επίπεδο, επικεντρωμένα σε περιοχές στόχους, όπως στην Αφρική (έξι προγράμματα σε εξέλιξη με αντίστοιχα γραφεία στην Κεντρική, τη Βόρεια, την Ανατολική, τη Νότια και την περιοχή του Σαχελ), τη Λατινική Αμερική και την Καραϊβική (τρία βασικά προγράμματα σε Μεξικό, Αργεντινή και Βραζιλία και υποστηρικτικά μικρότερα γραφεία στη λίμα, στο Σαν Χοσέ, στο Σαντιάγο και στο Port of Spain), στα Αραβικά κράτη, στην Ασία και τον Ειρηνικό (οκτώ γραφεία σε Τόκιο, Μπαγκόκ, Νέο Δελχί, Σούβα, Κολόμπο και Τζακάρτα) και στην Ευρώπη και Κεντρική Ασία.

3.2.2 ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΑΣ (FOOD AND AGRICULTURE ORGANIZATION (FAO))

⁶⁸ Το 1977 μάλιστα η ΔΟΕ διήλθε μία σημαντική κρίση, καθώς οι ΗΠΑ-οι οποίες έγιναν μέλος το 1934- αποχώρησαν και έμειναν εκτός οργάνωσης ως το 1980, προκαλώντας τη μείωση του προϋπολογισμού της κατά ένα τέταρτο.

Ο FAO είναι ο οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών, η δράση του οποίου προσανατολίζεται κατ'εξοχήν στην καταπολέμηση της πείνας. Έχει τεθεί στην υπηρεσία τόσο των ανεπτυγμένων, όσο και των αναπτυσσομένων κρατών και αποτελεί ένα ουδέτερο forum, όπου όλα τα έθνη έχουν τη δυνατότητα να προσέλθουν, να συζητήσουν τα διεθνή προβλήματα, να διαπραγματευτούν συμφωνίες και να καθορίσουν κοινή και κατά το δυνατό συμφέρουσα για όλους οικονομική πολιτική. Βασικό στοιχείο που τονίζεται στις σχετικές διακηρύξεις του FAO είναι η παροχή ίσων ευκαιριών εκπροσώπησης σε όλα τα κράτη, η ισοτιμία στις διαπραγματεύσεις και η λήψη υπ'όψιν των απόψεων όλων των μερών και η λήψη υπ'όψιν των απόψεων όλων των μερών και η δυναμική σύνθεσή τους.

Η ιστορία του FAO είναι τόσο παλιά, όσο και αυτή του ΟΗΕ: Ιδρύθηκε το 1945 και έκτοτε έχει αναπτύξει μια αξιόλογη δράση με ιδιαίτερη έμφαση στις αναπτυσσόμενες αγροτικές περιοχές, στις οποίες διαβιού το 70% των φτωχότερων-στα όρια της πείνας-ανθρώπων παγκοσμίως.

Οι δραστηριότητες του FAO εκτείνονται στους εξής τέσσερις κυρίως τομείς:

- Σύσταση forum για έθνη
- Διευκόλυνση πρόσβασης σε πληροφορίες
- Συμβολή στην εξάπλωση της γνώσης
- Κοινωνία στη γνώση και την εμπειρία μέτρων καταπολέμησης της φτώχειας

3.2.3 ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ (UNITED NATIONS INDUSTRIAL DEVELOPMENT ORGANIZATION-UNIDO)⁶⁹

Ο Οργανισμός Βιομηχανικής Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών ιδρύθηκε το 1965. Είναι ο ειδικευμένος οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών σε θέματα προώθησης της βιομηχανικής ανάπτυξης και διεθνούς βιομηχανικής συνεργασίας. Τρεις είναι οι βασικές θεματικές του προτεραιότητες: ο περιορισμός της φτώχειας μέσω παραγωγικών δραστηριοτήτων, ενίσχυση επιδόσεων στον τομέα του εμπορίου και περιβάλλον/ενέργεια. Ως προς την πρώτη προτεραιότητα, βασικός του στόχος δεν είναι η ανακούφιση της

⁶⁹ Βλ. Sato T., *Evolving Constitutions of International Organizations*, Kluwer Law International, The Hague/London/Boston 1996, σελ 203

φτώχειας με την άμεση χρηματική βοήθεια, όσο η δημιουργία των προϋποθέσεων βιωσιμότητας των μικρών και μεσαίων οικογενειακών επιχειρήσεων και η ενίσχυση της γυναικείας συμμετοχής σε αυτές. Η δεύτερη προτεραιότητα έχει να κάνει με τη θέση θεμελίων ελεύθερου διεθνούς εμπορίου με την υποστήριξη σε όρους υποδομής, προσωπικού και τεχνικών συμβουλών για τη σταδιακή κατάργηση εμποδίων στο εμπόριο και την ενίσχυση της εξαγωγικής δραστηριότητας. Τέλος, η τρίτη προτεραιότητα αφορά σε τεχνικής φύσεως βοήθεια για την εφαρμογή πολυμερών διεθνών συμφωνιών για το περιβάλλον και την προώθηση καταναλωτικών προτύπων βασισμένων στις ενεργειακές δυνατότητες των χωρών και του πλανήτη γενικότερα.

Τους παραπάνω στόχους ο UNIDO τους επιτυγχάνει με την κατάρτιση σχετικών προγραμμάτων, την παροχή συγκεκριμένων υπηρεσιών γραφειοκρατικής και τεχνικής φύσης, την επίτευξη συνεργασιών με άλλους διεθνείς οικονομικούς οργανισμούς και με τον ιδιωτικό παράγοντα και, τέλος, με την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων των προγραμμάτων του. Ειδικά στον τομέα της επίτευξης συμφωνιών με άλλους διεθνείς οικονομικούς οργανισμούς-στο πλαίσιο ή όχι των Ηνωμένων Εθνών-το πλήθος των κειμένων εν προκειμένω αποδεικνύει τη σχετική δραστηριότητα⁷⁰.

Τα τελευταία πέντε χρόνια, όπως ήταν αναμενόμενο, ο προσανατολισμός των προγραμμάτων του UNIDO είχε σχέση με τους Στόχους της Χιλιετίας. Στίγμα της σχετικής δραστηριότητας δίνουν δύο μεγάλα fora που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο του UNIDO: το πρώτο έγινε το Δεκέμβριο του 2003 με θέμα τη σημασία της βιομηχανικής ανάπτυξης στην επίτευξη των στόχων και επί μέρους θέματα την ενίσχυση της δημιουργίας μικρομεσαίων επιχειρήσεων, την προώθηση ξένων επενδύσεων σε αναπτυσσόμενες χώρες με έμφαση στα αφρικανικά κράτη, βιομηχανία και περιβάλλον, μεταβατικές οικονομίες στην Ανατολική Ευρώπη, περιορισμός της φτώχειας στη Λατινική Αμερική. Το δεύτερο είχε ως αντικείμενο βιομηχανοποίηση και περιβάλλον υπό το φως των Στόχων της Χιλιετίας με ειδική αναφορά στις χώρες της υποσαχάριας Αφρικής.

⁷⁰ Συμφωνία κατά τη Διάσκεψη του Κανκούν μεταξύ WTO και UNIDO για αναπτυξιακά προγράμματα σε 9 χώρες (2003), Συμφωνία UNIDO -UNEP για τη μεταφορά τεχνολογίας για τον καθαρισμό των αποβλήτων των βιομηχανιών, συνεργασία με τον FAO για την αγροτική βιομηχανία, με την IEAE για θέματα ατομικής ενέργειας, συνεργασία με το Ινστιτούτο της Γης κλπ.

Η δράση του UNIDO, αν και σε περιορισμένο πεδίο, θεωρείται αξιολογη και στοχεύουσα σε συγκεκριμένα αποτελέσματα βάσει προσεκτικά σχεδιασμένων προγραμμάτων με το πλεονέκτημα μάλιστα της δυνατότητας αξιολόγησης.

3.3 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ

Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον ⁷¹ (UNITED NATIONS ENVIRONMENT PROGRAMME -UNEP)

Το UNEP δημιουργήθηκε το 1972⁷². Είναι ο μοναδικός ειδικευμένος οργανισμός στο πλαίσιο του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών με αποκλειστικό αντικείμενο περιβαλλοντικά ζητήματα⁷³. Η δράση του επεκτείνεται από τομείς συλλογής στοιχείων, ενημέρωσης και εκπαίδευσης μέχρι τη σύγκληση διεθνών συνδιασκέψεων για τη λήψη προληπτικών και κατασταλτικών μέτρων και την κατάρτιση συγκεκριμένων δράσεων. Ειδικότερα το έργο του περιλαμβάνει την εκτίμηση και αξιολόγηση σε παγκόσμιο, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, περιβαλλοντικών καταστάσεων και τάσεων, τη συμβολή στη δημιουργία εθνικών και διεθνών οργάνων μελέτης και προστασίας του περιβάλλοντος, την ενίσχυση θεσμών για την ορθή και συνετή διαχείριση του περιβάλλοντος, τη διευκόλυνση της μεταφοράς γνώσης και τεχνολογίας, ταγμένων στην υπηρεσία της βιώσιμης ανάπτυξης και την ανάπτυξη συνεργασίας με άλλους διεθνείς και περιφερειακούς οργανισμούς, κυβερνητικούς ή μή. Ενδεικτικό αυτού είναι το γεγονός ότι φιλοξενεί στους κόλπους του τις Γραμματείες πολλών περιβαλλοντικών οργανώσεων και διασκέψεων, όπως για παράδειγμα τη Γραμματεία για το Όζον και το Πολυμερές Ταμείο του Πρωτοκόλλου του Μόντρεαλ, τη Σύμβαση για το Διεθνές Εμπόριο υπό Εξαφάνιση Ειδών της Άγριας Χλωρίδας και Πανίδας (την περίφημη CITES), τη Σύμβαση για τη Βιοποικιλότητα, για τα

⁷¹ Βλ. και ιστοσελίδα www.unep.org

⁷² Προάγγελος της γέννησης και αφετηρία της εγκαινίασης της παγκόσμιας περιβαλλοντικής διπλωματίας μπορεί να θεωρηθεί η Διακήρυξη για το Παγκόσμιο Περιβάλλον του πρώην Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ Thant το 1969.

⁷³ Βλ. *Sands Ph., Klein P., Bowett's Law of International Institutions*, Sweet and Maxwell, 5th Ed., 2001, σελ.72

Μεταναστευτικά Είδη και, τέλος, πλήθος άλλων συμβάσεων αφορώσων τα χημικά κατάλοιπα, όπως αυτές της Βασιλείας για τη Διασυννοριακή Κίνηση Επικίνδυνων Αποβλήτων και της Στοκχόλμης για τους Επίμονους Οργανικούς Ρυπαντές.

Η δομή και οργάνωση του UNEP αντικατοπτρίζουν το προφίλ και τις κύριες επιδιώξεις του. Βασικά του χαρακτηριστικά είναι η αντιμετώπιση των σχετικών ζητημάτων σφαιρικά ανεξαρτήτως της τοπικής τους εμβέλειας- ως ζητημάτων δηλαδή που αφορούν ολόκληρο τον πλανήτη- και η διατομεακή (με τη συνεργασία πολλών επιστημών) διαχείρισή τους. Η δε έδρα του στην Αφρική του δίνει τη δυνατότητα για πιο άμεση επαφή με τα περιβαλλοντικά προβλήματα των αναπτυσσομένων χωρών.

Η αποτελεσματικότητα του έργου του διασφαλίζεται εξάλλου και από τη διατήρηση έξι περιφερειακών γραφείων, καθώς επίσης και την υποστήριξη ενός ευρέος δικτύου κέντρων πληροφοριών, τα πιο σημαντικά από τα οποία είναι η GRID (Global Resource Information Database) και η UNEP-WCMC (UNEP World Conservation Monitoring Centre) για τη συλλογή δεδομένων και την εποπτεία των σχετικών εφαρμοζόμενων δράσεων. Μεγάλης σημασίας είναι επίσης τα γραφεία του UNEP σε Παρίσι και Γενεύη, όπου βρίσκεται το τμήμα του UNEP το αρμόδιο για θέματα Τεχνολογίας, Οικονομίας και Βιομηχανίας.

Κάθε χρόνο εκδίδεται από το UNEP ετήσια έκθεση με τα πεπραγμένα της οργάνωσης στο χώρο του περιβάλλοντος, τα σημαντικότερα επιτεύγματα, αξιολογήσεις αυτών και μελλοντικές δράσεις. Αφιερώνεται κάθε φορά ένα ή περισσότερα τμήματα σε θέμα ευρύτερου προβληματισμού και δράσης, όπου περιγράφεται η μέχρι τώρα πορεία του προγράμματος στον υπό εξέταση τομέα. Για παράδειγμα, η Ετήσια Έκθεση του 2004⁷⁴(η οποία είναι και η πιο πρόσφατη διαθέσιμη στο Διαδίκτυο) επικεντρώνεται σε θέματα προστασίας των φυσικών πηγών και συνεργασίας με τον ιδιωτικό τομέα, μη κυβερνητικές οργανώσεις και εθνικές κυβερνήσεις.

Οι σημαντικότεροι σταθμοί στην ιστορία του UNEP είναι οι εξής: Η Σύμβαση CITES για το Διεθνές Εμπόριο Ειδών υπό Εξαφάνιση (1973), το Σχέδιο Δράσης για τη Μεσόγειο (1975), η Σύμβαση της Βόννης για τα Μεταναστευτικά Είδη (1979), η Σύμβαση της Βιέννης για την Προστασία της

⁷⁴ Βλ. www.unep.org/report

Ζώνης του Όζοντος (1985), το Πρωτόκολλο του Μόντρεαλ για τις Ουσίες που Βλάπτουν τη ζώνη του Όζοντος (1987), η Διακυβερνητική Επιτροπή για την Κλιματική Αλλαγή (1988), η Διάσκεψη της Βασιλείας για τη Διασυννοριακή Κίνηση των Βλαβερών Απορριμάτων (1989), η Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (Διάσκεψη Κορυφής της Γης, όπου δημοσιεύτηκε η Agenda 21 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη-1992), Σύμβαση για τη Βιοποικιλότητα (1992), το Παγκόσμιο Πρόγραμμα Δράσης για την προστασία του περιβάλλοντος από πηγές μόλυνσης τοποθετημένες στο έδαφος (1995), Διακήρυξη της Ναϊρόμπι για τον επαναπροσδιορισμό και την ενίσχυση του ρόλου του UNEP (1997), Πρωτόκολλο της Καρθαγένης για τη Βιοασφάλεια, όπου συζητήθηκαν ζητήματα γενετικά τροποποιημένων οργανισμών (2000), Διακήρυξη του Μαλμόα (πρώτο Παγκόσμιο Υπουργικό Forum για την ενίσχυση της διεθνούς διακυβέρνησης για περιβαλλοντικά ζητήματα-2000), Διακήρυξη της Χιλιετίας, όπου η βιώσιμη ανάπτυξη συμπεριλήφθηκε στους Στόχους της Χιλιετίας (2000), η Σύμβαση της Στοκχόλμης για τους Επίμονους Οργανικούς Ρυπαντές (2001), Παγκόσμια Διάσκεψη του Γιοχάνεσμπουργκ για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (2002), η Αξιολόγηση της Χιλιετίας για τα Οικοσυστήματα (2005) και η Διάσκεψη Κορυφής του 2005 για τη σημασία του περιβάλλοντος στη Βιώσιμη Ανάπτυξη.

Ιδιαίτερη έμφαση αξίζει να δοθεί στην έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης. Πρόκειται για έναν πολυσύνθετο όρο που συνδυάζει την προστασία του περιβάλλοντος με τις διαστάσεις της οικονομικής μεγέθυνσης και της κοινωνικής συνοχής, καθώς ορίζεται ως η φιλική προς το περιβάλλον οικονομική ανάπτυξη, η οποία εξασφαλίζει τη διατηρησιμότητα της ευημερίας και του τρόπου ζωής όχι μόνο για τις σημερινές αλλά και για τις επερχόμενες γενιές. Αρχικά είχε χρησιμοποιηθεί ο όρος «αιεφόρος»-όρος γνωστός ήδη από τη δεκαετία του '80-στη συνέχεια όμως καθιερώθηκε ο όρος της «βιώσιμης» ανάπτυξης ως αποδίδων ακριβέστερα το περιεχόμενο του εν λόγω στόχου. Στο Γιοχάνεσμπουργκ το 2002 οι χώρες που συμμετείχαν στην Παγκόσμια Διάσκεψη ανέλαβαν τις εξής δεσμεύσεις: να υλοποιήσουν Εθνικά Προγράμματα Βιώσιμης Ανάπτυξης ως το 2005, να περιορίσουν το ρυθμό μείωσης της βιοποικιλότητας έως το 2010, να επαναφέρουν τα αλιεύματα στη μέγιστη βιώσιμη απόδοσή τους ως το 2015 και να εξασφαλίσουν

πρόσβαση για τις αναπτυσσόμενες χώρες σε χημικά τα οποία δε βλάπτουν το όζον ως το 2010.

Οι παραπάνω δεσμεύσεις, αν και σημαντικές, δεν είναι αρκετά συγκεκριμένες και ως εκ τούτου δεν είναι απορίας άξιο το ότι δεν έχουν γίνει σημαντικά βήματα στον τομέα της περιβαλλοντικής πολιτικής.

3.4 Αποτίμηση του ως τώρα έργου των ειδικευμένων οργανισμών των Ηνωμένων Εθνών σε θέματα οικονομικής διπλωματίας

Το έργο των ειδικευμένων οργανισμών των Ηνωμένων Εθνών είναι αναμφισβήτητα σημαντικό στον τομέα της παγκόσμιας αναπτυξιακής και περιβαλλοντικής διπλωματίας. Κρίσιμο είναι ωστόσο να εξεταστεί εάν είναι και αποτελεσματικό εν όψει των σύγχρονων προκλήσεων σε σχέση αφ'ενός με το διευρυνόμενο χάσμα και τις οικονομίες πολλαπλών ταχυτήτων και αφ'ετέρου της συνεχόμενης υποβάθμισης του περιβάλλοντος.

Το κύριο βάρος της άσκησης αναπτυξιακής πολιτικής έχει εναποτεθεί στην UNCTAD και στη UNDP. Αξιολογώντας το έργο τους θα είχαμε να παρατηρήσουμε τα εξής:

Ως προς την UNCTAD χαρακτηριστικό στοιχείο είναι, όπως σημειώθηκε ήδη κατά την παρουσίασή της, ότι καθ'όλη τη διάρκεια της ιστορίας της διαπνεόταν από ένα πνεύμα έντονης αντιπαράθεσης ανάμεσα στα αναπτυσσόμενα και τα ανεπτυγμένα κράτη, σε βαθμό που πολλές φορές ψηφίσματά της να μη χαίρουν της απόλυτης αποδοχής από πλευράς των τελευταίων. Η διαμάχη αυτή είχε ως αποτέλεσμα να μην μπορεί ο οργανισμός να κάνει ταχέα βήματα προόδου, σε βαθμό που ακόμη και τα πιο ενθουσιώδη από τα αναπτυσσόμενα κράτη που πίστεψαν στις δυνατότητές της να έχουν τις τελευταίες δεκαετίες απολέσει το ενδιαφέρον τους.

Ένα ακόμη λειτουργικό πρόβλημα της UNCTAD συνιστά και το εύρος των αρμοδιοτήτων και του αντικειμένου της, το οποίο την καταδικάζει πολλές φορές σε στασιμότητα⁷⁵, καθώς τη μετατρέπει σε τεράστιο γραφειοκρατικό μηχανισμό που πρέπει να επιλαμβάνεται πολλών και διαφορετικών θεμάτων ταυτόχρονα. Η ανάγκη να προσδιορίσει μόνη της τα όρια δικαιοδοσίας της καθίσταται απαραίτητη.

⁷⁵ Ζαχαριάδη-Σούρα, Διεθνείς Οικονομικοί Οργανισμοί, εκδ. Σταμούλη, Αθήνα-Πειραιάς 1999

Η κριτική της αποτελεσματικότητας της λειτουργίας της UNCTAD δεν θα έπρεπε ωστόσο να είναι μονομερής. Πέρα από τις δυσλειτουργίες της δεν θα έπρεπε σε καμία περίπτωση να παραγνωριστεί ο χαρακτήρας της ως forum συνάντησης, διαπραγμάτευσης και συνεργασίας -αν και όχι λήψης αποφάσεων δεδομένου ότι οργανισμοί όπως το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, η Παγκόσμια Τράπεζα και ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου καθορίζουν με τη δράση τους αποφασιστικά την παγκόσμια αναπτυξιακή πολιτική, μη αφήνοντας περιθώρια στην UNCTAD- κρατών με τεράστιες διαφορές τόσο σε οικονομικό επίπεδο, όσο και κοινωνικό. Επιπλέον, σημαντική έχει υπάρξει η συμβολή της στους ειδικότερους τομείς της εμπορικής πολιτικής για προϊόντα προερχόμενα από τις αναπτυσσόμενες χώρες, καθώς επίσης και σχετικά με το σύστημα προτιμήσεων στο πολυμερές εμπόριο.

Σχετικά με το Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για την Ανάπτυξη αξίζει να σημειωθεί ότι συνιστά το μεγαλύτερο πολυμερή οργανισμό με αντικείμενο την μέριμνα για την παροχή αναπτυξιακής βοήθειας σε όρους τεχνικής υποδομής, αλλά και τον πιο σημαντικό, καθώς έχει να επιδείξει αξιόλογο έργο όχι μόνο στην οργάνωση και το συντονισμό αναπτυξιακών προγραμμάτων, αλλά και στη συλλογή, καταγραφή και αξιολόγηση της επιτυγχανόμενης προόδου στον τομέα της ανθρώπινης ανάπτυξης.

Δεν πρέπει να παραγνωρίζεται, εξάλλου, και ο ρόλος της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας και του Οργανισμού Τροφίμων και Γεωργίας-οργανισμοί οι οποίοι στους τομείς όπου ειδικεύονται έχουν να παρουσιάσουν αξιόλογο έργο, οι οποίοι ωστόσο δεν έχουν ως αμιγές αντικείμενο την οικονομική διπλωματία των Ηνωμένων Εθνών παρά μόνο συγκεκριμένες εκφάνσεις του και ως εκ τούτου δεν είναι ευχερές να αξιολογηθούν αποσπασματικά.

Τέλος, όσον αφορά στην περιβαλλοντική πολιτική των Ηνωμένων Εθνών, παρατηρείται ότι το Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον έχει, πράγματι, με τις διασκέψεις που είχε την πρωτοβουλία να συγκαλέσει και με τις διεθνείς συνθήκες για διάφορα προστασίας περιβάλλοντος και βιώσιμης ανάπτυξης, επιτελέσει σημαντικό έργο, ωστόσο

τα διεθνή κείμενα είναι σε πολλές περιπτώσεις αρκετά γενικόλογα⁷⁶, με αποτέλεσμα να μην εφαρμόζονται κατά τρόπο αποτελεσματικό από τα κράτη.

⁷⁶ Βλ.Καράκωστα Ι., Περιβάλλον και Δίκαιο, εκδ.Σάκκουλα, Αθήνα, 2000, σελ.54

IV. ΕΚΘΕΣΗ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ ΤΟΥ 2005 ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ ΕΠΙΤΕΥΞΗΣ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΤΗΣ ΧΙΛΙΕΤΙΑΣ

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζεται αναλυτικά η Έκθεση των Ηνωμένων Εθνών του 2005-έτος που είχε προβλεφθεί ήδη από τη Διακήρυξη ως έτος πρώτης αξιολόγησης της πορείας επίτευξης των στόχων της Χιλιετίας. Η Έκθεση αυτή είναι το πρώτο ουσιαστικό βήμα μετά από την υιοθέτηση της Διακήρυξης, καθώς αποτελεί αφ' ενός την αξιολόγηση της ως τώρα προσπάθειας και αφ'ετέρου το γνώμονα βάσει του οποίου θα κινηθεί στο εξής η διεθνής κοινότητα υπό την αιγίδα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών.

Η Έκθεση στηρίζεται σε όσο το δυνατόν επικαιροποιημένα στοιχεία για κάθε αναπτυσσόμενη περιοχή ξεχωριστά. Ως έτος βάσης λαμβάνεται το έτος 1990 και συνήθως υφίστανται στατιστικά δεδομένα ως τα έτη 2002-2004. Τα σχετικά δεδομένα αντλούνται από τις Εθνικές Στατιστικές Υπηρεσίες των υπό εξέταση χωρών αλλά και από τη σχετική Διεύθυνση του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών (United Nations' Statistics Division). Η εκτίμηση εξάλλου γίνεται με τη συνεργασία πλήθους άλλων οργανώσεων στο σύστημα των Ηνωμένων Εθνών, όπως για παράδειγμα του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Organization for Economic Cooperation and Development) και της Διακοινοβουλευτικής Ένωσης (Interparliamentary Union). Έγιναν επίσης και ad hoc έρευνες για ζητήματα ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και εξάπλωσης συγκεκριμένων ασθενειών (AIDS, ελονοσία) από ειδικευμένους οργανισμούς με τη χρήση συγκεκριμένων δεικτών μέτρησης (Multiple Indicators Clusters Service, Demographic and health Surveys). Βεβαίως, όπως θα διαφανεί και από την Έκθεση, σε -και για- πολλές περιοχές τα στοιχεία ήταν ελλιπέστατα.

Η ανάλυση που ακολουθεί βασίζεται αποκλειστικά στην Έκθεση των Ηνωμένων Εθνών (2005), η οποία επισυνάπτεται στην εργασία ως παράρτημα. Εξετάζονται τα σχετικά επιτεύγματα στόχο προς στόχο και στο τέλος ακολουθεί μια συνολική εκτίμηση των εν λόγω προσπαθειών.

Στόχος 1^{ος}: Εξάλειψη ακραίας μορφής φτώχειας και πείνας

Τα στοιχεία είναι τουλάχιστον απογοητευτικά: περισσότερο από ένα δισεκατομμύριο ανθρώπων στον πλανήτη διαβιών με λιγότερο από ένα δολάριο την ημέρα και πάνω από 800 εκατομμύρια δεν καταφέρνουν καν να διατραφούν επαρκώς ώστε να ανταποκριθούν στις ενεργειακές απαιτήσεις του οργανισμού τους⁷⁷.

Τη χειρότερη εικόνα παρουσιάζει η Αφρική και ειδικά η υποσαχάρια, όπου μέσα σε μια δεκαετία παρατηρήθηκε αύξηση των διαβιούντων με λιγότερο από ένα δολάριο την ημέρα κατά 85 εκατομμύρια –από 227 το 1990 ο αριθμός έφτασε σε 313 το 2001. Επιπλέον, στις περιοχές αυτές ακόμη πιο ανησυχητικό είναι το στοιχείο ότι με την πάροδο του χρόνου μειώνεται το εισόδημα των διαβιούντων κάτω από το όριο της φτώχειας- από 0,62 \$ την ημέρα το 1990 έπεσε σε 0,60\$ την ημέρα το 2001.

Αρκετά διαφορετική και σχετικά ελπιδοφόρα-αν και όχι φυσικά ικανοποιητική ακόμα- είναι η εικόνα στην Ασία, όπου λόγω αυξανόμενου ρυθμού ανάπτυξης της οικονομίας σε Κίνα και Ινδία, στις δυο πιο πολυπληθείς χώρες του κόσμου, υπήρξε σημαντική μείωση του αριθμού των φτωχών κατά 1/4 περίπου, από 936 εκατομμύρια το 1990 σε 703 το 2001. Στην περιοχή της Ασίας επίσης έχει μειωθεί σε σημαντικό ποσοστό σε μια δωδεκαετία περίπου ο αριθμός των παιδιών που υποσιτίζονται, από 53 εκατομμύρια το 1990 σε 47 εκατομμύρια το 2003 στη Νότιο Ασία, από 38 εκατομμύρια σε 29 το 2003 στη Νοτιοανατολική Ασία και από 20 το 1990 σε 9 το 2003 στην Ανατολική Ασία⁷⁸.

Και στο θέμα της φτώχειας, ενώ παρατηρείται αξιοσημείωτη πρόοδος για τις περιοχές της Ανατολικής, Νοτιοανατολικής Ασίας και Λατινικής Αμερικής- κατά 47, 12 και 7 εκατομμύρια αντιστοίχως μέσα στη δωδεκαετία 1990-2002, στην υποσαχάρια, τη Δυτική και τη Νότια Αφρική ο αντίστοιχος αριθμός έχει αυξηθεί δραματικά με αποτέλεσμα η συνολική μείωση των φτωχών στα όρια της πείνας παγκοσμίως να είναι ελάχιστη- μόλις 8 εκατομμύρια λιγότεροι σε μια 12ετία.

⁷⁷ Περισσότερο από το 1/4 των παιδιών που ζουν σε αναπτυσσόμενες χώρες υποσιτίζονται.

⁷⁸ Βλ. Παράρτημα 1, σελ.6

Ως προς την επισίτιση των μικρών παιδιών τα πράγματα είναι αρκετά δύσκολα, καθώς πρέπει να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις εκείνες που θα επιτρέψουν τη βελτίωση των όρων διατροφής των παιδιών. Συγκεκριμένα θα πρέπει να διασφαλιστεί η πρόσβαση σε καθαρό πόσιμο νερό και η αποστολή φαρμάκων και συμπληρωματικής διατροφής. Επιπλέον, απαραίτητη είναι για τα νεογέννητα η διατροφή με μητρικό γάλα.

Οι λόγοι για τους οποίους οι περιοχές της υποσαχάριας Αφρικής και της δυτικής και Νότιας Ασίας υποφέρουν τόσο από φτώχεια και πείνα είναι λίγο ως πολύ γνωστοί, γεωγραφικοί και ιστορικοί κυρίως: χαρακτηριστικά τους είναι το μη ευνοϊκό για γεωργικές καλλιέργειες κλίμα και η καταδίκη τους σε υποδούλωση και απομύζηση των φυσικών πηγών και του ανθρώπινου δυναμικού τους.

Επιπλέον, οι περιοχές αυτές είναι υποδοχείς των $\frac{3}{4}$ του συνολικού αριθμού των προσφύγων και των εκτοπισθέντων του πλανήτη που υπολογίζονται σε 37 εκατομμύρια (15,6 εκατομμύρια εξ αυτών είναι στην υποσαχάρια Αφρική και 7,7 εκατομμύρια στη δυτική Ασία)⁷⁹.

Από το 1994 ως το 2003, 669.000 άνθρωποι απεβίωσαν λόγω φυσικών καταστροφών, με πάνω από τα $\frac{3}{4}$ να βρίσκονται στη Δυτική και Νότιο Ασία. Αποκορύφωμα υπήρξε το τσουνάμι του Δεκεμβρίου 2004, όπου εκατοντάδες χιλιάδες άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους.

Εξάλλου, μεγάλος αριθμός θανάτων προέρχονται από μακροχρόνιους πολέμους και μικρότερης κλίμακας συγκρούσεις. Μόνο στην υποσαχάρια Αφρική ο αριθμός των νεκρών από συγκρούσεις από το 1994 ως το 2003 ήταν 9.210.000 σε σύνολο 13 εκατομμυρίων παγκοσμίως⁸⁰. Περιοχές όπως το Κονγκό, το Σουδάν, η Αιθιοπία, η Ερυθραία, η Ουγκάντα, η Ρουάντα, το Μπουρούντι είναι λίγες μόνον από τις χώρες που έχουν πληγεί ανεπανόρθωτα από τα φονικά κύματα εμφυλίων- και όχι μόνο-συρράξεων την τελευταία εικοσαετία και έχουν αποτελέσει θέατρο κατάφωρης παραβίασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Όλα αυτά είχαν ως συνέπεια την απώλεια εκατοντάδων χιλιάδων ανθρωπίνων ζώων, βασανισμούς, εκτοπισμούς, καταστροφές περιουσιών και απίστευτη φτώχεια και εξαθλίωση.

⁷⁹ Τα στοιχεία αυτά προέρχονται από τα αρχεία της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και βασίζονται στις σχετικές αιτήσεις των εσωτερικά εκτοπισθέντων

⁸⁰ Βλ. Παράρτημα 1, σελ.9

Στόχος 2^{ος}: Επίτευξη καθολικής βασικής εκπαίδευσης

Η Έκθεση των Ηνωμένων Εθνών στο θέμα της εξέλιξης των προσπαθειών παροχής βασικής εκπαίδευσης δίνει πολλά σαφή στοιχεία αναφορικά με την κατάσταση στις αναπτυσσόμενες χώρες και την πρόοδο που έχει παρατηρηθεί σε σχέση με το στόχο, ως το 2015 δηλαδή όλα τα παιδιά, αγόρια και κορίτσια, όπου της γης, να έχουν πρόσβαση και να ολοκληρώσουν την πρωτοβάθμια εκπαίδευσή τους.

Τα συγκριτικά στοιχεία είναι από τα έτη 1990/91 και 2001/02 και αφορούν στις έντεκα γνωστές πάσχουσες περιοχές: Λατινική Αμερική και Χώρες της Καραϊβικής, Ανατολική Ασία, Χώρες ΚΑΚ, Βόριο Αφρική, Νοτιοανατολική Ασία, υποσαχάρια Αφρική, Ωκεανία, Νότια και Δυτική Ασία και λοιπές αναπτυσσόμενες περιοχές. Στις πέντε πρώτες ένα ποσοστό παιδιών άνω του 90% είναι εγγεγραμμένα σε πρωτοβάθμια σχολεία. Η Αφρική είναι η ήπειρος με τα μεγαλύτερα ποσοστά αποχής μικρών παιδιών από το σχολείο, καθώς σε πέντε αφρικανικές χώρες λιγότερα από τα μισά παιδιά παρακολουθούν σχολείο, με αποτέλεσμα στην ήπειρο το 1/3 των παιδιών να παραμένουν εντελώς αναλφάβητα. Ανησυχητικά ποσοστά παρουσιάζει ωστόσο και η Νότια Ασία, καθώς το 79% των παιδιών είναι αποκλεισμένα από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Εντυπωσιακή αύξηση των παιδιών που παρακολουθούν το σχολείο παρατηρείται στη Λατινική Αμερική και Καραϊβική, όπου από 86% που ήταν το 1990/91 έφτασε σε 96% το 2001/2002⁸¹.

Ιδιαίτερα θλιβερά ηχεί η περιεχόμενη στην Έκθεση παρατήρηση ότι οχτώ στα δέκα παιδιά που δεν παρακολουθούν σχολείο βρίσκονται στην υποσαχάρια Αφρική και τη Νότια Ασία⁸². Και είναι πράγματι έτσι, αν μελετήσει κανείς τα σχετικά στοιχεία που δείχνουν ότι το 42% των 115 εκατομμυρίων παιδιών που δεν παρακολουθούν σχολείο διαβιώνει σε χώρες της υποσαχάριας Αφρικής και ένα ποσοστό 36% στη Νότια Ασία. Τα παιδιά αυτά είτε δεν έχουν εγγραφεί ποτέ σε σχολείο είτε το εγκατέλειψαν. Στο Μάλι αναφέρει χαρακτηριστικά η Έκθεση το 61% των παιδιών που δεν πηγαίνουν σχολείο δεν είχαν ποτέ εγγραφεί σε αυτό.

⁸¹ Βλ. Παράρτημα 1, σελ.10

⁸² Στατιστικά στοιχεία του 2001

Επιτατικός του προβλήματος παράγοντας είναι και η ευρεία εξάπλωση του AIDS. Μόνο το 1999, περίπου να εκατομμύριο παιδιά έχασαν τους δασκάλους τους από το θανατηφόρο ιό. Επιπλέον, το γεγονός ότι πολλοί γονείς προσβάλλονται από την ασθένεια συνιστά τροχοπέδη στη μόρφωση των παιδιών, καθώς καθίσταται αδύνατη η μέριμνα γι αυτήν. Στα σχολεία, σύμφωνα με την Έκθεση, έχουν ξεκινήσει προγράμματα ενημέρωσης των παιδιών σχετικά με την πρόληψη από τον ιό και την παροχή βοήθειας στους πληγέντες από αυτόν.

Εξάλλου, η Έκθεση παρουσιάζει και τεκμηριωμένα το σχεδόν αυτονόητο συμπέρασμα ότι τα παιδιά από φτωχότερες οικογένειες είναι λιγότερο πιθανό να παρακολουθήσουν σχολείο, καταδεικνύοντας την άμεση σχέση μεταξύ εισοδήματος των γονιών και εκπαίδευσης των παιδιών. Σε όλες λοιπόν τις αναπτυσσόμενες χώρες τα παιδιά από το 20% των πιο ευκατάστατων σπιτιών είναι τρεις φορές πιο πιθανό να είναι εγγεγραμμένα και να παρακολουθούν σχολείο από ότι τα παιδιά από το 20% των φτωχότερων οικογενειών. Κατά συναφή τρόπο τα παιδιά των οποίων οι μητέρες είναι μορφωμένες έχουν διπλάσιες πιθανότητες να λάβουν πρωτοβάθμια εκπαίδευση από αυτά των οποίων οι μητέρες δεν έχουν παρακολουθήσει σχολείο.

Ένα ακόμη χαρακτηριστικό σε σχέση με την πρωτοβάθμια εκπαίδευση των παιδιών είναι ότι, με εξαίρεση τη Λατινική Αμερική, την Καραϊβική και την Ανατολική και Νοτιοανατολική Ασία, στις υπόλοιπες αναπτυσσόμενες χώρες τα κορίτσια υστερούν σε βασική μόρφωση σε σχέση με τα αγόρια. Το χάσμα μεταξύ αγοριών και κοριτσιών στο θέμα της εκπαίδευσης είναι ακόμη μεγαλύτερο στις 22 εκείνες χώρες όπου το 60% των παιδιών δεν πηγαίνουν καν σχολείο⁸³.

Σημαντική πρόκληση σε σχέση με το δεύτερο αυτό στόχο είναι η συμπλήρωση της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης των παιδιών. Δεν αρκεί η εγγραφή τους στα σχολεία. Μόνο στην υποσαχάρια Αφρική πάνω από τα μισά παιδιά εγκαταλείπουν το δημοτικό σχολείο πριν την ολοκλήρωσή του. Μεγάλη πρόοδος έχει συντελεστεί στη Λατινική Αμερική, Καραϊβική και Νοτιοανατολική Ασία, όπου πάνω από 90% των παιδιών φτάνουν στην τελική βαθμίδα βασικής εκπαίδευσης.

⁸³ Βλ. Παράρτημα 1, σελ.12

Στόχος 3^{ος}: Προώθηση ισότητας φύλων και ενίσχυση των γυναικών

Ο τρίτος στόχος συνιστά βασική προτεραιότητα των προγραμμάτων των Ηνωμένων Εθνών, καθώς θεωρείται σημαντική προϋπόθεση για την αντιμετώπιση των μεγάλων προβλημάτων του πλανήτη και κυρίως της φτώχειας, της πείνας και των καταστροφών. Η ισότητα νοείται σε πολλαπλά επίπεδα, συμπεριλαμβανομένης της εκπαίδευσης, των επαγγελματικών ευκαιριών και της ισότιμης εκπροσώπησης στην πολιτική και δημόσια ζωή.

Η κατάσταση διεθνώς βελτιώνεται –σε μικρή βέβαια ακόμα κλίμακα– την τελευταία δεκαετία. Σε σχέση με το σχολικό έτος 1990/91 το 2001/2002 μία μικρή πρόοδος στις εγγραφές θηλέων εν συγκρίσει με αυτές των αρρένων σε σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης πραγματοποιήθηκε στις αναπτυσσόμενες χώρες. Ιδιαίτερα ικανοποιητικό είναι το γεγονός ότι σε περιοχές της Ανατολικής Ασίας, ενώ τη χρονιά 1990/91 η αναλογία κοριτσιών προς αγόρια ήταν 93/100, τη χρονιά 2000/2001 η αναλογία αυτή έφτασε 100/100. Στη Βόρεια Αφρική από 82/100 το 1990/91 το αντίστοιχο ποσοστό δέκα χρόνια μετά έγινε 93/100. Στην υποσαχάρια Αφρική όπως ήταν αναμενόμενο η αύξηση ήταν πολύ μικρή– από 83/100 σε 86/100 σε μια δεκαετία. Διαπίστωση αυτονόητη είναι ότι σε περιοχές όπου υπάρχει μεγάλη έλλειψη φυσικών πόρων και σχολικής υποδομής το χάσμα ανάμεσα στα ποσοστά παρακολούθησης κοριτσιών σε σχέση με αγορια είναι ευρύτερο⁸⁴. Πέρα λοιπόν από τις προσπάθειες ενθάρρυνσης των μικρών κοριτσιών να πηγαίνουν σχολείο απαραίτητο είναι να δημιουργηθούν και οι κατάλληλες προϋποθέσεις ώστε να διευκολύνονται οι προσπάθειες αυτές, όπως για παράδειγμα εξασφάλιση μέσων μεταφοράς προς και από τα σχολεία, η κατασκευή ξεχωριστών τουαλετών για τα δύο φύλα κλπ.

Η πρωτοβάθμια εκπαίδευση ωστόσο δεν είναι το μοναδικό στοιχείο που πρέπει να κερδιθεί προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος της προώθησης της ισότητας των δύο φύλων. Παραμένοντας στον τομέα της εκπαίδευσης, παρατηρούμε ότι και στη δευτεροβάθμια υπάρχει σοβαρό πρόβλημα και μάλιστα τα ποσοστά είναι ιδιαίτερα απογοητευτικά: Με εξαίρεση τη Λατινική Αμερική, όπου τα κορίτσια που συνεχίζουν το σχολείο είναι περισσότερα από

⁸⁴ Βλ. Παράρτημα 1, σελ.14

τα αγόρια⁸⁵, σε όλες σχεδόν τις υπόλοιπες αναπτυσσόμενες περιοχές τα σχετικά ποσοστά είναι ιδιαίτερα χαμηλά-χαμηλότερα πολλές φορές και από τα αντίστοιχα που έχουμε για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση- με ιδιαίτερα μεγάλο το χάσμα στην υποσαχάρια Αφρική, τη δυτική και νότια Ασία, όπου η αναλογία θηλέων προς άρρενες που παρακολουθούν σχολείο είναι 79/100 (σχολικό έτος 2000/2001). Γενικότερα, από τις 65 αναπτυσσόμενες χώρες για τις οποίες υπάρχουν πλήρη στοιχεία, οι μισές περίπου έχουν επιτύχει ισότιμη εκπροσώπηση και των δύο φύλων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, το ένα πέμπτο αυτών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και περίπου 8% στην τριτοβάθμια.

Και στον επαγγελματικό στίβο η κατάσταση δεν είναι καλύτερη. Οι γυναίκες, όχι μόνο έχουν μικρότερη πρόσβαση στις μισθωτές εργασίες, αλλά και αμείβονται αρκετά λιγότερο από τους άνδρες για την παροχή ίσης εργασίας. Ως προς το μερίδιο των γυναικών σε μισθωτή εργασία η Έκθεση των Ηνωμένων Εθνών παρουσιάζει μία μάλλον απογοητευτική εικόνα⁸⁶: σε σύγκριση με το έτος 1990 η μεγαλύτερη αύξηση ποσοστού εργαζομένων γυναικών παρατηρείται στη Λατινική Αμερική και τις χώρες της Καραϊβικής, όπου από 38% των εργαζομένων γυναικών το 1990 το ποσοστό έφτασε 44% το 2003. Κατά τα λοιπά, στη Νότια Ασία το αντίστοιχο ποσοστό από 13% το 1990 αυξήθηκε μόνον κατά 5% μέσα σε δεκατρία χρόνια⁸⁷, στην Βόρεια Αφρική από 19% σε 22% στο ίδιο διάστημα και στην υποσαχάρια Αφρική από 32% σε 36%.

Αντιθέτως, σε εργασίες χαμηλά αμειβόμενες (πολλές φορές ασκούμενες στα πλαίσια παραοικονομικών δραστηριοτήτων) με μικρές ή ανύπαρκτες εγγυήσεις κοινωνικής ασφάλειας οι γυναίκες είναι περισσότερες από τους άνδρες. Στις μικρές οικογενειακές επιχειρήσεις απασχολούνται περισσότερες γυναίκες (υπολογίζεται ένα ποσοστό 60% περίπου) χωρίς να αμείβονται.

Οι άνδρες όπως είναι αναμενόμενο είναι κατά πολύ περισσότεροι στα κέντρα λήψης αποφάσεων αφορουσών την πολιτική ζωή. Αν και τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια το σχετικό ποσοστό γυναικών έχει αυξηθεί-στην

⁸⁵ Η αναλογία θηλέων προς άρρενες το σχολικό έτος 2001/2002 ήταν 107/100

⁸⁶ Παράρτημα 1, σελ.15

⁸⁷ Τα ποσοστά αυτά αφορούν σε γυναίκες απασχολούμενες σε μισθωτή εργασία στο δευτερογενή (και τριτογενή ενδεχομένως) τομέα παραγωγής και όχι στον αγροτικό.

υποσαχάρια Αφρική μάλιστα έχει διπλασιαστεί⁸⁸- ο συνολικός αριθμός των γυναικών σε θέσεις πολιτικής ευθύνης είναι ακόμα πολύ μικρός και αγγίζει σε ποσοστό το 16%.

Τα πράγματα ωστόσο είναι ενθαρρυντικά αναφορικά με τις αναλαμβανόμενες πρωτοβουλίες προς ενίσχυση της παρουσίας των γυναικών στον κοινοβουλευτικό βίο των αναπτυσσόμενων χωρών και τα αποτελέσματα των πρωτοβουλιών αυτών. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της Ρουάντα, μιας από τις πιο πολύπαθες χώρες της Αφρικής, όπου στις εκλογές του 2003, το 49% των μελών της Εθνοσυνέλευσης που προέκυψε είναι γυναίκες. Το παράδειγμα της Ρουάντα ακολούθησαν και άλλες αφρικανικές χώρες, συμπεριλαμβανομένου του Μπουρούντι, της Ερυθραίας, της Μοζαμβίκης, της Ναμίμπια, της Νοτίου Αφρικής και της Ουγκάντα, όπου θεσπίστηκαν ποσοτώσεις προς όφελος των γυναικών μελών κοινοβουλίων. Ομοίως, σε χώρες της Βορείου Αφρικής, της Δυτικής Ασίας και της Καραϊβικής έγιναν τροποποιήσεις στους εκλογικούς νόμους για να αυξηθεί ο αριθμός των θηλέων εκπροσώπων στα θεσμικά όργανα. Οι σχετικές εκστρατείες ενημέρωσης λοιπόν σε εθνικό, διεθνές και σε επίπεδο μη κυβερνητικών οργανώσεων απέδωσαν σε σημαντικό βαθμό, δεδομένου ότι ως το 2004, 81 αναπτυσσόμενες χώρες παγκοσμίως υιοθέτησαν μέτρα ευνοϊκά για τις γυναίκες υποψηφίους.

Στόχος 4^{ος}: Μείωση της παιδικής θνησιμότητας.

Η διαπίστωση ότι 30.000 παιδιά κάτω των πέντε ετών πεθαίνουν κάθε μέρα στον κόσμο-ένα σύνολο δηλαδή 11 εκατομμυρίων παιδιών το χρόνο-είναι ίσως ο πιο δραματικός τρόπος για να ξεκινήσει το τμήμα της Έκθεσης που αφορά στον τέταρτο στόχο, τη μείωση δηλαδή της παιδικής θνησιμότητας κατά 2/3 ως το 2015.

Το μεγαλύτερο ποσοστό παιδικής θνησιμότητας παρατηρείται σε αναπτυσσόμενες όπως ήταν αναμενόμενο περιοχές, όπου μάλιστα τα ποσοστά φτώχειας και πείνας είναι ιδιαίτερα υψηλά. Οι θάνατοι επέρχονται ως αποτέλεσμα υποσιτισμού, πολέμων, έλλειψης ιατροφαρμακευτικής

⁸⁸ Από 7% το 1990 ο αριθμός αυξήθηκε σε 14% το 2003.

περίθαλψης σε προσβληθέντες όχι μόνο από ανίατες ασθένειες και θανατηφόρες επιδημίες, αλλά και από ιάσιμες, όπως η πνευμονία και η διάρροια. Βασική μέριμνα για εμβολιασμό, βελτίωση των υπηρεσιών δημόσιας υγείας και ενημέρωση των γονέων για την πρόληψη ασθενειών θα μπορούσε να συντελέσει αποφασιστικά στον περιορισμό της παιδικής θνησιμότητας.

Οι ρυθμοί μείωσης της παιδικής θνησιμότητας την τελευταία δεκαετία δεν κρίνονται ιδιαίτερα ικανοποιητικοί, παρόλο που η εξέλιξη από τη δεκαετία του '60 ως το '90 προοιωνιζόταν μία μεγαλύτερη πρόοδος⁸⁹. Για παράδειγμα, μόνο στην υποσαχάρια Αφρική από το 1990, οπότε το ποσοστό των θανάτων ήταν 185 ‰ υπήρξε ελάχιστη μείωση της τάξης του 13‰ ως το 2003. Οι μόνες περιοχές που εμφάνισαν αξιοσημείωτη πορεία είναι η Νοτιοανατολική Ασία, η Βόρεια Αφρική και η Λατινική Αμερική και Καραϊβική.

Το AIDS, οι εμπόλεμες συρράξεις και το πάσχον σύστημα ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης είναι οι βασικοί λόγοι για τους οποίους οι προσπάθειες μείωσης της παιδικής θνησιμότητας έχουν παραμείνει σε χαμηλά επίπεδα, γι αυτό δεν είναι τυχαίο ότι στην περιοχή της υποσαχάριας Αφρικής λαμβάνουν χώρα οι μισοί θάνατοι παιδιών παγκοσμίως. Αλλά και στο Ιράκ και την Καμπότζη λόγω των πολέμων οι θάνατοι παιδιών όχι μόνο δεν έχουν μειωθεί αλλά παρουσιάζουν σε πολλές περιπτώσεις αύξηση.

Εκείνο που προξενεί μεγάλη απορία και συνάμα απογοήτευση είναι το γεγονός ότι θα μπορούσαν να έχουν γίνει πολύ πιο αποφασιστικά βήματα προς την κατεύθυνση της μείωσης της παιδικής θνησιμότητας δεδομένου ότι οι μισοί θάνατοι οφείλονται στην κακή διατροφή των παιδιών και θα μπορούσαν να έχουν αποφευχθεί με πολύ απλούς τρόπους, όπως παροχή μητρικού γάλακτος και βιταμινούχων τροφών. Επιπλέον, ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό θανάτων⁹⁰ προέρχονται από σχετικά συμβατικές και πλέον ιάσιμες ασθένειες, όπως πνευμονία, διάρροια, ελονοσία και ανεμοβλογιά, που θα μπορούσαν να αντιμετωπιστούν με στοιχειώδη φαρμακευτική περίθαλψη. Σε αυτόν τον τομέα έχει γίνει πρόοδος, με αποτέλεσμα να έχει αυξηθεί ο αριθμός των παιδιών που εμβολιάζονται κάθε χρόνο. Ειδικά για ανεμοβλογιά, σε

⁸⁹ Το 1960 περισσότερο από ένα στα πέντε παιδιά στις αναπτυσσόμενες χώρες πέθαινε πριν τα πέντε του γενέθλια. Το 1990 το ποσοστό έφτασε στο 10%.

⁹⁰ Βλ. Παράρτημα 1, σελ.19

περιοχές όπως η Καραϊβική και Λατινική Αμερική, η Βόρειος Αφρική, η Ανατολική και η Δυτική Ασία τα ποσοστά εμβολιασμού ξεπερνούν το 80%. Ένας πολύ μεγάλος αριθμός ωστόσο παιδιών- περίπου το ένα τρίτο- στην Ωκεανία κυρίως, στην υποσαχάρια Αφρική και στη Νότια Ασία δεν έχουν εμβολιαστεί ποτέ. Χαρακτηριστικό είναι ότι το 2002, 540.000 παιδιά πέθαναν μόνο από ανεμοβλογιά-ασθένεια για την οποία ο εμβολιασμός δεν είναι δαπανηρός. Τέλος, απολύτως απαραίτητη είναι η λήψη σοβαρής μέριμνας για τις εγκύους και τις λεχώνες, καθώς το ένα τρίτο των θανάτων των παιδιών παγκοσμίως λαμβάνουν χώρα τις πρώτες μέρες ζωής του νεογέννητου.

Στόχος 5^{ος}: Βελτίωση της υγείας των μητέρων.

Ο πέμπτος κατά σειράν Στόχος της Χιλιετίας συνίσταται στη μείωση κατά τρία τέταρτα του αριθμού των θανάτων των λεχώνων ως το έτος 2015. Η πραγματοποίηση του στόχου αυτού θα έχει ως αποτέλεσμα το δραστικό περιορισμό πάνω από μισό εκατομμύριο θανάτων γυναικών που εγκυμονούν ή που μόλις έχουν φέρει στον κόσμο το παιδί τους.

Σύμφωνα με την Έκθεση, το 2000 ο μέσος όρος θανάτων στις αναπτυσσόμενες χώρες κατά τη διάρκεια της γέννας ή της εγκυμοσύνης είναι 450 θάνατοι προς 100.000 γεννήσεις. Σε περιοχές όπου οι γυναίκες έχουν την τάση να κυφορούν πολλές φορές ο κίνδυνος θανάτου πολλαπλασιάζεται. Στην υποσαχάρια Αφρική για παράδειγμα ο κίνδυνος αυτός αγγίζει την αναλογία ενός θανάτου μητέρας προς 16 γεννήσεις -αναλογία η οποία, συγκρινόμενη με την αντίστοιχη των ανεπτυγμένων κρατών (ένας θάνατος προς 3.800 γεννήσεις), καταδεικνύει με τρόπο τραγικό την αιτιώδη συνάφεια μεταξύ θανάτων και οικονομικής ανάπτυξης⁹¹.

Οι θάνατοι κατά την κύηση ή τον τοκετό οφείλονται σε μεγάλο βαθμό στην έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού, ιατρών και νοσοκόμων. Δεν είναι τυχαίο, για παράδειγμα ότι σε περιοχές όπου υπήρξε πρόοδος στην παροχή ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και οι τοκετοί διεκπεραιώνονταν με τη

⁹¹ Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στην Έκθεση, σε χώρες όπου τα ποσοστά θανάτων ήταν κατά κανόνα χαμηλά ή μέτρια έχει συντελεστεί μία σχετική πρόοδος, κυρίως στην Ανατολική Ασία, στις χώρες CIS, στη Βόρειο Αφρική και στη Λατινική Αμερική και Καραϊβική. Αντιθέτως, σε περιοχές με ούτως ή άλλως υψηλή επικινδυνότητα δεν υπάρχουν αντίστοιχες ενδείξεις προόδου (Βλ. Παράρτημα 1, σελ.23).

βοήθεια μαιευτήρων γυναικολόγων, οι θάνατοι μειώθηκαν σε σημαντικό ποσοστό. Τέτοιες περιοχές είναι η Νοτιοανατολική Ασία, η Βόρειος Αφρική και η Ανατολική Ασία, περιοχές με χαμηλό δείκτη θνησιμότητας⁹², όπου μέσα σε λιγότερο από δεκαπενταετία (1990-2003) τα σχετικά ποσοστά διαξαγωγής τοκετών απο εξειδικευμένο προσωπικό αυξήθηκαν εντυπωσιακά (από 34% σε 64% στη Νοτιοανατολική Ασία, από 41% σε 76% στη Β.Αφρική και από 51% σε 82% στην Ανατολική Ασία).

Η επίτευξη του στόχου δεν είναι αδύνατη λοιπόν, αρκεί να γίνουν συντονισμένες προσπάθειες προς την κατεύθυνση του εξοπλισμού των νοσοκομείων και μαιευτηρίων, της αποστολής ιατροφαρμακευτικού υλικού, της στελέχωσης των νοσοκομείων με ειδικούς, αλλά και του οικογενειακού προγραμματισμού. Αυτές συνιστούν μερικές από τις πιο στοιχειώδεις ενέργειες που μπορούν να πραγματοποιηθούν κυρίως σε χώρες με χαμηλό βιοτικό επίπεδο. Το Μπαγκλαντές, για παράδειγμα, μία από τις φτωχότερες χώρες παγκοσμίως κατόρθωσε να μειώσει σημαντικά τον αριθμό των θανάτων κατά τον τοκετό, βελτιώνοντας την πρόσβαση των εγγύων και λεχώνων σε υγειονομική περίθαλψη. Αλλά και στην Αίγυπτο οι σχετικές πρωτοβουλίες απέδωσαν σημαντικά σε βαθμό που μέσα σε μία οκταετία τα ποσοστά θνησιμότητας νέων μητέρων μειώθηκαν κατά το ήμισυ, επιβεβαιώνοντας τις ευοίωνες προβέψεις των οραματιστών της πραγματοποίησης αυτού του στόχου.

Στόχος 6^{ος}: Καταπολέμηση του HIV/AIDS, ελονοσίας και άλλων νοσημάτων.

Ο έκτος στόχος που έχει τεθεί είναι η αναχαίτιση ως το 2015 της εξάπλωσης του AIDS, μιας από τις πιο θανατηφόρες ασθένειες στον κόσμο και πρωταρχικής αιτίας πρόωρων θανάτων στην Αφρική. Από τότε που έγινε γνωστή η ύπαρξη της ασθένειας, δηλαδή εδώ και 25 περίπου χρόνια, περισσότεροι από είκοσι εκατομμύρια άνθρωποι έχουν χάσει τη ζωή τους, ενώ

⁹² Τα σχετικά ποσοστά, σύμφωνα με στοιχεία του 2000 είναι ανά 100.000 γεννήσεις 55 θάνατοι μητέρων στην Ανατολική Ασία, 130 στη Βόρειο Αφρική και 210 στη Νοτιοανατολική Ασία.

τα στοιχεία δείχνουν ότι ως το τέλος του 2004 πάνω από 39 εκατομμύρια άνθρωποι ήταν φορείς του AIDS⁹³.

Ειδικά στην υποσαχάρια Αφρική το 7% του ενήλικου πληθυσμού είναι προσβεβλημένοι από τον ιό και μάλιστα σε ορισμένες νοτιοαφρικανικές χώρες το ποσοστό φτάνει και 25%. Ο αριθμός των θανάτων είναι διαρκώς αυξανόμενος στις περιοχές αυτές-μέσα σε μια δεκαπενταετία περίπου από το 1990 ως το 2004 έχει αυξηθεί κατά δύο εκατομμύρια. Στις λοιπές αναπτυσσόμενες περιοχές η αύξηση είναι μικρή, αυτό όμως δεν σημαίνει ότι η κατάσταση είναι ακόμα ελεγχόμενη. Σε χώρες μάλιστα της CIS Europe η άνοδος μέσα στην ίδια δεκαπενταετία των ποσοστών των προσβληθέντων υπήρξε ανησυχητικά μεγάλη⁹⁴.

Πιο ευπρόσβλητη πληθυσμιακή ομάδα είναι οι γυναίκες. Δεν είναι τυχαίο ότι στην υποσαχάρια Αφρική 57% των φορέων είναι γυναίκες. Στις περισσότερες πληγείσες μάλιστα περιοχές η αντιστοιχία γυναικών προς άνδρες είναι τρεις προς έναν⁹⁵. Αυτό οφείλεται αφ'ενός στη φύση μετάδοσης του ιού και αφ'ετέρου στην εξάπλωση της σεξουαλικής βίας στις περιοχές αυτές.

Η δεύτερη νόσος-στόχος είναι η ελονοσία, η οποία σκοτώνει εκατομμύρια ανθρώπων στην Αφρική με ρυθμούς ανάπτυξης ετησίως 1,3%. Για την αποτελεσματική αντιμετώπισή της έχουν δημιουργηθεί από οργανισμούς των Ηνωμένων Εθνών δίκτυα δωρεάν παροχής εντομοκτόνων. Από το 2000 οι προσπάθειες έγιναν πιο εντατικές και τα σχετικά δίκτυα δεκαπλασιάστηκαν. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι στο Μαλάουι μόνο το 2003 παρασχέθηκαν σε περίπου 40% των νοικοκυριών της χώρας κωνοποκτόνα⁹⁶, συντελώντας έτσι στη μείωση των κρουσμάτων ελονοσίας στην περιοχή.

Ένα ακόμη πρόβλημα που έμενε να αντιμετωπιστεί σε σχέση με την ελονοσία είναι η φαρμακευτική περίθαλψη σε πάσχοντες από την ασθένεια αυτή, καθώς τα συμβατικά φάρμακα ξεπεράστηκαν και οι ασθενείς έπαψαν να ανταποκρίνονται πλέον σε αυτά. Επιστημονικές έρευνες απέδωσαν και νέοι συνδυασμοί φαρμάκων με βάση την ουσία αρτιμησινίνη άρχισαν να διατίθενται, με αποτελέσματα πιο άμεσα. Επιπλέον, μεταξύ των ετών 2000

⁹³ Βλ. Παράρτημα 1, σελ.24.

⁹⁴ Από 30.000 που ήταν οι φορείς το 1990 ο αριθμός τους ανήλθε σε 1,2 εκατομμύρια το 2004 στις χώρες ΚΑΚ.

⁹⁵ Βλ. Παράρτημα 1, σελ.25

⁹⁶ Βλ. Παράρτημα 1, σελ.28

και 2004, 40 χώρες, οι μισές από τις οποίες βρίσκονται στην Αφρική, τροποποίησαν το νομοθετικό τους πλαίσιο που αφορά στην αντιμετώπιση της ελονοσίας, υιοθετώντας πιο δραστικές και αποτελεσματικές ρυθμίσεις.

Άλλα θετικά βήματα που έχουν συντελεστεί είναι κατά κύριο λόγο η παροχή 290 εκατομμυρίων δολαρίων από το Παγκόσμιο Ταμείο για την Καταπολέμηση του AIDS/HIV, Φυματίωσης και Ελονοσίας. Έχουν ξεκινήσει επίσης εκστρατείες για την πρόληψη ελονοσίας κατά τη διάρκεια εγκυμοσύνης, μέσω του δικτύου παροχής ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και εντομοκτόνων ουσιών.

Μία ακόμα νόσος που στο παρελθόν υπήρξε αιτία μαζικών θανάτων και που στο παρόν επανέρχεται απειλητικά στο προσκήνιο είναι η φυματίωση. Η φυματίωση σκοτώνει 1,7 εκατομμύρια ανθρώπους κάθε χρόνο, με ρυθμούς αύξησης 1% ετησίως και με θύματα κυρίως στην υποσαχάρια Αφρική και στις CIS. Μόνο το 2003 ο αριθμός των νέων κρουσμάτων ήταν ίσος με 674.000. Οι αιτίες επανεμφάνισης της νόσου αποδίδονται κυρίως στη δράση του AIDS, το οποίο καθιστά τους οργανισμούς πιο ευπαθείς και ευπρόσβλητους στη φυματίωση, καθώς επίσης και στην ευκολία μετάδοσης της ασθένειας, η δράση της οποίας ενισχύθηκε σημαντικά με τις μετακινήσεις προσφύγων και εκτοπισθέντων.

Και για την περίπτωση της φυματίωσης έχει εκπονηθεί ένα νέο πιο εξελιγμένο πρόγραμμα θεραπείας, που περιλαμβάνει εκτός από την ίαση με τη στενή έννοια και τη διάγνωση και φροντίδα μετά την ανάκαμψη. Όσο θετικά και να είναι όμως τα όποια σημάδια στον τομέα της αντιμετώπισης των θανατηφόρων ασθενειών, μένει να γίνουν ακόμη πολύ σημαντικά βήματα, τόσο προληπτικά όσο και κατασταλτικά, κυρίως στις περιοχές της Νοτιοανατολικής Ασίας και Αφρικής, όπως με έναν τόνο απαισιοδοξίας καταλήγει η Έκθεση για τον έκτο στόχο⁹⁷.

Στόχος 7^{ος}: Εξασφάλιση περιβαλλοντικής βιωσιμότητας.

⁹⁷ Στην υποσαχάρια Αφρική, τη νοτιοανατολική Ασία, τη CIS Ασία και Ευρώπη και στην Ωκεανία, όλες οι παραπάνω εξεταζόμενες νόσοι παρουσιάζουν ανησυχητική άνοδο την τελευταία δεκαετία.

Πρόκειται για έναν στόχο, του οποίου η επίτευξη καθίσταται όχι απλώς απολύτως απαραίτητη προκειμένου να εξασφαλιστεί η ίδια η επιβίωση του πλανήτη, αλλά και επιτακτική, καθώς, όπως θα διαφανεί και από την ανάλυση που ακολουθεί, τα πράγματα πλέον έχουν φτάσει σε οριακό σημείο. Κλιματολογικές αλλαγές, εξάντληση φυσικών πόρων, εξαφάνιση ειδών χλωρίδας και πανίδας, όλα αυτά συνθέτουν ένα σκηνικό πολύ επικίνδυνο για το μέλλον του πλανήτη.

Ας εξετάσουμε όμως προσεκτικά έναν έναν τους τομείς υψηλού κινδύνου. Σε πρώτη φάση, μελετάται η εξαφάνιση των δασών του πλανήτη, οικοσυστημάτων με μεγάλη βιοποικιλότητα και παροχέων πρώτων υλών απαραίτητων για τον άνθρωπο. Παρατηρείται λοιπόν σχετικά πώς μέσα σε μια δεκαετία, από το 1990 ως το 2000, δασικές εκτάσεις συνολικού εμβαδού 940.000 τ.χμ καταστράφηκαν, κήκαν ή αποψιλώθηκαν⁹⁸. Η εντονότερα πληγείσα περιοχές υπήρξε η Νοτιοανατολική Ασία, όπου μέσα στη δεκαετία 1990-2000 η δασική έκταση από 54% της συνολικής έκτασης έφτασε το 49%. Σχετική μείωση υπέστησαν όμως και η Ωκεανία και υποσαχάρια Αφρική, βλέποντας τις δασικές τους εκτάσεις να υφίστανται μείωση της τάξης του 2%-μείωση ιδιαίτερα σημαντική για αφρικανικές χώρες, δεδομένων των σκληρών κλιματολογικών συνθηκών που επικρατούν και της ανεπάρκειας εύφορου και καλλιεργήσιμου εδάφους σε αυτές.

Αλλά και στον τομέα της εξαφάνισης ειδών από το ζωικό και το φυτικό βασίλειο η κατάσταση δεν είναι ιδιαίτερα ευοίωνη, παρά τις προόδους που έχουν παρατηρηθεί στις προσπάθειες προστασίας της χλωρίδας και πανίδας. Συγκεκριμένα, ενώ 19 εκατομμύρια τετραγωνικά χιλιόμετρα το έτος 2004 έχουν χαρακτηριστεί ως προστατευόμενες περιοχές⁹⁹-σημειώνοντας μια αύξηση κατά 15% σε σχέση με το 1994- περισσότερο από 10.000 είδη είναι υπό εξαφάνιση. Επιπλέον, ελάχιστοι θαλάσσιοι χώροι προστατεύονται- ένα ποσοστό μικρότερο του 1% του συνολικού αριθμού των θαλάσσιων οικοσυστημάτων¹⁰⁰.

Η Έκθεση αναλύει επίσης τα αποτελέσματα των ερευνών για την εκπομπή ρυπογόνων ουσιών στην ατμόσφαιρα-υπεύθυνων για το φαινόμενο του θερμοκηπίου. Ειδικότερα, τονίζεται ότι, σύμφωνα με

⁹⁸ Βλ. Παράρτημα 1, σελ.30

⁹⁹ Πρόκειται για μια έκταση που αντιπροσωπεύει 13% της συνολικής επιφάνειας της γης.

¹⁰⁰ Βλ. Παράρτημα 1, σελ.31

μετρήσεις το 2002, 12.6 μετρικοί τόνοι διοξειδίου άνθρακα ανά άτομο που εκχέονται στην ατμόσφαιρα προέρχονται από τις ανεπτυγμένες χώρες, ενώ η αντίστοιχη ποσότητα για τις αναπτυσσόμενες χώρες είναι 2.1 μετρικοί τόνοι ανά άτομο.

Εξάλλου ως προς τους χλωροφθοράνθρακες, στην εκπομπή των οποίων παρατηρείται μεγάλη μείωση τα τελευταία χρόνια, καθώς ενώ προ δεκαετίας οι μεγαλύτερες ποσότητες προέρχονταν από τις πιο πλούσιες και βιομηχανοποιημένες χώρες, χαρακτηριστικό είναι ότι ο περιορισμός σε αυτές αυξήθηκε δραστικά: από 618 μετρικούς τόνους ανά άτομο το 1990 έφτασε η μείωση στον έναν μετρικό τόνο ανά άτομο το 2002. Και παρόλο που η φθορά στη ζώνη του όζοντος είναι δυστυχώς ήδη εμφανής, αναμένεται ωστόσο βελτίωση της κατάστασης τα επόμενα πενήντα χρόνια, δεδομένων μάλιστα των παραπάνω αναφερθέντων στοιχείων που δείχνουν ότι όταν υπάρχει πολιτική βούληση πολλά μπορούν να επιτευχθούν.

Στο πλαίσιο της επίτευξης βιώσιμης ανάπτυξης έχει ενταχθεί και ο στόχος της μείωσης κατά το ήμισυ ως το έτος 2015 του ποσοστού των ανθρώπων χωρίς πρόσβαση με προοπτική βιωσιμότητας σε ασφαλές πόσιμο νερό και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη.

Ήδη από τη δεκαετία του '90 η προσβασιμότητα σε πόσιμο νερό αυξήθηκε σημαντικά. Παρά ταύτα μένει ακόμα ένας πολύ μεγάλος αριθμός ανθρώπων -που αγγίζει το ένα δισεκατομμύριο- οι οποίοι είτε ζώντας σε παράγκες σε μεγάλα αστικά κέντρα είτε σε φτωχές περιοχές της περιφέρειας, δεν τυγχάνουν πρόσβασης σε νερό και σε χώρους υγιεινής. Σε όλες τις αναπτυσσόμενες χώρες τα ποσοστά αύξησης μέσα σε δώδεκα χρόνια είναι της τάξης του 4-13% με υψηλότερα της Νότιας Ασίας¹⁰¹, όπου το 2002 το ποσοστό ανθρώπων με δυνατότητα χρήσης πηγών ασφαλούς ποσίμου νερού έφτασε το 84% έναντι 71% που ήταν το 1990. Σε γενικές γραμμές σε καλά επίπεδα βρίσκονται οι χώρες ΚΑΚ με 93% και η Βόρειος Αφρική με 90%, ενώ χαμηλά ποσοστά της τάξης του 52% και 58% έχουν η Ωκεανία και η υποσαχάρια Αφρική αντίστοιχα (2002)¹⁰².

Ειδικά το θέμα της υγιεινής παρουσιάζει απογοητευτικά αποτελέσματα, καθώς υπολογίζεται ότι 2,6 δισεκατομμύρια

¹⁰¹ Βλ. Παράρτημα 1, σελ. 33

¹⁰² Τα ποσοστά για το σύνολο του αναπτυσσόμενου κόσμου ανήλθαν σε 79% το 2002 από 71% το 1990.

άνθρωποι¹⁰³στερούνται χώρων υγιεινής (μπάνια και τουαλέτες). Μέσα στη δωδεκαετία 1990-2002 τα σχετικά ποσοστά παρουσίασαν πολύ μικρή άνοδο- από 34% σε 49%. Οι ειδικοί υπολογίζουν ότι αν η τάση συνεχιστεί ως έχει ως το 2015 κοντά στα 2,4 δισεκατομμύρια άτομα-περίπου όσοι και σήμερα- θα συνεχίσουν να μένουν αποκλεισμένα από πρόσβαση σε χώρους υγιεινής. Ο αριθμός ανθρώπων χωρίς τέτοιου είδους προσβασιμότητα είναι σαφώς μεγαλύτερος στην επαρχία από ότι στα μεγάλα αστικά κέντρα, όπως φαίνεται και από την Έκθεση του 2005 των Ηνωμένων Εθνών¹⁰⁴. Η διαφορά αυτή είναι ιδιαίτερα έντονη-σχεδόν διπλάσια είναι τα αντίστοιχα ποσοστά στην επαρχία από ότι στις πόλεις- σε περιοχές όπως η Δυτική Ασία, η Ωκεανία και η Λατινική Αμερική. Συνολικά πάντως στον αναπτυσσόμενο κόσμο στο 20% των λιγότερο φτωχών νοικοκυριών έχουν διπλάσιες πιθανότητες πρόσβασης σε πόσιμο νερό και τετραπλάσιες πιθανότητες πρόσβασης σε χώρους υγιεινής από το 20% των πιο φτωχών νοικοκυριών.

Ένα ακόμη σημαντικό ρυθμιστέο ζήτημα στο πλαίσιο του έβδομου στόχου είναι η βελτίωση των συνθηκών ζωής ως το 2020 των εκατό περίπου εκατομμυρίων από το συνολικά ένα δισεκατομμύριο διαβιούντων σε παράγκες στα αστικά κέντρα. Ο αριθμός τους αυξάνεται με εντυπωσιακή ταχύτητα σε όλες τις αναπτυσσόμενες περιοχές με εξαίρεση τη βόρειο Αφρική. Οι άνθρωποι αυτοί ζουν σε άθλιες συνθήκες, χωρίς ασφάλεια, σε μέρη όπου η βία έχει έντονη παρουσία, μακριά από χώρους υγιεινής και χωρίς πρόσβαση σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Έρευνες έχουν αποδείξει ότι ο ρυθμός παιδικής θνησιμότητας στις παραγκούπολεις των αφρικανικών πόλεων είναι διπλάσιος από ότι στις λοιπές συμβατικές αστικές κοινότητες.

Σύμφωνα με την Έκθεση η κατάσταση είναι επιδεκτική βελτίωσης, όπως έχουν αποδείξει οι πρωτοβουλίες της Σενεγάλης και της Νοτίου Αφρικής-χώρες που έχουν καταφέρει να βελτιώσουν τις συνθήκες ζωής στις παραγκούπολεις και να περιορίσουν τα ποσοστά ανεργίας, θνησιμότητας και βίας στις περιοχές αυτές. Το παράδειγμά τους ακολούθησαν η Βραζιλία και η Ινδία, η οποίες επιδόθηκαν με επιτυχία σε ενέργειες αναβάθμισης των περίφημων *favelas* και θεσμικής ενίσχυσης της προστασίας από άρανομες και καταχρηστικές εξώσεις. Στην Αίγυπτο, εξάλλου, τη Νότια Αφρική και την

¹⁰³ Ο αριθμός αυτός αντιπροσωπεύει το ήμισυ του αναπτυσσόμενου κόσμου.

¹⁰⁴ Βλ. Παράρτημα 1, σελ.34

Ταϊλάνδη έχει αναπροσαρμοστεί το χρηματοπιστωτικό σύστημα ώστε να ενθαρρύνονται ακόμη και χαμηλού εισοδήματος άτομα να δανείζονται και να επενδύουν σε κατοικίες.

ΣΤΟΧΟΣ 8^{ος} : Δημιουργία όρων παγκόσμιας συνεργασίας για την ανάπτυξη

Η σημασία της επίτευξης του τελευταίου αυτού στόχου έγκειται σε δύο κυρίως σημεία: Το πρώτο αφορά στη σημασία της συνεργασίας με όλους τους ενδιαφερόμενους, εμπλεκόμενους και δυνάμενους να συνεισφέρουν αποτελεσματικά φορείς-κράτη, διεθνείς και περιφερειακούς οργανισμούς, μη κυβερνητικές οργανώσεις, ιδιωτικές επιχειρήσεις¹⁰⁵- προς το σκοπό της ανάπτυξης λαμβανομένων υπόψη των κοινωνικών, οικονομικών και πολιτικών εκφάνσεων της έννοιας. Το δεύτερο σημείο έχει να κάνει με τη συνειδητοποίηση όχι μόνον της αξίας, αλλά και της αναγκαιότητας της συνεργασίας σε διεθνές επίπεδο, αφ'ενός γιατί έτσι καθίσταται αποτελεσματικότερη η επίλυση των προβλημάτων και αφ'ετέρου επειδή τα χαμηλά επίπεδα ανάπτυξης σε ορισμένες περιοχές του πλανήτη θα έχουν αρνητικό αντίκτυπο σε ολόκληρο τον πλανήτη, καθώς θα αποτελούν πηγή συνεχών αναταραχών και συγκρούσεων.

Η Διακήρυξη της Χιλιετίας επομένως των Ηνωμένων Εθνών ενσωματώνει τη συμφωνία μεταξύ αναπτυσσομένων και ανεπτυγμένων κρατών ότι θα συνεργαστούν για την παγκόσμια ανάπτυξη. Αυτή η συμφωνία εμπεριέχει τη δέσμευση από μέρους των αναπτυσσομένων ότι θα δράσουν προς το σκοπό της εξυγίανσης της οικονομίας τους, της βελτίωσης των επιδόσεών τους στο εξωτερικό εμπόριο και στην διασφάλιση των κοινωνικών δικαιωμάτων των πολιτών. Από την άλλη, περιλαμβάνει την αποδοχή από μέρους των ανεπτυγμένων κρατών ότι θα συμβάλουν στην υποστήριξη των φτωχότερων χωρών μέσω ελάφρυνσης των χρεών, χρηματικής βοήθειας και διευκόλυνσης του διεθνούς εμπορίου.

¹⁰⁵ Βλ. και *Lee D., Hudson D., The Old and New Significance of Political Economy in Diplomacy, Review of International Studies, 2004, σελ. 360-361, όπου γίνεται αναφορά σε «πάντρεμα» μεταξύ δημοσίου και ιδιωτικού φορέα για την επίτευξη στόχων οικονομικής πολιτικής ως χαρακτηριστικού της νέας εποχής στην οικονομική διπλωματία.*

Οι τρεις παραπάνω αναφερθέντες τρόποι βοήθειας των αναπτυσσομένων χωρών δε χρησιμοποιούνται συλλήβδην και σε κάθε περίπτωση, αλλά ανάλογα με τις ανάγκες των εκάστοτε χρηζόντων αρωγής κρατών. Για παράδειγμα, χρηματική υποστήριξη και βοήθεια σε όρους απόσβεσης χρεών ή χορήγησης δανείων με ευνοϊκούς όρους είναι μέσα τα οποία έχουν περισσότερο ανάγκη οι φτωχότερες χώρες, καθώς, όπως είναι ευνόητο, τα χρήματα τους είναι απαραίτητα προκειμένου να βελτιώσουν στοιχειωδώς το επίπεδο διαβίωσης των κατοίκων τους και να πάψουν να εξαρτώνται οικονομικά από τους δανειστές τους. Αντιθέτως οι αναπτυσσόμενες χώρες των οποίων το εισόδημα δεν είναι πολύ χαμηλό και μπορούν να εξασφαλίσουν ένα σχετικά μέτριο επίπεδο ζωής για τους κατοίκους τους επιδιώκουν να ωφεληθούν περισσότερο από το εμπόριο κατά κύριο λόγο και δευτερευόντως από ιδιωτικές¹⁰⁶ άμεσες ξένες επενδύσεις¹⁰⁷. Άλλη πηγή εισοδημάτων για τις αναπτυσσόμενες χώρες είναι τα εμβάσματα των μεταναστών-εργατών σε χώρες της Δύσης. Υπολογίζεται ότι τα χρήματα που απεστάλησαν από τους μετανάστες στα σπίτια τους το 2000 ανήλθαν σε 34 δισεκατομμύρια¹⁰⁸.

Ένα ακόμη χαρακτηριστικό της παροχής αναπτυξιακής βοήθειας στα κράτη είναι το γεγονός ότι ενώ η εν λόγω βοήθεια έχει ανέλθει σε υψηλά επίπεδα, σε όρους μεριδίου επί του εισοδήματος των χωρών παροχέων η βοήθεια αυτή παρουσιάζει τα πιο χαμηλά ποσοστά στην ιστορία της. Συγκεκριμένα, σε απόλυτους αριθμούς μεταφραζόμενη, η αναπτυξιακή βοήθεια το 2004 μετά από μία περίοδο ύφεσης κατά τη δεκαετία του '90 ανήλθε σε 79 δισεκατομμύρια δολάρια. Παρά την εντυπωσιακή ανάκαμψη και τα υψηλά επίπεδα, τα ποσά που παρέχονται για αναπτυξιακή βοήθεια συνεχίζουν να αντιστοιχούν μόλις στο 0,25% του εθνικού εισοδήματος των δωρητριών χωρών¹⁰⁹. Οι χώρες έχουν ωστόσο δεσμευτεί στην αύξηση της παροχής βοήθειας σε ποσοστό τουλάχιστον 0,7% του εθνικού τους

¹⁰⁶ Βλ. *Nennenkamp P.*, To What Extent Can FDI help achieve International Development Goals, Blachkwell Publ., 2004, σελ.257

¹⁰⁷ Η πηγή αυτή εισοδημάτων δεν αποφέρει και μεγάλο όφελος καθώς τα κέρδη από τη δραστηριότητα των επιχειρήσεων που επενδύουν στο έδαφος της αναπτυσσόμενης χώρας επιστρέφουν στη χώρα προέλευσης της επιχείρησης.

¹⁰⁸ Βλ. Παράρτημα 1, σελ.36

¹⁰⁹ Εξαίρεση αποτελούν η Δανία, η Ολλανδία, το Λουξεμβούργο, η Νορβηγία και η Σουηδία, οι οποίες είναι οι μόνες που αγγίζουν το στόχο των Ηνωμένων Εθνών για παροχή βοήθειας αντίστοιχης του 0,7% των εθνικών τους εισοδημάτων.

εισοδήματος ως το 2010. Και πάλι όμως τα τελικά ποσά υστερούν κατά πολύ εκείνων που είναι απαραίτητα για την επίτευξη των Στόχων της Χιλιετίας.

Ως προς το πού διοχετεύονται τα ποσά αυτά σημειωτέον είναι ότι το μεγαλύτερο μέρος αυτών κατευθύνεται προς χώρες οι οποίες έχουν πληγεί από φυσικές καταστροφές και πολέμους και χρήζουν ανθρωπιστικής βοήθειας και αρωγής σε όρους αποκατάστασης ζημιών και ανασυγκρότησης. Επιπλέον, ένα μεγάλο μέρος των χρημάτων προορίζεται για την αντιμετώπιση των χρεών των φτωχότερων χωρών. Όμως καθώς τα χρήματα αυτά συχνά έχουν ως προορισμό χώρες που έχουν ήδη σταματήσει τις πληρωμές χρεών με σκοπό να τις διευκολύνουν να αποπληρώσουν τα χρέη τους, συχνά δεν επιτυγχάνουν βασικούς αναπτυξιακούς στόχους, όπως μείωση της φτώχειας και γενικότερα κάλυψη βασικών κοινωνικών αναγκών των πολιτών σε μακροπρόθεσμη βάση.

Το συνολικό ποσό της επίσημης βοήθειας στα πλαίσια των Στόχων της Χιλιετίας έχει διπλασιαστεί την τελευταία δεκαετία. Το ήμισυ περίπου του αυξανόμενου ποσού αφιερώνεται στη βελτίωση της βασικής εκπαίδευσης, της υγείας, της προσβασιμότητας σε πόσιμο νερό και της προώθησης της ισότητας των φύλων. Αντιθέτως, συνεχώς μειούμενο είναι το ποσοστό της χρηματικής βοήθειας που δίδεται για τη γεωργία, τις κατασκευές και τη βελτίωση των σχετικών υποδομών.

Ειδικότερος στόχος στο πλαίσιο του 8^{ου} Στόχου της Χιλιετίας είναι και η αντιμετώπιση των ειδικών αναγκών των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών (LAX), των περικεκλεισμένων γεωγραφικά χωρών και των μικρών αναπτυσσομένων νησιωτικών κρατών¹¹⁰. Προς το σκοπό αυτό πενήντα αναπτυσσόμενες χώρες με σοβαρά οικονομικά προβλήματα έχουν χαρακτηριστεί «λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες» και έχουν τεθεί σε ειδικό πρόγραμμα, το οποίο θα χρηματοδοτείται με το 0.15-0.20% των συνολικών εσόδων των ανεπτυγμένων κρατών βάσει συναίνεσής τους. Ωστόσο ο σκοπός αυτός απέχει πόρρω από το να επιτευχθεί¹¹¹.

Η βοήθεια ωστόσο δε συνίσταται αποκλειστικά σε χρηματικά ποσά. Σημαντικό μέσο για την ανάπτυξη των φτωχότερων χωρών είναι και η εξυγίανση και ανάπτυξη ενός ανοιχτού, προβλέψιμου, βασισμένου σε κανόνες και απουσία διακρίσεων εμπορικού και δημοσιονομικού συστήματος. Το

¹¹⁰ Οι τελευταίες δέχθηκαν βοήθεια ύψους 1.7 δισεκατομμυρίων δολαρίων το 2003, ενώ οι περικεκλεισμένες χώρες περίπου 10 δισεκατομμύρια δολάρια την ίδια χρονιά.

¹¹¹ Βλ. Παράρτημα 1, σελ.37

στοιχείο αυτό, το οποίο συνιστά και στόχο καθεαυτών εντάσσεται στα πλαίσια της γενικότερης προσπάθειας για κατάργηση των εμποδίων του ελεύθερου εμπορίου- δασμών, φόρων και διακρίσεων επιβαλλομένων από μέρους των ανεπτυγμένων κρατών στα προϊόντα των αναπτυσσομένων ή επιδοτήσεων της παραγωγής και εξαγωγής των εγχωρίων τους προϊόντων. Η αρχή έχει συντελεστεί και ήδη δύο τρίτα των εξαγωγών των αναπτυσσομένων εισέρχονται στις δυτικές αγορές απαλλαγμένες από δασμούς. Όμως το υπόλοιπο ένα τρίτο των εξαγωγών, το οποίο υπόκειται ακόμα σε δασμούς, αποτελείται από τα πιο σημαντικά παραγόμενα προϊόντα από τις αναπτυσσόμενες χώρες, δηλαδή υφάσματα και γεωργικά προϊόντα. Η επιτυχία των προσπαθειών απελευθέρωσης του εμπορίου θα εξαρτηθεί από τις σχετικές πολυμερείς διαπραγματεύσεις στο πλαίσιο του νέου γύρου του ΠΟΕ.

Εκτός από τη σταδιακή κατάργηση των δασμών, μεγάλης σημασίας για την απελευθέρωση του εμπορίου είναι και η μείωση των επιδοτήσεων των εγχωρίων αγροτικών προϊόντων. Έχει υπολογιστεί η κατάργησή τους θα αποφέρει στις αναπτυσσόμενες χώρες 20 δισεκατομμύρια δολάρια το χρόνο¹¹².

Τέλος, μία ακόμα σοβαρή τροχοπέδη στην πορεία προς την θέση θεμελίων ανάπτυξης των φτωχότερων χωρών είναι και το συνεχώς αυξανόμενο εξωτερικό χρέος τους. Για την αντιμετώπισή του έχει τεθεί σε εφαρμογή ένα πρόγραμμα άρσης χρεών, το οποίο έχει αποφέρει μείωση των μελλοντικών πληρωμών των βαρέως χρεωμένων χωρών κατά 54 δισεκατομμύρια δολάρια¹¹³. Το πρόγραμμα αυτό εκτός από τη μείωση των δόσεων πληρωμής, περιλαμβάνει και την απόσβεση μέρους του χρέους πολλών χωρών. Ήδη έχει συναφθεί από κοινού συμφωνία των υπουργών οικονομικών των επτά μεγαλύτερων βιομηχανικών χωρών το Φεβρουάριο του 2005 να αποσβέσουν το 100% του εξωτερικού χρέους των πιο φτωχών κρατών.

Μία ακόμη παράμετρος της αναπτυξιακής πολιτικής των Ηνωμένων Εθνών είναι και η βελτίωση των συνθηκών εργασίας των νέων ανθρώπων. Η κατάσταση είναι ιδιαίτερα άσχημη, καθώς 2,8 δισεκατομμύρια εργάτες-το

¹¹² Βλ. Παράρτημα 1, σελ. 39

¹¹³ Το ποσό των δόσεων θα φτάσει κατ'αυτόν τον τρόπο στο 10% των εξαγωγών τους.

ήμισυ του συνόλου παγκοσμίως- ζουν με λιγότερο από δύο δολάρια ημερησίως και 500 εκατομμύρια εξ αυτών περίπου εργάζονται για ένα δολάριο την ημέρα.

Πέραν της βελτίωσης των συνθηκών εργασίας στον αναπτυσσόμενο κόσμο, μεγάλης σημασίας είναι και η καταπολέμηση της ανεργίας των νέων. Από τα 185 εκατομμύρια ανέργων παγκοσμίως περίπου οι μισοί είναι νέοι 15-24 ετών. Στις αναπτυσσόμενες περιοχές οι νέοι έχουν τρεις φορές περισσότερες πιθανότητες από τους ενήλικες να είναι άνεργοι, δεδομένου μάλιστα ότι μεγαλώνουν οι ρυθμοί αύξησης του συνολικού αριθμού των νέων ανθρώπων παγκοσμίως¹¹⁴. Σε έξι μάλιστα από τις εννέα γνωστές αναπτυσσόμενες περιοχές τα ποσοστά ανεργίας είναι υψηλότερα για τις νέες γυναίκες από ότι για τους νέους άνδρες. Τα μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας των νέων ανθρώπων εμφανίζονται κυρίως στη βόρεια Αφρική (29% το έτος 2004) και στην Ανατολική Ασία (21%). Η αντιμετώπιση του φαινομένου μπορεί να γίνει αποτελεσματικά μόνον με τη συνεργασία των Ηνωμένων Εθνών με τις αναπτυσσόμενες χώρες.

Η ανάλυση της παγκόσμιας συνεργασίας των δυναμένων να συμβάλουν φορέων για την ανάπτυξη ολοκληρώνεται στην Έκθεση με την αναφορά στη συνεργασία με φαρμακευτικές εταιρίες για την παροχή βασικών φαρμάκων για την αντιμετώπιση ασθενειών όπως η ελονοσία και η φυματίωση.

¹¹⁴ Υπολογίζεται ότι ως το 2015 ο αριθμός των νέων ανθρώπων θα αυξηθεί κατά 64 εκατομμύρια.

Συνολική αποτίμηση της ως τώρα πορείας επίτευξης των Στόχων της Χιλιετίας

Η Έκθεση των Ηνωμένων Εθνών παρέχει μία ασφαλή και πλήρη εικόνα της κατάστασης στις αναπτυσσόμενες χώρες, καθώς, αφ'ενός εξετάζει τις εξελίξεις αναφορικά με κάθε στόχο ξεχωριστά και αφ'ετέρου πραγματοποιεί θεώρηση της έννοιας της ανάπτυξης υπό πολλαπλές σκοπιές: οικονομική, κοινωνική, πολιτική, ανθρωπιστική και δικαιοσύνη. Τα συμπεράσματα που μπορούμε να συναγάγουμε αξιολογώντας τόσο την Έκθεση στο περιεχόμενό της, όσο και την πορεία επίτευξης των Στόχων στην ουσία της είναι τα εξής:

Κατά πρώτον, είναι ιδιαίτερα σημαντικό το γεγονός ότι τα αποτελέσματα των ερευνών, όπως και όλα τα υπό εξέταση μεγέθη, είναι μετρήσιμα, πράγμα που βοηθά στην ευχερέστερη αντίληψη της κατάστασης. Λαμβάνονται υπόψη μεγέθη καθοριστικά για κάθε κατηγορία, όπως το εισόδημα, το ημερομίσθιο και η κατανάλωση για την περίπτωση της φτώχειας, ο αριθμός γεννήσεων σε σχέση με τους θανάτους βρεφών για την παιδική θνησιμότητα κλπ. Κυρίως όμως σημαντικό είναι το στοιχείο της μέτρησης των αποτελεσμάτων των συγκεκριμένων προσπαθειών και δράσεων, η οποία επιτυγχανόταν με σύγκριση των δεδομένων σε δύο διαφορετικές χρονικές στιγμές, το 1990 αφ'ενός και το δεύτερο, τρίτο και τέταρτο (όποτε υπήρχαν στοιχεία) έτος της επόμενης δεκαετίας αφ'ετέρου.

Κατά δεύτερον, στην Έκθεση αναφέρονται τα εν λόγω αποτελέσματα ανά στόχο και γίνεται επί μέρους κριτική, στην οποία σε αρκετές περιπτώσεις, αλλά όχι πάντα σε επαρκή βαθμό, γινόταν αναφορά στις αιτίες δυσχέρειας της επίτευξης των στόχων.

Ως προς την ουσία της αξιολόγησης της εξέλιξης των σχετικών προσπαθειών παρατηρείται ότι η κατάσταση δεν έχει ακόμη αποφέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα. Η απογοητευτική αυτή διαπίστωση έχει τις ρίζες της τόσο σε εγγενείς της σύλληψης των προγραμμάτων αδυναμίες, όσο και σε εξωτερικές ανυπέρβλητες δυσχέρειες, οικονομικής κυρίως φύσεως. Ας δούμε όμως αναλυτικά την κατάσταση.

Η πιο βασική ίσως μέριμνα της όλης πολιτικής των Ηνωμένων Εθνών είναι το ζήτημα της φτώχειας, όπως αντικατοπτρίζεται στον πρώτο στόχο. Τα στοιχεία όμως εν προκειμένω είναι τουλάχιστον απογοητευτικά: περισσότερο

από ένα δισεκατομμύριο ανθρώπων στον πλανήτη διαβιούν με λιγότερο από ένα δολάριο την ημέρα και πάνω από 800 εκατομμύρια δεν καταφέρνουν καν να διατραφούν επαρκώς ώστε να ανταποκριθούν στις ενεργειακές απαιτήσεις του οργανισμού τους. Η Αφρική¹¹⁵, σε αντίθεση με την Ασία όπου λόγω των ρυθμών ανάπτυξης σε Κίνα και Ινδία, το επίπεδο ζωής έχει ανέβει, είναι η ήπειρος που μαστίζεται περισσότερο από τη φτώχεια και οι φτωχοί αυξάνονται δραματικά. Αποτέλεσμα αυτών είναι ο συνολικός αριθμός των φτωχών να έχει μειωθεί ελάχιστα-μόλις οκτώ εκατομμύρια φτωχοί λιγότεροι μέσα σε μία δωδεκαετία, αριθμός που δεν ευνοεί αισιόδοξες σκέψεις σχετικά με τα αποτελέσματα του στόχου που είναι η μείωση κατά το ήμισυ του αριθμού των φτωχών ως το 2015. Η Έκθεση του 2005 ανατρέπει τις προβλέψεις της Έκθεσης του UNDP του 2003, σύμφωνα με την οποία ο πρώτος αναπτυξιακός στόχος είναι δυνατό να επιτευχθεί χάρη στην οικονομική ανάπτυξη της Κίνας και της Ινδίας.

Μικρή και ως εκ τούτου όχι ικανοποιητική πρόοδος σημειώνεται επίσης και στο θέμα της καταπολέμησης θανατηφόρων νοσημάτων με πιο σημαντική αυτή του AIDS/HIV. Και ενώ τα ποσοστά ελονοσίας δείχνουν να μειώνονται, η φυματίωση επανακτά έδαφος προβληματίζοντας τους ιθύνοντες. Οι ρυθμοί μείωσης εξάλλου της παιδικής θνησιμότητας δεν είναι ιδιαίτερα ταχείς, δεδομένου ότι μέσα σε 13 χρόνια από το 1990 ο περιορισμός του αριθμού των θανάτων των παιδιών κάτω από πέντε ετών υπήρξε μόλις της τάξης του 13%/οο.

Πιο θετικά αποτελέσματα έχουν οι προσπάθειες προώθησης της ισότητας των δύο φύλων, ιδιώς στους τομείς της καθολικής εκπαίδευσης και της αύξησης του ποσοστού κατάληψης θέσεων ευθύνης από μέρους των γυναικών και μάλιστα σε δύσκολες χώρες της Αφρικής. Εξάλλου σημαντικά βήματα έχουν συντελεστεί και προς την κατεύθυνση της δραστηκής μείωσης του θανάτου λεχώνων, με ιδιαίτερα εντυπωσιακά αποτελέσματα σε χώρες όπως το Μπαγκλαντές και η Αίγυπτος.

Είναι εμφανές από τα παραπάνω ότι σε λίγους μόνον τομείς η κατάσταση παρουσιάζει αξιοσημείωτη βελτίωση και μάλιστα όχι σε όλες τις υπό εξέταση αναπτυσσόμενες περιοχές. Αξίζει βέβαια να επισημανθεί ότι δεν

¹¹⁵ Βλ. Τσάλτα Γ., Αφρική και Ανάπτυξη, Η τελευταία παγκόσμια πρόκληση-ευκαιρία, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2004

είναι σε καμία περίπτωση εύκολη η προσπάθεια βελτίωσης της ζωής των κατοίκων των εν λόγω περιοχών, καθώς ήδη παγιωμένες καταστάσεις—πόλεμοι, φτώχεια, ανίατες ασθένειες, έλλειψη φυσικού πλούτου και πηγών ενέργειας, αποικιοκρατικό παρελθόν— τις κρατούν δέσμιες μιας υποβαθμισμένης ζωής.

Η δυσκολία επίτευξης των τεθέντων ρεαλιστικών στόχων δε σημαίνει σε καμία περίπτωση ότι η ευθύνη των Ηνωμένων Εθνών δε συνεχίζει να παραμένει μεγάλη και να προκαλεί ερωτηματικά σχετικά με τα αίτια αδυναμίας εκπλήρωσης των σχετικών υποσχέσεων. Στο σημείο αυτό απαραίτητο είναι να αναλυθούν τα σχετικά αίτια.

Ήδη έχει αναφερθεί ότι το μεγαλύτερο μέρος της χρηματικής βοήθειας προορίζεται είτε για την αντιμετώπιση των χρεών των αναπτυσσομένων χωρών είτε για την κάλυψη των αναγκών πληγείσων από φυσικές καταστροφές περιοχών. Όμως τα χρήματα αυτά, παρότι απαραίτητα προκειμένου να συνέλθουν οικονομικά οι εν λόγω χώρες, δύσκολα θα μπορούσαν να συμβάλουν στην ουσιαστική και μακροπρόθεσμη ανάπτυξη των περιοχών για τις οποίες προορίζονται, καθώς πρόκειται για ευκαιριακή αντιμετώπιση αναγκών, της οποίας τα αποτελέσματα είναι μεν σημαντικά, αλλά συμβάλλουν στην πρόσκαιρη ανακούφιση και δεν θέτουν θεμέλια για περαιτέρω εξέλιξη της οικονομίας των χρηζόντων βοήθειας κρατών. Επιπλέον, ειδικά στην περίπτωση που τα χρήματα δίδονται για χώρες που έχουν παύσει τις πληρωμές τους για χρέη το μόνο που επιτυγχάνεται είναι η εξακολούθηση των πληρωμών και όχι η χρηματοδότηση για αναπτυξιακά έργα.

Εξάλλου, παρόλο που ποσοτικά έχει αυξηθεί το μέγεθος χρηματικής βοήθειας προς αναπτυσσόμενες χώρες, ακριβώς επειδή η χρεία των χωρών αυτών είναι ιδιαίτερα μεγάλη σε θέματα υγειονομικής περίθαλψης, βασικής εκπαίδευσης και κάλυψης στοιχειωδών ανθρώπινων αναγκών, όπως η πρόσβαση σε καθαρό πόσιμο νερό, αναπόφευκτο είναι οι σχετικές προσπάθειες να προσανατολιστούν προς αυτήν την κατεύθυνση και όχι τόσο στην αναδιάρθρωση βασικών τομέων της οικονομίας των αναπτυσσομένων κρατών. Δεν είναι τυχαίο μάλιστα ότι ενώ την τελευταία δεκαετία η

χρηματική βοήθεια έχει διπλασιαστεί, στους τομείς της γεωργίας και της δημιουργίας υποδομών για τεχνική ανάπτυξη βαίνει μειούμενη¹¹⁶.

Ένα ακόμη σημαντικό μειονέκτημα του όλου σχεδιασμού των αναπτυξιακών προγραμμάτων είναι το γεγονός ότι αυτά δεν προσαρμόζονται σε ήδη τεθειμένες πολιτικές των κρατών τα οποία αφορούν, με αποτέλεσμα να υπάρχει ένα είδος διπολισμού στο στρατηγικό σχεδιασμό, καθώς πολλές φορές αλλιώς αντιλαμβάνονται οι οργανώσεις των Ηνωμένων Εθνών τα προβλήματα των αναπτυσσομένων χωρών, αλλιώς οι ίδιες οι χώρες. Επιπλέον, ένα από τα ζητήματα που πρέπει να διευθετηθούν προκειμένου να καταστεί αποτελεσματική η παροχή αναπτυξιακής βοήθειας είναι η απλοποίηση των σχετικών διαδικασιών και ο περιορισμός των γραφειοκρατικών προαπαιτούμενων, στόχος προς τον οποίον κατατείνουν πλέον οι προσπάθειες των χωρών δωρητών.

Η πιο σημαντική ωστόσο παράμετρος του όλου ζητήματος έχει να κάνει με την οικονομική διάσταση του προβλήματος. Η επιφανειακή αύξηση σε αναπτυξιακή βοήθεια το 2004, η οποία σε απόλυτους αριθμούς-79 δισεκατομμύρια δολάρια- έφτασε στο υψηλότερο ποσό στην ιστορία της αναπτυξιακής πολιτικής δεν πρέπει να ξεετάζεται ξεχωριστά από διάφορους άλλους παράγοντες, όπως για παράδειγμα σε σχέση με τις αυξανόμενες ανάγκες των αναπτυσσομένων χωρών- οι οποίες δεν καλύπτονται ούτε πλέον και με την άνοδο του ποσού στα 100 δισεκατομμύρια δολάρια όπως αναμένεται το 2010- αλλά κυρίως σε σχέση με το ποσοστό της παρεχόμενης βοήθειας επί του εθνικού εισοδήματος των δωρητριών χωρών. Έχει ήδη τονιστεί ότι κατά μέσο όρο και με ελάχιστες εξαιρέσεις το ποσοστό αυτό αγγίζει μόλις το 0,25%-ποσοστό ασυγκρίτως μικρότερο από το 0,7% του ΑΕΠ, το οποίο είχε καθοριστεί από τον ΟΗΕ το 1970. Είναι επομένως εμφανές ότι εκλείπει ο σημαντικότερος παράγοντας επιτυχίας της αναπτυξιακής πολιτικής: η επαρκής χρηματοδότηση.

Σχετικά με το ζήτημα των εισροών των άμεσων ξένων επενδύσεων στις αναπτυσσόμενες χώρες, γεγονός είναι ότι η αύξηση της εισέλευσης ξένων κεφαλαίων έγινε με γρήγορους ρυθμούς και επέφερε οφέλη στις εν λόγω

¹¹⁶ Βλ. Έκθεση Ηνωμένων Εθνών 2005, Παράρτημα 1, σελ.37

χώρες¹¹⁷. Παράλληλα όμως, αυξήθηκαν με έτι ταχύτερο ρυθμό οι εκροές από τις χώρες αυτές προς τις ανεπτυγμένες, με τη μορφή επαναπατρισμού κερδών και κεφαλαίων, εξυπηρέτησης χρεών και πληρωμής υπηρεσιών. Είναι λοιπόν εμφανές ότι η όλη διαδικασία απέβη σε βάρος των αναπτυσσομένων χωρών, καθώς το όποιο κέρδος από επενδύσεις που έγιναν στο έδαφός τους τελικά έφευγε από αυτές και επέστρεφε στις χώρες από όπου προερχόταν¹¹⁸.

Καθίσταται σαφές από την παραπάνω ανάλυση ότι η κατάσταση πόρρω απέχει από την εικόνα που οι οραματιστές της Διακήρυξης της Χιλιετίας είχαν συλλάβει. Η πρόοδος στους σημαντικότερους τομείς (φτώχεια, καταπολέμηση ασθενειών, θνησιμότητα) είναι ελάχιστη. Οι λόγοι είναι πολλοί και έχουν σχέση κυρίως με την οικονομική δυστοκία που μοιραία παρουσιάζεται σε τόσο μεγαλεπίβολα σχέδια, η πραγματοποίηση των οποίων επαφίεται στη δράση και την καλή θέληση των ανεπτυγμένων κρατών.

¹¹⁷ Βλ. *Gatzke E., Quan Li, War, Peace and the Invisible Hand: Positive Political Externalities of Economic Globalization, International Studies Quarterly (2003), 47, σελ. 561-568*

¹¹⁸ *Sueez P., Magdoff H., Foster J.B., Chensey R., The New Face of Capitalism: Slow Growth, Excess Capital, and A Mountain of Debt, Monthly Rev., No11, vol.53, Apr.2002*

V. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ- ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ

Η ανάλυση που προηγήθηκε δίνει πλούσιο υλικό για προβληματισμούς, σκέψεις και κριτική επί των τεθέντων ζητημάτων. Στο τελικό λοιπόν αυτό τμήμα της παρούσας μελέτης θα εκτεθούν τόσο κρίσεις σχετικά με το κατά πόσο οι Στόχοι είναι ρεαλιστικοί και επιτεύξιμοι και θα παρατεθούν διάφορες θεωρίες αναφορικά με τις προϋποθέσεις επιτυχίας του σχεδιασμού παροχής αναπτυξιακής βοήθειας.

Ως προς το πρώτο σκέλος των παρατηρήσεων, το οποίο αφορά στη δυνατότητα επιτυχίας των προσπαθειών επίτευξης των αναπτυξιακών στόχων έχει ήδη γίνει εκτενής λόγος. Στο σημείο αυτό θα τονιστεί μία ακόμη φορά η γνώμη της γράφουσας ότι για πρώτη φορά στην ιστορία της αναπτυξιακής πολιτικής των Ηνωμένων Εθνών το όραμα για εξάλειψη της ακραίας φτώχειας απέκτησε τόσο συγκεκριμένη υπόσταση και υπεβλήθη σε συντονισμένο σχεδιασμό, χωρίς φυσικά αυτό να σημαίνει ότι είναι εφικτή κατά τον τρόπο που την έχουν συλλάβει οι οραματιστές του και χωρίς να υπονοείται ότι μια ευκαιριακή ανακούφιση αυτών των ανθρώπων θα έλυνε οριστικά το πρόβλημα. Ωστόσο είναι εμφανές ότι δεν ήταν όλοι οι στόχοι ρεαλιστικοί. Ιδιαίτερα ο στόχος για τη μείωση του αριθμού των προσβληθέντων από ασθένειες όπως το AIDS δεν ήταν δυνατό να επιτευχθεί σε τόσο σύντομο χρονικό διάστημα, δεδομένου αφ'ενός ότι ήδη πρόκειται για έναν τεράστιο αριθμό φορέων, ο οποίος δεν μπορεί να περιοριστεί καθώς η νόσος δεν είναι ιάσιμη και αφ'ετέρου ότι χρειάζεται η λήψη σοβαρών μέτρων που έχουν να κάνουν με τον περιορισμό της σεξουαλικής βίας, τη διάδοση της προφύλαξης σε χώρες όπου η άγνοια κυριαρχεί και την εγκατάσταση μονάδων αντιμετώπισης λοιμωδών νοσημάτων-ενέργεια εξαιρετικά χρονοβόρα και δαπανηρή. Και ο στόχος ο οποίος αφορά στη βιώσιμη ανάπτυξη ηχεί για πολλούς εξωπραγματικός, λαμβανομένης υπ'όψιν της ήδη καλπάζουσας υποβάθμισης του περιβάλλοντος και την υποκριτική στάση πολλών μεγάλων δυνάμεων που ενώ φαίνονται υπέρμαχοι των αρχών της προστασίας του περιβάλλοντος δεν έχουν επικυρώσει ακόμη βασικά νομοθετικά κείμενα, όπως είναι η περίπτωση των ΗΠΑ με το Πρωτόκολλο του Κυτό.

Δεν πρέπει ωστόσο να παραγνωρίζεται ότι υπάρχουν και στόχοι, οι οποίοι όχι μόνον είναι ρεαλιστικοί, αλλά και οι σχετικές προσπάθειες προς επίτευξή τους μπορούν και έχουν μάλιστα αποφέρει άμεσα αποτελέσματα. Χαρακτηριστικά είναι τα παραδείγματα της παροχής ίσων ευκαιριών εκπαίδευσης και στα δύο φύλα ή της μείωσης του θανάτου των νεαρών μητέρων-λεχωνών. Προς τις κατευθύνσεις αυτές έχουν σημειωθεί πολύ σημαντικά βήματα, τα οποία δεν αρκούν βέβαια για να επιλυθούν τα σχετικά προβλήματα ως το 2015, όμως αυτό δε σημαίνει ότι πρέπει να γίνεται λόγος για αποτυχία, απλώς καθίσταται πλέον επιτακτικό να ενταθούν τα σχετικά προβλήματα.

Πέραν του ζητήματος του εφικτού ή όχι των στόχων, τίθεται και το θέμα των αντικειμενικών δυσκολιών, οι οποίες συνίστανται στο γεγονός ότι κάποια προβλήματα είναι τόσο βαθιά ριζωμένα ώστε είναι σχεδόν αδύνατο να επιλυθούν, όπως είναι το θέμα των συνεχιζόμενων πολεμικών συγκρούσεων σε κάποιες περιοχές της Αφρικής, οι κατεστραμμένες οικονομίες και η απουσία φυσικού πλούτου ή πηγών ενέργειας ώστε να καθίσταται αδύνατο να τεθούν θεμέλια για οργάνωση μιας υποτυπώδους έστω οικονομίας και εξωτερικού εμπορίου. Εξάλλου, το πιο σημαντικό πρόβλημα στην όλη προσπάθεια είναι η έλλειψη οικονομικών πόρων. Ήδη έγινε λόγος για την αδυναμία και την απροθυμία σε πολλές περιπτώσεις των ανεπτυγμένων χωρών να προσφέρουν σε αναπτυξιακή βοήθεια το προβλεπόμενο και συμφωνηθέν ποσο το οποίο αναλογεί σε ένα συγκεκριμένο ποσοστό -0,7%-επί του εθνικού τους εισοδήματος. Και το ποσό το οποίο δίνεται, τέλος, σε βοήθεια, ενώ προσφέρει ανακούφιση στους πάσχοντες λαούς, δεν επιλύει σε βάθος χρόνου τα σοβαρά προβλήματα των χωρών αυτών και δε θέτει θεμέλια για την ανάπτυξη της οικονομίας τους.

Από τα παραπάνω καθίσταται εμφανές πως πόρρω απέχει η σημερινή πραγματικότητα από το ευσεβές όραμα της επίτευξης των Στόχων της Χιλιετίας. Προκύπτει όμως και ένα ακόμη σημαντικό συμπέρασμα: η αδυναμία πραγματοποίησης των στόχων κατά κύριο λόγο οφείλεται στην απροθυμία των ανεπτυγμένων κρατών να συνεισφέρουν ουσιαστικά στη γεφύρωση του αναπτυξιακού χάσματος, είτε με την εμμονή σε μη τήρηση δεσμεύσεων προς οικονομική ενίσχυση, είτε με την αδυναμία συντονισμού προς κατάρτιση των απαραίτητων προγραμμάτων. Αυτό το συμπέρασμα έχει

ωστόσο και τη θετική του όψη, ορώμενο υπό το γνώμονα των υπαρχουσών δυνατοτήτων για συμβολή στην παγκόσμια αναπτυξιακή προσπάθεια: σημαίνει ότι υφίστανται οι οικονομικές δυνατότητες, απλώς δεν αξιοποιούνται στο μέγιστο δυνατό βαθμό, πράγμα το οποίο είναι μεν θλιβερό, αλλά παράλληλα σημαίνει ότι υπό το σωστό σχεδιασμό και τις κατάλληλες διεθνείς πολιτικές πίεςεις μπορεί να αποφέρει τα αναμενόμενα αποτελέσματα.

Από τα παραπάνω καθίσταται εμφανές ότι δεν χρειάζεται ιδιαίτερη περαιτέρω αναφορά και ανάλυση των προϋποθέσεων επίτευξης των τεθέντων στόχων, καθώς είναι σαφές ότι το όλο πρόβλημα ανάγεται σε θέματα οικονομικής ενίσχυσης και αποδοτικού στρατηγικού σχεδιασμού. Μία τέτοια προσέγγιση πρακτικά σημαίνει ότι, προκειμένου να υπάρξουν αποτελέσματα στην αναπτυξιακή πολιτική των Ηνωμένων Εθνών, απαραίτητο είναι να εξευρεθούν οι αναγκαίοι πόροι για τη χρηματοδότηση στρατηγικών σχεδίων με πολλαπλές κατευθύνσεις: αυτές της καταπολέμησης των ασθενειών και της πείνας, της προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος, της δημιουργίας και διατήρησης υγιών πολιτικών συστημάτων και της θέσης θεμελίων ελεύθερου και υγιούς ανταγωνισμού στο εμπόριο. Πέρα και πάνω από όλα όμως απαραίτητη προϋπόθεση είναι η διάθεση για συνεργασία των αναπτυσσομένων με τα ανεπτυγμένα κράτη, η θετική εμπλοκή του ιδιωτικού φορέα, η ενίσχυση των ειδικευμένων σε θέματα ανάπτυξης διεθνών οργανισμών και η συνειδητοποίηση από μέρους όλων των φορέων παγκοσμίως ότι η γεφύρωση του αναπτυξιακού χάσματος είναι μονόδρομος για τη μακροπρόθεσμη ευημερία του πλανήτη. Η επίλυση των σχετικών προβλημάτων μόνο σε επίπεδο παγκόσμιας διακυβέρνησης μπορεί να γίνει, με την εισαγωγή και παγίωση νέων θεσμών διεθνούς εμβέλειας και αποδοχής.

Στο σημείο αυτό χρήσιμη θα ήταν μία σύνδεση της διερεύνησης των αιτιών αποτυχίας των ως τώρα προσπαθειών με την όλη προβληματική των κινήτρων παροχής αναπτυξιακής βοήθειας¹¹⁹. Στις κλασικές περιπτώσεις παροχής αναπτυξιακής βοήθειας, πρόκειται συνήθως για μεγάλες αναπτυγμένες δυνάμεις, οι οποίες είτε για τη διατήρηση οικονομικής και πολιτικής επιρροής στις πρώην κτήσεις τους, είτε για την προώθηση

¹¹⁹ Βλ. *Τσαρδανίδη Χ.*, Εξωτερική Πολιτική και Αναπτυξιακή Βοήθεια: Τα Κίνητρα των Δωρητών, σε *Η Διεθνής Αναπτυξιακή Βοήθεια προς τον 21^ο Αιώνα*, εκδ. Προσκήνιο, Αθήνα 2001, σελ.27

εξαγωγών προς τα κράτη δέκτες, είτε για την διοχέτευση προϊόντων δικής τους προέλευσης με την αντίστοιχη δέσμευση από μέρους των αναπτυσσομένων αποκλειστικής ή επί μέρους χρήσης αυτών¹²⁰.

Η περίπτωση όμως του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών έχει την εξής ιδιομορφία: δεν πρόκειται για μία χώρα με συγκεκριμένα οικονομικά συμφέροντα βάσει των οποίων να καθορίζεται η οικονομική πολιτική και συνεπακόλουθα η παροχή αναπτυξιακής βοήθειας, αλλά για έναν διεθνή οργανισμό στον οποίον εκπροσωπούνται τόσο ανεπτυγμένες όσο και αναπτυσσόμενες χώρες, έργο του οποίου είναι επίτευξη ισορροπιών. Η παροχή αναπτυξιακής βοήθειας στην περίπτωσή του επομένως αποκτά έναν διαφορετικό χαρακτήρα: πέρα από τις ηθικές διαστάσεις που ενδεχομένως αποδίδονται στην όλη λογική και πρακτική της παροχής αναπτυξιακής βοήθειας¹²¹, η σημασία της στο πλαίσιο του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών αποκτά ένα πρόσθετο νόημα, καθώς προϋποθέτει τη συνειδητοποίηση της αναγκαιότητάς της για τη μακροβιότητα και την εξισορρόπηση αντιτιθέμενων δυνάμεων και συμφερόντων. Η αξία της συνίσταται στην από κοινού αντιμετώπιση προβλημάτων, τα οποία εμφανίζονται να μαστίζουν συγκεκριμένες περιοχές, αλλά στην πραγματικότητα απειλούν την υφήλιο ολόκληρη. Τα Ηνωμένα Έθνη λοιπόν και οι ειδικευμένοι αυτών οργανισμοί συνιστούν τα *fora* εκείνα όπου πολλές και διαφορετικές χώρες προσδοκούν να δώσουν λύσεις σε προβλήματα παγκόσμιου ενδιαφέροντος, με το μικρότερο δυνατό κόστος για καθεμιά από αυτές ως μονάδα.

Είναι λοιπόν σαφές ότι η επιτυχία της αναπτυξιακής πολιτικής είναι βασική προϋπόθεση για την ευημερία και τη μακροβιότητα όχι μόνον των χωρών που μαστίζονται από πολέμους, ασθένειες και οικονομική αστάθεια, αλλά και των ανεπτυγμένων για πολλούς λόγους: κατά πρώτον, η εξάντληση των φυσικών πόρων και η υποβάθμιση του περιβάλλοντος θα έχει αντίκτυπο στην οικονομία και την ποιότητα ζωής και των ανεπτυγμένων χωρών και το κόστος αποκατάστασης των σχετικών ζημιών θα είναι πολύ μεγάλο. Επιπλέον, η οικονομική εξαθλίωση οδηγεί με μαθηματική ακρίβεια σε πολέμους, αναταραχές και διατάραξη της διεθνούς ισορροπίας. Τέλος, η καταπάτηση

¹²⁰ Βλ. *Huliaras Ast.*, *The Tied Aid Paradox*, *Agora Without Frontiers*, Vol.6(3), 2001

¹²¹ Βλ. *Hattori T.*, *The Moral Politics of Foreign Aid*, *Review of International Studies* (2003), 229-246

βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε διάφορες γωνιές του πλανήτη συνιστά στίγμα για τον παγκόσμιο πολιτισμό και οπισθοδρόμηση.

Ο μόνος τρόπος όμως να επιτευχθεί ο στόχος της κατά το δυνατόν μεγαλύτερης γεφύρωσης του χάσματος είναι η δέσμευση από μέρους τόσο των αναπτυσσομένων, όσο και-κυρίως-των ανεπτυγμένων ότι θα συνεργαστούν σοβαρά και υπεύθυνα, όχι με στόχο καθεαυτόν την ανόρθωση οικονομιών συγκεκριμένων χωρών, αλλά με μέσο την παροχή βοήθειας σε πάσχουσες χώρες και απώτερο στόχο τη δημιουργία όρων πολυμερούς και βιώσιμης ανάπτυξης, οικονομικής, πολιτικής και πολιτιστικής.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Betten L., International Labour Law, Kluwer Publ., Boston, 1993
- Cot J., Pellet A., La Charte des Nations Unies, ed. Bruylant, 1985
- Gardner R.N., Sterling-Dollar Diplomacy in Current Perspective: The Origins and Prospects of International Economic Order, N.Y Columbia U.P., 1980
- Hattori T., the Moral Politics of Foreign Aid, Review of International Studies (2003), 229-246
- Huliaras Ast., the Tied Aid Paradox, Agora Without Frontiers, Vol.6, (3), 2001, 263
- Gatzke E., *Quan Li*, War, Peace and the Invisible Hand: Positive Political Externalities of Economic Globalization, International Studies Quarterly (2003), 47, σελ. 561-568
- Καράκωστα I., Περιβάλλον και Δίκαιο, εκδ.Σάκκουλα, Αθήνα, 2000
- Lee D., Hudson D., The Old and New Significance of political Economy in Diplomacy, Review of International Studies (2004), 360
- Luard E., The Evolution of International Organizations, Praeger Pbl., N.York 1966
- Morse B., Zur Rolle des Entwicklungsprogramms der Vereinten Nationen, VN25 (1977), 104-107
- *Muldron James Jr.*, The Challenges of the Global Economy for Post-Cold War Diplomacy, International Economic Diplomacy, ed. J.Muldron 2005

- *Friedmann Th.*, The Lexus and the Olive Tree: Understanding Globalization, HarperCollins, 2000
- *Μπαμπανάση Στ.*, Νέα Διεθνής Οικονομία, εκδ.Παπαζήση, Αθήνα, 2004
- *Μπαμπανάση Στ.*, Σύγχρονα Οικονομικά Συστήματα, εκδ.Παπαζήση, Αθήνα, 2001
- *Μπρεδήμα Αντ.*, Διεθνείς Οργανισμοί, εκδ.Σάκκουλά, Αθήνα-Κομοτηνή, 1990
- *Modelski G., Thomson W.*, Leading Sectors and World Powers: The Co-evolution of Global Economics and Politics, University of South Carolina Press, 1995, σελ.74
- *Nennenkamp P.*, To What Extent can FDI Help Achieve International Development Goals, Blackwell Publ.2004
- *Rosamond B.*, Babylon and On? Globalization and International Political Economy, Review of International Political Economy, Nov.2003, 601-671
- *Ρούκουνα Εμμ.*, Διεθνές Δίκαιο ΙΙΙ, εκδ.Σάκκουλα, Αθήνα 1983
- *Sands Ph., Klein P.*, Bowett's Law of International Institutions, Sweet and Maxwell, 5th Ed., 2001
- *Saner R., Yiu L.*, International Economic Diplomacy: Mutations in Post Modern Times, σελ.3 -κείμενο από παρουσίαση κατά τη διάρκεια της ετήσιας συνάντησης Διευθυντών Διπλωματικών Ακαδημιών στη Βιέννη το 2001.

- Sato T., *Evolving Constitutions of International Organizations*, Kluwer Law International, The Hague/London/Boston 1996
- Simma Br., *The Charter of the UN, A Commentary*, Oxford 1995
- Shachter O., Joyner Chr., *United Nations' Legal Order*, ASIL 1995
- Schermers H.,Blokker N., *International Institutional Law*, Martinus Nijhoff Publishers, The Hague/London/Boston 1995
- Στεφανίδη Γ., *Ο Τελευταίος Ευρωπαϊκός Αιώνας*, εκδ.Προσκήνιο, Αθήνα 1997
- *Spero J./ Hart J.*, *The Politics of International Economic Relations*, London, Routledge, 1997
- Suez P., Magdoff H., Foster J.B., Chensey R., *The New Face of Capitalism: Slow Growth, Excess Capital, and A Mountain of Debt*, *Monthly Rev.*, No11, vol.53, Apr.2002
- Τσακαλογιάννη Π., *Σύγχρονη Ευρωπαϊκή Ιστορία*, εκδ.Σιδέρη, Αθήνα, 2000
- *Taylor J.*, *Private Sector Diplomats in the Global Economy: Skills for Survival*, ch.3 *International Economic Diplomacy, Multilateral Diplomacy and the UN today*, ed. J.Muldroon, 2005,
- *Τσάλτα Γ.*, *Αφρική και Ανάπτυξη, Η τελευταία παγκόσμια πρόκληση-ευκαιρία*, εκδ.Παπαζήση, Αθήνα 2004
- Βλ. *Vercauteren P.*, *Globalisations, Etat et Gouvernance*, *Studia Diplomatica*, Vol. LVII, No1, 2004

- *Wade R.*, US Hegemony and the World Bank: the fight over people and ideas, *Review of International Political Economy*, 9:2 Summer 2002
- Wolfrum R., *United Nations: Law, Policies and Practice*, Beck Verlag, Muenchen, 1995
- Ζαχαριάδη-Σούρα, *Διεθνείς Οικονομικοί Οργανισμοί*, εκδ. Σταμούλη, Αθήνα-Πειραιάς 1999

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ

- www.un.org
- www.unctad.org
- www.undp.org
- www.unep.org
- www.ilo.org
- www.fao.org
- www.unido.org
- www.biotrade.org
- www.empretec.net
- www.un.org/millenniumgoals
- <http://www.earthsummit2002.org>
- <http://www.org/millennium/summit.htm>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

*Η ΕΚΘΕΣΗ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ ΤΟΥ 2005 ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΡΕΙΑ
ΕΠΙΤΕΥΞΗΣ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΤΗΣ ΧΙΛΙΕΤΙΑΣ*